

Η ΑΡΧΗ της ΤΥΠΙΚΟΤΗΤΑΣ στο ΣΤΑΔΙΟ του ΕΛΕΓΧΟΥ των ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΩΝ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ. ΚΑΜΨΗ της από την ΑΡΧΗ της ΕΠΙΕΙΚΕΙΑΣ. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ.

I.ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Κατά γενική ομολογία, το δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων αποτελεί έναν πολύ δυναμικό κλάδο, γεγονός που αποδεικνύεται άλλωστε από τον όγκο των σχετικών υποθέσεων που απασχολούν το Συμβούλιο της Επικρατείας και τα Διοικητικά Εφετεία, κατά κύριο λόγο, αλλά και το Ελεγκτικό Συνέδριο και μέχρι πρόσφατα (έως το ν. 4605/2019) και τα πολιτικά δικαστήρια.

Μιλώντας από την άποψη του διοικητικού δικαστή, θα επεσήμανα εξ αρχής ότι οι σχετικές υποθέσεις χαρακτηρίζονται από ένα εξειδικευμένο τεχνικό πραγματικό, όπερ δεικνύει ότι οι απαιτήσεις για τεχνικές γνώσεις έχουν την δική τους σημασία, μέσα στον τεράστιο όγκο των πληροφοριών και την ποικιλότητα των αντικειμένων που αφορούν. Οι αντιδικίες μεταξύ των οικονομικών φορέων είναι συχνά οξύτατες, λόγω του ότι διακυβεύονται σημαντικά οικονομικά συμφέροντα. Τούτο, λαμβανομένου υπόψη ότι δημόσιες συμβάσεις στην ΕΕ αντιστοιχούν σε όγκο συναλλαγών 2,448 τρισεκατομμυρίων ευρώ, ενώ οι Οδηγίες 2014/24 και 2014/25 της ΕΕ για τις δημόσιες συμβάσεις από μόνες τους έχουν οδηγήσει σε αύξηση της αξίας των αναθέσεων από 200 δις ευρώ σε 525 δις ευρώ, σύμφωνα με μελέτη του 2019. Εξάλλου, οι δημόσιες συμβάσεις παράγουν περίπου ένα ποσοστό 16% του ΑΕΠ της ΕΕ, ενώ για τα δικά μας δεδομένα, από στοιχεία που δόθηκαν στην ΕΕ (ως τα πλέον πρόσφατα που κατόρθωσα να εντοπίσω), η συνολική αξία των συμβάσεων κάτω των ορίων (135.000 ευρώ για προμήθειες και υπηρεσίες και 5.225.000 για έργα) που υπογράφηκαν το 2017, εκτιμάται σε 1,8 δισ. ευρώ. Κι όλα αυτά προ SARS-Cov2, καθώς στην ΕΕ, έως τον 3ο του 2021, είχαν δαπανηθεί επιπλέον 7 δις ευρώ μέσω δημοσίων συμβάσεων, μόνον για σχετικά ιατρικά προϊόντα (1).

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ο διοικητικός δικαστής καλείται να δικαιοδοτήσει, ισορροπώντας ως σχοινοβάτης, ανάμεσα στο δημοσιονομικό συμφέρον από την μια (με δεδομένο ότι οι πόροι χρηματοδότησης είναι δημόσιοι, είτε από εθνικά είτε από κοινοτικά κονδύλια και η αρχή της νομιμότητας διέπει και το δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων) και στην διαφύλαξη του λεγόμενου «υγιούς – ελεύθερου ανταγωνισμού» (όπως προτάσσεται από το δίκαιο της ΕΕ) από την άλλη.

Οι εν λόγω εισαγωγικές παρατηρήσεις έχουν την ιδιαίτερη σημασία τους στο

«προσυμβατικό στάδιο», ήτοι στο στάδιο της ανάθεσης των δημοσίων συμβάσεων, όπου παρατηρείται και η μεγαλύτερη τάση εισαγωγής υποθέσεων τα τελευταία έτη, τουλάχιστον στα Διοικητικά Εφετεία, εξ' ού και η λειτουργία ειδικών τμημάτων στο μεγαλύτερο Διοικητικό Εφετείο της χώρας (Αθηνών), όπου από τα 14 τμήματα ακυρωτικών διαφορών, τα 3 ασχολούνται αποκλειστικά με τις διαφορές που δημιουργούνται κατά το στάδιο που προηγείται της σύναψης δημοσίων συμβάσεων, πλέον των 6 τμημάτων ουσίας, που ασχολούνται και με τις υποθέσεις από διοικητικές συμβάσεις (2), ενώ στο Διοικητικό Εφετείο Θεσσαλονίκης το ένα εκ των 3 ακυρωτικών τμημάτων δικάζει αμιγώς προσυμβατικά.

Εξ' ού και η επιλογή του συγκεκριμένου θέματος της παρούσας εισήγησης-εργασίας (ενόψει του ότι τα νομολογιακά δεδομένα έχουν εξαχθεί από την μελέτη πλέον των 200 αποφάσεων του ΣΤΕ, 50 του ΔΕΕ και 9 των Δ.Ε), μιας και εκτιμώ ότι έχει απασχολήσει λιγότερο ή περισσότερο όλους τους εμπλεκόμενους στο αντικείμενο διοικητικούς δικαστές, όπως προκύπτει από την βάση δεδομένων μας και τον πολύ μεγάλο όγκο της σχετικής νομολογίας. Εύχομαι η παρούσα να αποτελέσει έναν χρήσιμο οδηγό για τους συναδέλφους και όσους ασχολούνται με το αντικείμενο.

II.Περί των Γενικών Αρχών που διέπουν το Δίκαιο των Δημοσίων Συμβάσεων

Οι γενικές αρχές που διέπουν το δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων έχουν διαμορφωθεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (πρώην ΔΕΚ, ήδη ΔΕΕ), αλλά και από τη νομολογία των Ελληνικών Δικαστηρίων και κατοχυρώνονται στο άρθρο 18 του ν. 4412/2016 «Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ ΕΕ και 2014/25/ΕΕ)» (Α' 147) (3) (άρθρο 18 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ), με κορωνίδες αυτές της ίσης μεταχείρισης, της διαφάνειας και της αναλογικότητας. Οι αρχές αυτές είχαν διαμορφωθεί υπό το καθεστώς ισχύος προηγούμενων Οδηγιών, αλλά αφορούν και τις ισχύουσες Οδηγίες 2014/24/ΕΕ (της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις δημόσιες προμήθειες και την κατάργηση της οδηγίας 2004/18/ΕΚ) και 2014/25/ΕΕ (της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις προμήθειες φορέων που δραστηριοποιούνται στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών και την κατάργηση της οδηγίας 2004/17/ΕΚ), που έχουν ενσωματωθεί στον ως άνω νόμο. Ο ν. 4412/2016, από τότε που ίσχυσε, είχε ήδη υποστεί 404 συνολικά τροποποιήσεις, με 36 διαφορετικά νομοθετήματα, σήμερα δε που διεξάγεται το παρόν συνέδριο ισχύει και εφαρμόζεται μετά την εκτενή μεταρρύθμιση που υπέστη με

τον ν. 4782/2021 «Εκσυγχρονισμός, απλοποίηση και αναμόρφωση του ρυθμιστικού πλαισίου των δημοσίων συμβάσεων, ειδικότερες ρυθμίσεις προμηθειών στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας και άλλες διατάξεις για την ανάπτυξη, τις υποδομές και την υγεία» (Α' 36), ο οποίος και θα απασχολήσει εν μέρει και την παρούσα εισήγηση, αφού άπτεται και διατάξεων που την αφορούν.

III.Περί της ΑΡΧΗΣ της ΤΥΠΙΚΟΤΗΤΑΣ (4)

III.A.Οριοθέτησή της (στους δημόσιους διαγωνισμούς γενικά)

Αν και ο όρος principle of formality δεν χρησιμοποιείται ρητώς στο δίκαιο δημοσίων συμβάσεων της ΕΕ, η αρχή της τυπικότητας έχει αναγνωρισθεί στη νομολογία του ΔΕΕ ως την υποχρέωση συμμόρφωσης τόσο της αναθέτουσας αρχής όσο και του διαγωνιζόμενου στους όρους της διακήρυξης. Τούτο, διότι : α) η μεν αναθέτουσα αρχή, θεσπίζοντας τους όρους της διακήρυξης αυτοδεσμεύεται και είναι υποχρεωμένη να τους εφαρμόσει χωρίς παρεκκλίσεις, η δε παράβαση των όρων αυτής οδηγεί (κατά κανόνα) στην ακυρότητα των εγκριτικών πράξεων του αποτελέσματος του διαγωνισμού και β) οι δε διαγωνιζόμενοι οφείλουν να συμμορφώνονται πλήρως με τις απαιτήσεις της διακήρυξης και να υποβάλουν την προσφορά τους σύμφωνα με τους όρους αυτής. Η ως άνω αρχή αποτελεί απόρροια των αρχών της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας, των ίσων ευκαιριών και της ισότιμης πρόσβασης στις δημόσιες συμβάσεις, όπως αυτές κατοχυρώνονται στο ως άνω άρθρο 18 του ν. 4412/2016 (5).

Τα ανωτέρω πορίσματα της νομολογίας του ΔΕΕ έχουν αποτυπωθεί παγίως και στη νομολογία του ΣΤΕ (6).

III.B.Ειδικώς στο στάδιο του ελέγχου των δικαιολογητικών συμμετοχής

III.B1.ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

-III.B1.1.Ενωσιακό Δίκαιο

Ισχύουν και εφαρμόζονται, ιδίως, τα άρθρα 56 (Γενικές Αρχές) (7), 57 (Λόγοι Αποκλεισμού), 58 (Κριτήρια Επιλογής), 59 (Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Προμήθειας), 60 (Αποδεικτικά Μέσα), 62 (Πρότυπα Διασφάλισης Ποιότητας και Πρότυπα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης), 63 (Στήριξη στις ικανότητες άλλων φορέων) της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και τα άρθρα 76 (Γενικές Αρχές) (8), 77 (Συστήματα Προεπιλογής), 78 (Κριτήρια Ποιοτικής Επιλογής), 79 (Στήριξη στις ικανότητες άλλων φορέων), 80 (Χρήση των λόγων

αποκλεισμού και των κριτηρίων επιλογής που προβλέπονται στην Οδηγία 2014/24/ΕΕ) και 81 (Πρότυπα Διασφάλισης Ποιότητας και Πρότυπα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης) της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ

-III.B1.2.Εθνικό Δίκαιο

Ισχύουν και εφαρμόζονται τα άρθρα : **A**) 71 (Γενικές Αρχές), 72 παρ. 1 (Εγγυήσεις και εξουσιοδοτική διάταξη), 73 και 74 (Λόγοι αποκλεισμού, τροποποιήθηκαν με τα άρθρα 22 και 23 του ν. 4782/2021, ισχύς από 1-6-2021, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 142 του ίδιου νόμου), 75 (Κριτήρια επιλογής), 76 (Κριτήρια σύναψης σε διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου, τροποποιήθηκε με το άρθρο 24 του ν. 4782/2021, ισχύς από 1-6-2021), 77 (Κριτήρια επιλογής σε διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, τροποποιήθηκε με το άρθρο 25 του ν. 4782/2021, ισχύς από 1-6-2021), 78 (Στήριξη στις ικανότητες άλλων φορέων, τροποποιήθηκε με το άρθρο 26 του ν. 4782/2021, ισχύς από 1-6-2021), 79 (Ευρωπαϊκό Ενιαίο Έγγραφο Σύμβασης, τροποποιήθηκε με το άρθρο 27 του ν. 4782/2021, ισχύς από 1-6-2021), 79Α (Υπογραφή Ευρωπαϊκού Ενιαίου γγράφου Σύμβασης, τροποποιήθηκε με το άρθρο 28 του ν. 4782/2021, ισχύς από 1-6-2021), 80 (Αποδεικτικά μέσα, τροποποιήθηκε με το άρθρο 29 του ν. 4782/2021, ισχύς από 1-6-2021), 82 (Πρότυπα Διασφάλισης Ποιότητας και Πρότυπα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης), 91 (Λόγοι απόρριψης προσφορών) (9) του ν. 4412/2016, **B**) ως προς την διαδικασία που ακολουθείται, τα άρθρα 92 (Περιεχόμενο προσφορών και αιτήσεων συμμετοχής, τροποποιήθηκε με το άρθρο 34 του ν. 4782/2021, ισχύς από 1-6-2021), 93 (Περιεχόμενο φακέλου «Δικαιολογητικά Συμμετοχής», τροποποιήθηκε με το άρθρο 35 του ν. 4782/2021, ισχύς από 1-6-2021), 94 (Περιεχόμενο φακέλου «Τεχνική Προσφορά», τροποποιήθηκε με το άρθρο 36 του ν. 4782/2021, ισχύς από 1-6-2021), 95 (Τρόπος σύνταξης και υποβολής οικονομικών προσφορών, τροποποιήθηκε με το άρθρο 37 του ν. 4782/2021, ισχύς από 1-6-2021), 96 (Χρόνος και τρόπος υποβολής προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής - Καταργούμενες διατάξεις, τροποποιήθηκε με το άρθρο 38 του ν. 4782/2021, ισχύς από 1-6-2021), 97 (Χρόνος ισχύος προσφορών, τροποποιήθηκε με το άρθρο 39 του ν. 4782/2021, ισχύς από 1-6-2021), 98 (Αποσφράγιση και αξιολόγηση προσφορών και αιτήσεων συμμετοχής στις δημόσιες συμβάσεις έργων, 99 (Αποσφράγιση και αξιολόγηση προσφορών και αιτήσεων συμμετοχής στις δημόσιες συμβάσεις, μελετών, τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών), 100 (Αποσφράγιση και αξιολόγηση προσφορών και αιτήσεων συμμετοχής στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων προμηθειών και παροχής γενικών υπηρεσιών, τροποποιήθηκε με το άρθρο 40 του ν. 4782/2021, ισχύς από 1-6-2021), 101 (Αντιστροφή σταδίων αξιολόγησης στην ανοικτή διαδικασία, τροποποιήθηκε με

το άρθρο 41 του ν. 4782/2021, ισχύς από 1-6-2021), 102 (Συμπλήρωση - αποσαφήνιση πληροφοριών και δικαιολογητικών, τροποποιήθηκε με το άρθρο 42 του ν. 4782/2021, ισχύς από 9-3-2021, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 142 του ίδιου νόμου), 103 το οποίο εφαρμόζεται στο στάδιο της κατακύρωσης (Πρόσκληση για υποβολή δικαιολογητικών, τροποποιήθηκε με το άρθρο 43 του ν. 4782/2021, ισχύς από 1-6-2021), **Γ**) για τις συμβάσεις της Οδηγίας 25/2014 τα άρθρα 301 (Γενικές Αρχές), 302 (Εγγυήσεις και εξουσιοδοτική διάταξη, τροποποιήθηκε με το άρθρο 118 του ν. 4782/2021, ισχύς από 1-6-2021), (303 (Συστήματα Προεπιλογής), 304 (Κριτήρια ποιοτικής επιλογής), 305 (Χρήση των λόγων αποκλεισμού-κριτηρίων επιλογής του Βιβλίου Ι, τροποποιήθηκε με το άρθρο 119 του ν. 4782/2021, ισχύς από 1-6-2021), 306 (Αποκλεισμός οικονομικού φορέα, τροποποιήθηκε με το άρθρο 120 του ν. 4782/2021, ισχύς από 1-6-2021), 307 (Στήριξη στις ικανότητες άλλων φορέων), 308 (Κανόνες που εφαρμόζονται σε περίπτωση χρήσης των κριτηρίων αποκλεισμού και ποιοτικής επιλογής του Βιβλίου Ι), 309 (Πρότυπα Διασφάλισης Ποιότητας και Πρότυπα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης), 310 (Συμπλήρωση - αποσαφήνιση πληροφοριών και δικαιολογητικών, τροποποιήθηκε με το άρθρο 121 του ν. 4782/2021, ισχύς από 9-3-2021, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 142 του ίδιου νόμου), 315 (Ειδικοί κανόνες διεξαγωγής διαδικασίας, τροποποιήθηκε με το άρθρο 123 του ν. 4782/2021, ισχύς από 1-6-2021) του ν. 4412/2016 και **Δ**) τα κατ' εξουσιοδότηση (όπου υπάρχει τέτοια) εφαρμοστικά των ως άνω διατάξεων νομοθετήματα (10) .

III.Γ. ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΩΝ

Λεκτέα εν περιλήψει -καθόσον η παράθεση και μόνον του νομοθετικού πλέγματος του σταδίου αυτού πριν και μετά το ν. 4478/2021 αποτελεί από μόνη της μία αυτοτελή εισήγηση και εκφεύγει της παρούσας- ότι : Η υποβολή και προσκόμιση των προβλεπομένων από το νόμο και την διακήρυξη δικαιολογητικών είναι αναγκαία, καθώς έχουν σκοπό να αποδείξουν ότι οι υποψήφιοι διαγωνιζόμενοι βρίσκονται, κατά τον χρόνο υποβολής, -αλλά και κατά τον χρόνο κατακύρωσης της προσφοράς, όπου με το ν. 4782/2021 τα δύο αυτά στάδια έχουν ενοποιηθεί (πχ. συμβάσεις προμηθειών και γενικών υπηρεσιών με κριτήριο ανάθεσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά βάσει τιμής)-, σε κατάσταση που τους επιτρέπει να εγγυηθούν ότι είναι σε θέση, από πλευράς χρονικής διάρκειας και οικονομικής δυνατότητας και ικανότητας, να εκτελέσουν έγκαιρα και αποτελεσματικά την σύμβαση κατά το αντικείμενό της. Η προσφορά των οικονομικών φορέων (τεχνική και οικονομική) συνοδεύεται από δικαιολογητικά συμμετοχής, που αποδεικνύουν ότι αφενός δεν συντρέχουν στο πρόσωπό τους οι λόγοι αποκλεισμού λόγω ακαταλληλότητας (οικονομική και χρηματοοικονομική

επάρκεια, τεχνική και επαγγελματική ικανότητα, εντιμότητα και φερεγγυότητα, άδεια επαγγελματικής δραστηριότητας) και αφετέρου ότι πληρούν τα κριτήρια επιλογής (τα οποία μπορεί να αφορούν την καταλληλότητα για την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας, την οικονομική και χρηματοοικονομική επάρκεια και την τεχνική και επαγγελματική ικανότητα), όπως τα δικαιολογητικά αυτά απαιτούνται και καθορίζονται από το πλέγμα των ως άνω διατάξεων και την διακήρυξη (στον βαθμό που από τις Οδηγίες δίδεται περιθώριο στα κράτη μέλη να συμπληρώνουν πχ τους λόγους αποκλεισμού), ελέγχονται δε από τα κατά το νόμο ή την διακήρυξη οριζόμενα όργανα των αναθετουσών αρχών (συνθ. Επιτροπή Διαγωνισμού), με διαδικασία εκ των προτέρων καθορισμένη. Κατά κανόνα, η παράλειψη ή μη ορθή/ανακριβής υποβολή ενός και μόνο δικαιολογητικού ή του Ευρωπαϊκού Ενιαίου Εγγράφου Σύμβασης (Ε.Ε.Ε.Σ.), όπου αυτό απαιτείται, δικαιολογεί τον αποκλεισμό του οικονομικού φορέα από την διαγωνιστική διαδικασία, αφού καθιστά την προσφορά απαράδεκτη, ενώ καθιερώνεται δέσμια αρμοδιότητα της διοίκησης για τον αποκλεισμό του.

III.Δ.ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

III.Δ.1.Κατά το ΔΕΚ

---Η Διακήρυξη περιέχει τους όρους του διαγωνισμού, τα μέσα απόδειξης των κριτηρίων της επιλογής και ανάθεσης και τους λόγους αποκλεισμού των υποψηφίων. Ήτοι, οι ουσιαστικές και διαδικαστικές προϋποθέσεις συμμετοχής σε διαγωνισμό πρέπει να καθορίζονται σαφώς εκ των προτέρων και να δημοσιοποιούνται, έτσι ώστε οι ενδιαφερόμενοι να μπορούν να γνωρίζουν επακριβώς τις απαιτήσεις της διαδικασίας και να έχουν την πεποίθηση ότι οι ίδιες απαιτήσεις ισχύουν για όλους τους διαγωνιζομένους

C-387/19 της 14ης Ιανουαρίου του 2021, RTS infra BVBA κλπ κατά Βελγίου, σκέψη 35

C-27/15 απόφαση της 2ας Ιουνίου 2016 Pippo Pizzo, σκέψεις 37 και 51

C-532/06 απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 2002 Λιανάκης ΑΕ, σκέψη 36

C-421/01 της 16ης Οκτωβρίου 2003 Traunfeliner GmbH, σκέψεις 28 και 29

C-470/99 απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 2000 Universale-Bau AG, σκέψη 98

C-324/98 της 7ης Δεκεμβρίου 2000 Telaustria, σκέψεις 61 και 62

C-92/00 της 18ης Ιουνίου 2002 Siac Contruction, σκέψη 45 επ.

C-87/94 απόφαση της 25 Απριλίου 1996 Επιτροπή κατά Βελγίου σκέψεις 35, 55 και 74

C-31/87 απόφαση της 20ης Σεπτεμβρίου 1988 Beentjes σκέψη 17.

---Επιβάλλεται η σαφής και ακριβής μνεία των απαιτούμενων προς συμμετοχή στους

διαγωνισμούς προσόντων και των υποβλητέων κατά την κατάθεση της προσφοράς δικαιολογητικών και λοιπών στοιχείων και η προσκόμιση αυτών ενώπιον του αναθέτοντος φορέα (και όταν αφορούν τρίτες επιχειρήσεις, στις οποίες στηρίζεται η προσφορά του διαγωνιζομένου)

C-223/16 απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2017 Casertana Costruzioni Srl, σκέψη 34

C-324/14 απόφαση της 7ης Απριλίου 2016, Partner Apelski Dariusz, σκέψη 61

C-94/12 απόφαση της 10ης Οκτωβρίου 2013 Swm Costruzioni 2 και Mannocchi Luigino, σκέψεις 27 και 38

C-470/99 απόφαση της 7ης Δεκεμβρίου 2000 Universale-Bau AG σκέψη 98,

C-176/98 απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 1999 HolstItalia κατά Comunedì Cagliari, σκέψεις 28 και 31

C-5/97 απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 1997 Ballast Nedam Groep II, σκέψη 17

C-389/92 απόφαση της 14ης Απριλίου 1994 Ballast Nedam Groep I, σκέψη 18 κ.ά.

---Οι αναθέτουσες αρχές είναι δυνατόν να αποκλείσουν υποψηφίους για τυπικούς λόγους, εφόσον η προσφορά τους δεν συμμορφώνεται με τους επί ποινή αποκλεισμού όρους της Διακήρυξης

C-295/20 της 8ης Ιουλίου 2021 Sanresa σκέψη 62,

C-210/20 της 30ης Ιουνίου 2021 Rad Service, σκέψη 45 (προσκόμιση ψευδών δηλώσεων),

C-395/18 της 30ης Ιανουαρίου 2020 Tim SpA σκέψη 43,

C-309/18 της 2ας Μαΐου 2019 Lavorgna, σκέψεις 21 και 22,

C-199/15 της 10ης Νοεμβρίου 2016 Ciclat, σκέψη 30,

C-27/15 της 2ας Ιουνίου 2016 Pizzo, σκέψη 49,

C-387/14 της 4ης Μαΐου του 2017 Esaprojekt, σκέψη 37

C-42/13 απόφαση της 6ης Ιουνίου 2014 Cartiera dell' Adda, σκέψεις 46 και 48,

C-19/00 SIAC σκέψη 32,

C-243/89 απόφαση της 22ας Ιουνίου 1993 Επιτροπή κατά Δανίας σκέψεις 37 και 40

III.Δ.2.Κατά το ΣΤΕ

Δ.2.1---Η αρχή της τυπικότητας διέπει το στάδιο σύνταξης των προσφορών, όπου αποσκοπεί αφ' ενός στην εξασφάλιση της τήρησης των αρχών του ανταγωνισμού, της διαφάνειας και του ίσου μέτρου κρίσεως και αφ' ετέρου στην εξασφάλιση της ευχερούς σύγκρισής τους, της ανάγκης αποφυγής του κινδύνου αλλοίωσης των προσφορών και της

έλλειψης ασαφειών

ΣΤΕ 1819/2020 σκέψη 25, **194/2011** σκέψη 9, **1046/2010** σκέψη 6, **804/2010** σκέψη 5, **279/2008** σκέψη 4, **3084/2008** σκέψη 4, **463/2007** σκέψη 5, **1895/2007** σκέψη 4, **2665/2006** σκέψη 8, **3769/2003** σκέψη 7 κ.α.

ΕΑΣΤΕ 42/2020 σκέψη 12, **127/2015** σκέψη 8, **689/2011** σκέψη 7, **860/2011** σκέψη 10, **149/2009** σκέψη 5, **264/2009** σκέψη 5, **311/2009** σκέψη 5, **457/2009** σκέψη 7, **733/2009** σκέψη 5, **1008/2009** σκέψη 6, **817/2008** σκέψη 9 κ.α.

Δ.2.2----Όταν το περιεχόμενο υποβληθείσας προσφοράς παρουσιάζει ελλείψεις κατά παράβαση δεσμευτικού όρου της διακηρύξεως τεθέντος επί ποινή αποκλεισμού, ούτε στον διαγωνιζόμενο ούτε στον αναθέτοντα φορέα παρέχεται δυνατότητα άρσεως της παραβάσεως κατά το στάδιο ελέγχου των προσφορών, διότι αμφότεροι δεσμεύονται από την αποτελούσα το κανονιστικό πλαίσιο του διαγωνισμού διακήρυξη

ΣΤΕ 2456/2020 σκέψη 10 (μη επιτρεπτός η Επιτροπή Διαγωνισμού αυτοβούλως συμπλήρωσε το κόστος των παραδοτέων ανταλλακτικών)

ΣΤΕ 1573/2019 σκέψη 6 (απαίτηση διακήρυξης για αναφορά στην οικονομική προσφορά των κωδικών Ε.Κ.Α.Π.Τ.Υ. Τάσσεται επί ποινή αποκλεισμού)

ΣΤΕ 1490/2019 σκέψη 25 (ΕΕΕΣ υποβληθέν σε άλλη γλώσσα άνευ μετάφρασης στην ελληνική),

ΣΤΕ 1046/2010 σκέψη 6 (μη καταχώρηση για κάθε κατηγορία μελέτης του συνόλου της προσφερόμενης τιμής ανά μονάδα φυσικού αντικειμένου)

ΣΤΕ 2841/2006 σκέψη 4 (η τεχνική προσφορά των υποψηφίων πρέπει να προσδιορίζει επακριβώς τα αεροσκάφη που θα χρησιμοποιηθούν για την εκτέλεση του έργου. Αρχική προσφορά που ανεπιτρεπτως τροποποιήθηκε μεταγενέστερα) κ.α.

ΕΑΣΤΕ 241/2020 σκέψη 13 (οι διαστάσεις του επίμαχου προς προμήθεια καλύμματος αποτελεί τεχνική προδιαγραφή απαραίτητη)

ΕΑΣΤΕ 234/2020 σκέψη 11 (μή δήλωση στο ΕΕΕΣ ότι ο οικονομικός φορέας πληρούσε τα κριτήρια χρηματοοικονομικής επάρκειας για την κατάταξή του στην έβδομη τάξη Μ.Ε.ΕΠ),

ΕΑΣΤΕ 168/2020 σκέψη 14 (εξοπλισμός που δεν πληρούσε τις τεχνικές προδιαγραφές της διακήρυξης),

ΕΑΣΤΕ 30/2019 σκέψεις 25 και 27 (υποβληθέντα πιστοποιητικά διαφορετικά από τα αιτούμενα από την διακήρυξη),

ΕΑΣΤΕ 92/2014 σκέψη 10 (εργασίες οδοποιΐας, δεν απαιτείται προσκόμιση πιστοποιητικών εκτέλεσης των εργασιών από αλλοδαπές επιχειρήσεις, αρκεί να προκύπτει η απαιτούμενη τάξη πτυχίου)

ΕΑΣΤΕ 250/2012 σκέψη 9 (μη δυνατή η τροποποίηση της αρχικής τεχνικής προσφοράς των υποψηφίων)

ΕΑΣΤΕ 689/2011 σκέψη 7 (μη υποβολή πινάκων συμμόρφωσης των προσφερόμενων ειδών-απινιδωτών)

ΕΑΣΤΕ 1246/2007 σκέψη 10 (αντίγραφο ποινικού μητρώου απαιτούταν από την διακήρυξη μόνο για τον νόμιμο εκπρόσωπο της εταιρείας και όχι για τα λοιπά μέλη του ΔΣ) κ.α.

Δ.2.3----Η αρχή της τυπικότητας διέπει το στάδιο του ελέγχου των δικαιολογητικών, κατά το οποίο δεν καταλείπεται στην αναθέτουσα αρχή άσκηση διακριτικής ευχέρειας, αλλά επιβάλλεται ο αποκλεισμός του διαγωνιζόμενου κατά δέσμια αρμοδιότητα, όταν ένα απαιτούμενο δικαιολογητικό δεν προσκομίζεται διόλου ή όταν ένα από τα απαιτούμενα δικαιολογητικά δεν έχει το κατά την διακήρυξη περιεχόμενο

ΣΤΕ 615/2021 σκέψη 13 (περίπτωση αποκλεισμού λόγω υποβολής ψευδούς δήλωσης ή μη παροχής πληροφοριών σχετικών με την ειδική τεχνική και επαγγελματική ικανότητα).

Όμοιες οι **ΣΤΕ 1251, 1252/2019**

ΣΤΕ 75/2021 σκέψη 7 (αρκεί ως δικαιολογητικό έγγραφο γνωστοποίησης λειτουργίας συγκεκριμένης δραστηριότητας), σκέψη 12 (η προσκομισθείσα άδεια οικοδομής δεν προέβλεπε χρήση εμπορικής, βιομηχανικής ή βιοτεχνικής δραστηριότητας συναφούς με το αντικείμενο της σύμβασης. Νόμιμος ο αποκλεισμός)

ΣΤΕ 2456/2020 σκέψη 10 (οικονομική προσφορά στην οποία δεν περιλαμβάνονταν το κόστος των παραδοτέων ανταλλακτικών και ορισμένων εργαλείων)

ΣΤΕ 2380/2020 σκέψη 12 (νόμιμη η προσκόμιση καταστατικού εταιρείας και συναφών πιστοποιητικών. Όταν δεν τίθεται ζήτημα μη ισχύος αυτής δεν απαιτείται η επικαιροποίησή του 30 έως ημέρες πριν)

ΣΤΕ 2220/2020 σκέψη 13 (νόμιμες οι προσκομισθείσες βεβαιώσεις μελετών ως δικαιολογητικά τεκμηρίωσης εμπειρίας)

ΣΤΕ 2012/2020 σκέψη 6 (απόδειξη εμπειρίας του προσωπικού σε βοηθητικές εργασίες. Δεν απαιτείται ακριβής αποτίμησης της ατομικής εργασίας κάθε στελέχους σε σχέση με το συμβατικό αντικείμενο)

ΣΤΕ 1904/2020 σκέψη 10 (Μη νόμιμη η αναπλήρωση πιστοποιητικού μη πτώχευσης φυσικού προσώπου-τρίτου, στις ικανότητες του οποίου στηρίζεται ο φορέας με ένορκη βεβαίωση)

ΣΤΕ 1896/2020 σκέψη 7 (μη νόμιμη σύνταξη ΕΕΕΣ και προσκόμιση δικαιολογητικών στην αγγλική γλώσσα, άνευ προσκόμισης μετάφρασής τους στην ελληνική)

ΣΤΕ 1819/2020 σκέψη 28 (εγγυητική επιστολή με χρόνο ισχύος μικρότερο του

απαιτούμενου από την διακήρυξη),

ΣτΕ 754/2020 σκέψη 13 (αποκλεισμός διαγωνιζομένου, του οποίου η δήλωση δια του ΕΕΕΣ διαπιστώνεται ότι είναι αντικειμενικά ανακριβής. Συμμετοχή σε αντανταγωνιστικές συμπράξεις)

ΣτΕ 1790/2019 σκέψη 16 (παραβίαση δεδομένων σχεδιασμού με το τοπογραφικό διάγραμμα του γηπέδου της μονάδας αφαλατώσεως)

ΣτΕ 1573/2019 σκέψη 8 (οικονομική προσφορά άνευ κωδικών ΕΚΑΠΤΥ)

ΣτΕ 1490/2019 σκέψεις 25-27 (έλλειψη πιστοποιητικού δοκιμής από διαπιστευμένο εργαστήριο δοκιμών)

ΣτΕ 827/2019 σκέψη 28 (μη υποβολή αποδεικτικών στοιχείων για εκτέλεση εργασιών του είδους)

ΣτΕ 1217/2018 σκέψη 10 (δικαιολογητικό αλλοδαπού φορέα που δεν συντάχθηκε παρουσία αρμοδίου οργάνου δικαστικής ή διοικητικής ή άλλης αρχής)

ΣτΕ 2392/2014 σκέψη 12 (απόκλιση τεχνικής προσφοράς αιματολογικού αναλυτή)

ΣτΕ 1971/2013 σκέψη 10 (προσφορά μη πληρούσα τρεις τεχνικές προδιαγραφές υποθαλάσσιου αγωγού μεταφοράς)

ΣτΕ 3550/2011 σκέψη 5 (υπεύθυνη δήλωση περί μη καταδίκης σε ορισμένα αδικήματα, μη πτώχευσης και μη εκκαθάρισης υποβάλλεται με ημερομηνία αυτήν της υποβολής της προσφοράς. Δέσμια αρμοδιότητα της αρχής για αποκλεισμό του φορέα όταν η ημερομηνία είναι προγενέστερη)

ΣτΕ 2889/2011 σκέψη 6 (οικονομική προσφορά που δεν ανέφερε τις προσφερόμενες τιμές ανά μονάδα φυσικού αντικειμένου)

ΣτΕ 2328/2011 σκέψη 5 (υποβολή ψευδούς δηλώσεως)

ΣτΕ 2591/2010 σκέψη 5 (μη υποβολή υπεύθυνης δήλωσης εγγραφής στο οικείο Επιμελητήριο)

ΣτΕ 1046/2010 σκέψη 6 (μη καταχώρηση για κάθε κατηγορία μελέτης του συνόλου της προσφερόμενης τιμής ανά μονάδα φυσικού αντικειμένου)

ΣτΕ 846/2010 σκέψη 5 (μη προσκόμιση των απαιτούμενων από την διακήρυξη δικαιολογητικών για την χρηματοοικονομική ικανότητα)

ΣτΕ 843/2010 σκέψη 8 (απαίτηση της διακήρυξης να προσκομίζεται από τον διαγωνιζόμενο έτοιμος ο φάκελος της προσφοράς είναι νόμιμος, απορριπτέα η προσφορά)

ΣτΕ 1260/2008 σκέψη 6 (μη υποβολή δικαιολογητικού άδειας οδήγησης κατηγορίας Ε')

ΣτΕ 2280/2008 σκέψη 6 (μη υποβολή τεχνικών φυλλαδίων και λοιπού υλικού τεκμηρίωσης των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών)

ΣτΕ 3084/2008 σκέψη 4 (τεχνική προσφορά στην οποία δεν δηλωνόταν στο φύλλο

συμμόρφωσης ότι ο χειριστής θα είχε πρόσβαση και θα μπορούσε να εκτυπώσει τα αποτελέσματα αναλυτή χημείας προγράμματος PC)

ΣΤΕ 1400/2007 σκέψη 4 (μη αναγραφή του χρόνου λήξης ισχύος εγγυητικής επιστολής)

ΣΤΕ 463/2007 σκέψη 5 (μη αναγραφή σε πίνακα της οικονομικής προσφοράς του ποσοστού έκπτωσης ολογράφως και αριθμητικώς για κάθε μία από τις επί μέρους ομάδες εργασιών)

ΣΤΕ 3990/2005 σκέψη 18 (μη υποβολή πίνακα για την εμπειρία σε κατασκευή βυθιζόμενων σηράγγων με συγκεκριμένα στοιχεία για κάθε έργο που εκτελέστηκε την τελευταία 10ετία)

ΣΤΕ 3690/2004 σκέψη 6 (μη αναγραφή συνολικής δαπάνης εργασιών, δεν απαιτούνταν από την διακήρυξη)

ΣΤΕ 3687/2004 σκέψη 7 (έντυπο προϋπολογισμού προσφοράς, ολογράφως το ποσό της συνολικής προσφερόμενης δαπάνης των εργασιών)

κ.α.

ΕΑΣΤΕ 15/2021 σκέψεις 17-18 (μη υποβολή δηλώσεων ως δικαιολογητικών για την θεμελίωση της τεχνικής και επαγγελματικής ικανότητας)

ΕΑΣΤΕ 251/2020 σκέψη 11 (υποχρέωση του προσφέροντος να δηλώνει στο ΕΕΕΣ τις συμφωνίες στρεβλώσεως του ανταγωνισμού, όπως την διενέργεια έρευνας από την Επιτροπή Ανταγωνισμού)

ΕΑΣΤΕ 241/2020 σκέψη 13 (μη αναγραφή στην τεχνική προσφορά των διαστάσεων των καλυμμάτων φρεατίου υδροληψίας)

ΕΑΣΤΕ 64/2021 σκέψη 11 (μη προσκόμιση βεβαιώσεων καλής λειτουργίας εξοπλισμού GIS)

ΕΑΣΤΕ 248/2020 σκέψεις 10-11 (μη υποβολή με την προσφορά στοιχείων από τα οποία να προκύπτει η δυνατότητα του υπό προμήθεια μηχανήματος να παράγει ζεστό και κρύο αέρα)

ΕΑΣΤΕ 233/2020 σκέψη 5 (εγγυητική επιστολή ισχύος για 310 ημέρες από την ημερομηνία του διαγωνισμού αντί του όρου για ισχύ της για 30 ημέρες από την υποβολή της προσφοράς)

ΕΑΣΤΕ 168/2020 σκέψη 14 (απόκλιση τεχνικής προσφοράς από τις τεχνικές προδιαγραφές της διακήρυξης)

ΕΑΣΤΕ 72/2020 σκέψη 23 (εγγυητική με εσφαλμένη αναγραφή χρόνου ισχύος)

ΕΑΣΤΕ 51/2020 σκέψη 8 (μη υποβολή μελέτης προσομοίωσης έλξης συρμών, πληρούσα την ικανοποίηση συγκεκριμένων προϋποθέσεων λειτουργίας του συστήματος αερισμού των συρμών χωρίς κλιματισμό ή θέρμανση)

ΕΑΣΤΕ 315/2019 σκέψη 6 (μη υποβολή αποδεικτικών στοιχείων για την εμπειρία και βιογραφικών σημειωμάτων των απαιτούμενων προσόντων των μελών του υποχρεωτικού προσωπικού)

ΕΑΣΤΕ 159/2019 σκέψη 16 (πιστοποιητικό άνευ αναφοράς της μεθόδου-προτύπου που χρησιμοποιήθηκε για την διενέργεια της δοκιμής)

ΕΑΣΤΕ 114/2019 σκέψη 15 (υποχρέωση προσκόμισης των δηλωθέντων με το ΕΕΕΣ δικαιολογητικών που αφορούν τις ικανότητες του τρίτου, στον οποίο στηρίζεται ο φορέας)

ΕΑΣΤΕ 184/2017 σκέψη 9 (τεχνική προσφορά άνευ τετραγωνικών μέτρων καθαρισμού ανά άτομο)

ΕΑΣΤΕ 284/2013 σκέψη 10 (δικαιολογητικά τεχνικής ικανότητας του τρίτου φορέα)

ΕΑΣΤΕ 311/2012 σκέψη 11 (εγγυητική άνευ αναγραφής ελαχίστου χρόνου ισχύος)

ΕΑΣΤΕ 185/2011 σκέψη 4 (υπεύθυνη δήλωση από την οποία δεν εξάγεται η κατάσταση του φορέα για τους νομικούς περιορισμούς και τα επαγγελματικά του παραπτώματα)

ΕΑΣΤΕ 871/2010 σκέψη 6 (μη υποβολή υπεύθυνης δήλωσης ότι ο συμμετέχων είναι εγγεγραμμένος σε ορισμένο κατά τόπο και είδος επιμελητήριο)

ΕΑΣΤΕ 342/2010 σκέψη 6 (μη υποβολή υπεύθυνης δήλωσης ότι ο συμμετέχων είναι εγγεγραμμένος σε ορισμένο κατά τόπο και είδος επιμελητήριο)

ΕΑΣΤΕ 145/2010 σκέψη 7 (μη υποβολή υπεύθυνης δήλωσης περί του ειδικού επαγγέλματος της εταιρείας, δεν υποκαθίσταται από τον σκοπό του καταστατικού της)

ΕΑΣΤΕ 1362/2009 σκέψη 7 (απαράδεκτη τεχνική προσφορά για δύο αναλυτές συμβατικής τεχνολογίας αντί του αιτούμενου με ενιαίο σύστημα ανοσοβιοχημικού αναλυτή)

ΕΑΣΤΕ 1319/2009 σκέψη 7 (υπεύθυνη δήλωση με μη ορισμένη αναγραφή του κατά τόπο και είδος επιμελητηρίου, όχι δεκτό μη επικαιροποιημένο πιστοποιητικό)

ΕΑΣΤΕ 422/2009 σκέψη 5 (υπεύθυνη δήλωση στην οποία δεν αναγράφεται ποιό το επάγγελμα του φορέα και το επιμελητήριο στο οποίο είναι εγγεγραμμένη η επιχείρησή του)

ΕΑΣΤΕ 220/2009 σκέψη 9 (αποκλίσεις προδιαγραφών εργαλείων χειρουργείου)

ΕΑΣΤΕ 1174/2008 σκέψεις 7 και 9, 279/2008 σκέψη 4, 1895/2007 σκέψη 4, 667/2006 σκέψη 6, 563/2006 σκέψη 6, 316/2006 σκέψη 11,

ΕΑΣΤΕ 182/2005 σκέψη 5 (μη ολόγραφος αναγραφή της συνολικής προσφερόμενης δαπάνης του αθροίσματος των δύο επιμέρους σ.δ.ε. του προϋπολογισμού προσφοράς του έργου)

ΕΑΣΤΕ 288-289/2003 σκέψη 4 (μη υποβολή πιστοποιητικού μη θέσης της εταιρείας σε αναγκαστική εκκαθάριση)

ΕΑΣΤΕ 792/2002 σκέψη 5 (μη υποβολή πιστοποιητικού μη θέσης της εταιρείας σε αναγκαστική εκκαθάριση) κ.α.

Δ.2.4---Τα απαιτούμενα από την διακήρυξη δικαιολογητικά δεν δύναται να αντικατασταθούν από άλλα, ούτε δύναται οι ελλείψεις να υποκατασταθούν από το περιεχόμενο άλλων δικαιολογητικών

ΣτΕ 1819/2020 σκέψη 25 (ο διαγωνιζόμενος οφείλει να συμπληρώνει το ΕΕΕΣ και να προσκομίζει τα δικαιολογητικά που αφορούν και τον τρίτο, στις ικανότητες του οποίου στηρίζεται, για την απόδειξη του κριτηρίου της καταλληλότητάς του)

ΣτΕ 1490/2019 σκέψεις 13 και 18 (μη προσκόμιση όλων των δικαιολογητικών και για τον τρίτο στις τεχνικές/επαγγελματικές ικανότητες του οποίου στηρίζεται ο οικ. Φορέας, μη αναπλήρωση αυτών από μη προβλεπόμενα από την διακήρυξη)

ΣτΕ 829/2019 σκέψη 16 (δεν επιτρέπει η καθ' υποκατάσταση των ζητούμενων από την διακήρυξη πιστοποιητικών υποβολή άλλων στοιχείων, εκτός αν ο φορέας αποδείξει αδυναμία πρόσβασης στα ζητούμενα για λόγους που εκφεύγουν της σφαίρας επιρροής του)

ΣτΕ 2827/2014 σκέψη 6 (μη προσκόμιση όλων των δικαιολογητικών και για τον τρίτο στις τεχνικές/επαγγελματικές ικανότητες του οποίου στηρίζεται ο οικ. φορέας)

ΣτΕ 1046/2010 σκέψη 6 (μη νόμιμη η αριθμητική μόνον προσφερόμενη τιμή ανά μονάδα φυσικού αντικειμένου, απαιτείται ολογράφως ανεξαρτήτως αν αυτή συνάγεται από τα λοιπά δικαιολογητικά)

ΣτΕ 846/2010 σκέψη 5 (τα απαιτούμενα από την διακήρυξη δικαιολογητικά για την χρηματικοοικονομική ικανότητα δεν υποκαθίστανται από δηλώσεις ΦΠΑ),

ΣτΕ 3084/2008 σκέψη 4 (τεχνική προσφορά με έλλειψη ρητής μνείας παραμέτρων δεν μπορούσε να υποκατασταθεί από το λοιπό περιεχόμενό της, έστω κι αν αυτό συνέπειπτε με το περιεχόμενο του ελλείποντος στοιχείου)

ΣτΕ 279/2008 σκέψη 4 (η μη κατάθεση τιμών κατά τα υποδείγματα των Παραρτημάτων της διακήρυξης με παραπομπή σε συγκεκριμένες στήλες δεν υποκαθίσταται από τα λοιπά προσκομιζόμενα δικαιολογητικά)

ΣτΕ 463/2007 σκέψη 5 (η μη αναγραφή του ποσοστού έκπτωσης για κάθε μία από τις επί μέρους ομάδες εργασιών δεν δύναται να αντικατασταθεί από άλλα έγγραφα)

ΣτΕ 1895/2007 σκέψεις 3 και 4 (πίνακας επιλέξιμων δαπανών που δεν υποβλήθηκε σύμφωνα με το Παράρτημα δεν υποκαθίσταται από άλλα έγγραφα) κ.α.

ΕΑΣΤΕ 64/2021 σκέψη 11 (οι βεβαιώσεις καλής λειτουργίας, ως δικαιολογητικά τεχνικής προσφοράς πρέπει να υποβάλλονται με αυτήν και όχι κατόπιν κλήσης, τούτο δε αδιαφόρως αν οι εκ των υστέρων προσκομιζόμενες αφορούν εξοπλισμό δηλωθέντα στον πίνακα δοκιμότητας)

ΕΑΣΤΕ 234/2020 σκέψη 11 (παράλειψη συμπλήρωσης στο ΕΕΕΣ ότι πληροί ένα από τα κριτήρια χρηματοοικονομικής επάρκειας, δεν αναπληρώνεται από τις απαντήσεις του οικονομικού φορέα σε άλλα ερωτήματα, ακόμη και εντός του ιδίου του ΕΕΕΣ)

ΕΑΣΤΕ 72/2020 σκέψεις 20 και 23 (στοιχείο του κύρους της εγγυητικής η λήξη της, η ρήτρα παράτασής της δεν θεραπεύει την ουσιώδη πλημμέλεια)

ΕΑΣΤΕ 205/2019 σκέψη 9 (δήλωση τρίτου με υπογραφή μέχρι 30 μέρες πριν την υποβολή της προσφοράς και στις ενδοομιλιακές επιχειρήσεις, η μη υποβολή της δεν αναπληρώνεται με την υποβολή ανεπίκαιρης δήλωσης)

ΕΑΣΤΕ 114, 115/2019 σκέψη 15 (υποβολή εντύπου ΕΕΕΣ από οικ. φορέα και για τον τρίτο, στις ικανότητες του οποίου στηρίζεται, ανάγκη προσκόμισης δικαιολογητικών και για τον τρίτο)

ΕΑΣΤΕ 127/2015 σκέψη 10 (έλλειψη μνείας στην τεχνική προσφορά ότι το όχημα τραμ είχε την δυνατότητα να συμπληρώσει μια πλήρη διαδρομή με επιστροφή σε συνθήκες υπολειτουργίας του συστήματος έλξης σε ποσοστό 75%. Δεν μπορεί να υποκατασταθεί καθ' ερμηνεία της προσφοράς από το λοιπό περιεχόμενό της, ούτε να συναχθεί εμμέσως από άλλα στοιχεία αυτής)

ΕΑΣΤΕ 415/2013 σκέψη 4 (μη προσκόμιση δικαιολογητικών για την εμπειρία των τρίτων εταιρειών. Δεν αναπληρώνεται)

ΕΑΣΤΕ 410/2013 σκέψη 8 (η απόφαση του ΔΣ του τρίτου φορέα, που δανείζει την χρηματοοικονομική του δυνατότητα πρέπει να έχει λεπτομερή αναφορά των οικονομικών διαθέσιμων πόρων και του τρόπου που θα χρησιμοποιηθούν στο έργο. Η έλλειψη αυτή δεν αναπληρώνεται με την αναγραφή των "ιδίων κεφαλαίων" και του μέσου όρου τριετίας αυτών σε οικονομικές καταστάσεις ή πίνακες οικονομικών στοιχείων)

ΕΑΣΤΕ 405/2013 σκέψεις 8 και 10 (για την απόδειξη της εμπειρίας και λειτουργίας στην συντήρηση ΜΕΑ δυναμικότητας 40.000 τόνων, μη νόμιμη υπεύθυνη δήλωση περί εμπιστευτικότητας, αντί των αντιγράφων των σχετικών συμβάσεων) κ.α.

Δ.2.5---Όλες οι διατάξεις της διακήρυξης που αφορούν τους τύπους, που πρέπει να τηρηθούν κατά την διαδικασία αυτή, καθιερώνουν ουσιώδους όρους-τύπους, με εξαίρεση εκείνους για τους οποίους προκύπτει το αντίθετο, η δε παράβαση αυτών συνεπάγεται το απαράδεκτο της προσφοράς που υποβλήθηκε από τον υποψήφιο και τον αποκλεισμό του

ΣΤΕ 505/2021 σκέψη 11 (παράλειψη απάντησης στο ερώτημα του ΕΕΕΣ σχετικά με τους απαιτούμενους δείκτες βιωσιμότητας για το κριτήριο χρηματοοικονομικής επάρκειας. Λόγος αποκλεισμού)

ΣΤΕ 2456/2020 σκέψη 7 (οικονομική προσφορά επί ποινή αποκλεισμού πρέπει να περιλαμβάνει την αξία των ανταλλακτικών για περίοδο 4 ετών. Δεν συντρέχει αποκλεισμός όταν η προσφορά δεν περιλαμβάνει τα πέραν της 4ετίας από την λήξη της εγγύησης ανταλλακτικά)

ΣΤΕ 1819/2020 σκέψη 27 (η εγγυητική, ως στοιχείο του κύρους της να καλύπτει τις υποχρεώσεις όλων των φορέων που συμμετέχουν, θεραπεία χωρεί μόνο σε περίπτωση προφανούς παραδρομής οφειλόμενης στον εκδότη-εγγυητή που αναλαμβάνει την ευθύνη)

ΣΤΕ 2392/2014 σκέψεις 10 και 12 (ουσιώδης απόκλιση προσφοράς από τεχνική προδιαγραφή),

ΣΤΕ 1969-71/2013 σκέψεις 6 και 8 (τεχνική προσφορά στην οποία δεν περιλαμβάνονται όλοι οι γεωτεχνικοί υπολογισμοί σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο τεύχος της τεχνικής περιγραφής του κατ' αποκοπήν τμήματος του έργου είναι απορριπτέα)

ΣΤΕ 3231/2012 σκέψη 6 (επιβάλλεται η συνεχής αρίθμηση των σελίδων των διαφόρων εγγράφων της προσφοράς) όμοιες οι **ΕΑΣΤΕ 79/2009** σκέψη 7, **ΕΑΣΤΕ 1202/2008** σκέψη 5

ΣΤΕ 194/2011 σκέψεις 6 και 8 (όροι επί αποκλεισμού, το βάθος των λιμνοδεξαμενών δεν μπορεί να είναι μεγαλύτερο των 2,5 μέτρων και ο φάκελος της τεχνικής προσφοράς πρέπει να έχει την δομή που ορίζεται στο τεύχος Κανονισμός Μελετών Έργου)

ΣΤΕ 463/2007 σκέψη 5 (απαράδεκτη οικονομική προσφορά στην οποία δεν αναγράφεται στον οικείο πίνακα το ποσοστό εκπτώσεως ολογράφως και αριθμητικώς)

ΣΤΕ 963/2000 σκέψη 4 (εγγυητική συμμετοχής που εκδόθηκε υπέρ μίας από τις κοινοπρακτούσες επιχειρήσεις και όχι υπέρ του συνόλου των μελών της Κοινοπραξίας απαράδεκτη), κ.α.

ΕΑΣΤΕ 241/2020 σκέψη 13 (ουσιώδης απόκλιση προσφοράς από τεχνική προδιαγραφή), 168/2020 σκέψη 14,

ΕΑΣΤΕ 28/2017 σκέψη 17 (δικαιολογητικά για πρόσκτηση δάνειας εμπειρίας, η μη αναφορά του τρόπου διάθεσης και χρήσης των διατιθέμενων πόρων και η μη εξειδίκευση των στοιχείων και προσόντων του δυναμικού δεν επάγεται τον αποκλεισμό του φορέα)

ΕΑΣΤΕ 442/2013 σκέψη 7 (απόδειξη εμπειρίας στη λειτουργία και συντήρηση μονάδας επεξεργασίας αποβλήτων με ένορκη βεβαίωση, που αιτιολογεί την μη προσκόμιση δικαιολογητικού απαιτούμενου από την διακήρυξη)

ΕΑΣΤΕ 163/2013 σκέψεις 5 και 6 (εκπρόθεσμη προσφορά),

ΕΑΣΤΕ 689/2011 σκέψη 7 (μη υποβολή δήλωσης με την τεχνική προσφορά ότι θα παρέχεται 24ωρη τεχνική κάλυψη και μη υποβολή πινάκων συμμόρφωσης, επί ποινή αποκλεισμού)

ΕΑΣΤΕ 1319/2009 σκέψη 7 (υποβολή υπεύθυνης δήλωσης από την οποία δεν προέκυπτε

το Επιμελητήριο στο οποίο ήταν εγγεγραμμένος ο φορέας)

ΕΑΣΤΕ 733/2009 σκέψη 5 (πλημμέλεια μη συνεχούς αρίθμησης των φύλλων της προσφοράς και της μη ύπαρξης ευρετηρίου κρίθηκε ουσιώδης, αν και δεν τάσσεται επί ποινή αποκλεισμού)

ΕΑΣΤΕ 710/2009 σκέψη 8 (απόκλιση τεχνικής προσφοράς από ουσιώδη όρο των τεχνικών προδιαγραφών)

ΕΑΣΤΕ 220/2009 σκέψη 9 (τεχνική προσφορά με απόκλιση στον αριθμητικό προσδιορισμό των διαστάσεων αναστόμωσης, ήτοι από ουσιώδη όρο των προδιαγραφών)

ΕΑΣΤΕ 1174/2008 σκέψεις 7 και 9 (μη αναγραφή της προσαύξησης σε ποσοστό 10% των αιματολογικών εξετάσεων των προσφερόμενων αντιδραστηρίων, κατά παράβαση ουσιώδους όρους της διακήρυξης)

ΕΑΣΤΕ 1150/2008 σκέψη 5 (εκπρόθεσμη προσφορά)

ΕΑΣΤΕ 533/2008 σκέψη 9 (εκπρόθεσμη προσφορά)

ΕΑΣΤΕ 1166/2008 σκέψη 6 (εκπρόθεσμη προσφορά)

ΕΑΣΤΕ 784/2007 σκέψη 6 (εγγυητική συμμετοχής που εκδόθηκε υπέρ μίας από τις κοινοπρακτούσες επιχειρήσεις και όχι υπέρ του συνόλου των μελών της Κοινοπραξίας απαράδεκτη)

ΕΑΣΤΕ 563/2006 σκέψεις 6 και 10 (απόκλιση τεχνικής προσφοράς διότι δεν πληρούσε το προϊόν της τράπεζας γενικής χειρουργικής τον απαραίτητο όρο της συνεργασίας με συσκευή C-ARM σε όλο το μήκος της)

ΕΑΣΤΕ 316/2006 σκέψη 11 (τεχνική προσφορά μη πληρούσα τον όρο το μόνιτορ να απεικονίζει όλες τις κυματομορφές του ασθενούς στην bed-to-bed επικοινωνία)

ΕΑΣΤΕ 3942/2005 σκέψη 4 (εκπρόθεσμη προσφορά)

ΕΑΣΤΕ 512/2005 σκέψη 4 (εγγυητική με χρόνο λήξης μικρότερο του προβλεπόμενου από την διακήρυξη. Απαράδεκτη η προσφορά)

ΕΑΣΤΕ 54/2004 σκέψη 7 (εκπρόθεσμη προσφορά)

ΕΑΣΤΕ 247/1998 σκέψη 6 (εκπρόθεσμη προσφορά), κ.α

Δ.2.6----Όροι για τους οποίους προκύπτει το αντίθετο

ΣΤΕ 627/2021 σκέψη 7 (εγγυητική άνευ αναγραφής ρήτρας «σε πρώτη ζήτηση ή με απλή ειδοποίηση» του δανειστή, με λεκτική απόκλιση, είναι νόμιμη), σκέψη 10 (τεχνική προσφορά που λαμβάνει μικρότερη βαθμολογία και δεν επάγεται αποκλεισμό)

ΣΤΕ 1819/2020 σκέψη 28 (δυνατότητα θεραπείας της πλημμέλειας που αφορά την χρονική ισχύ εγγυητικής επιστολής χωρεί μόνον σε περίπτωση προφανούς παραδρομής που οφείλεται στην εγγυήτρια τράπεζα, η οποία και αναλαμβάνει την σχετική ευθύνη)

ΣΤΕ 568/2019 σκέψη 8 (το ΕΕΕΣ δεν απαιτείται επί ποινή αποκλεισμού του διαγωνιζομένου να φέρει μονογραφές ανά φύλλο)

ΣΤΕ 163/2013 σκέψη 9 (παρατάσεις του διαγωνισμού, δεν προβλεπόταν καταληκτική ώρα υποβολής της προσφοράς, εμπρόθεσμη η προσφορά)

ΣΤΕ 2117/2011 σκέψη 12 (νόμιμη η συμπλήρωση προϋπολογισμού προσφοράς)

ΣΤΕ 311/2011 σκέψη 7 (εσφαλμένη συμπλήρωση πίνακα αθροίσματος δαπανών εργασιών)

ΣΤΕ 178/2010 σκέψη 8 (διόρθωση λογιστικών σφαλμάτων από την Επιτροπή Διαγωνισμού)

ΣΤΕ 2665/2006 σκέψη 8 (προσφορά εκπρόθεσμη μόνον για λόγους ανωτέρας βίας ή όταν η παραλαβή συνεχίζεται χωρίς διακοπή πέραν του ωραρίου)

ΣΤΕ 3690/2004 σκέψη 6 και **ΣΤΕ 3687/2004** σκέψη 7 (δεν απαιτείται η αναγραφή του ποσού της συνολικής προσφερόμενης δαπάνης των εργασιών ολογράφως ως ουσιώδης όρος), κ.α.

ΕΑΣΤΕ 233/2020 σκέψη 5 (εγγυητικές επιστολές με πλημμέλεια στον χρόνο ισχύος, η οποία δεν οφειλόταν σε προφανή παραδρομή της εκδότριας Τράπεζας)

ΕΑΣΤΕ 27/2018 σκέψη 8 (το ΕΕΕΣ ως μέρος του φακέλου 'Δικαιολογητικά Συμμετοχής' δεν απαιτείται επί ποινή αποκλεισμού του διαγωνιζομένου να φέρει μονογραφές ανά φύλλο)

ΕΑΣΤΕ 28/2017 σκέψη 17 (μη αναφορά στα δικαιολογητικά του ειδικότερου τρόπου διάθεσης και χρησιμοποίησης των διατιθέμενων πόρων, μη εξειδίκευση των στοιχείων και προσόντων του διατιθέμενου προσωπικού)

ΕΑΣΤΕ 112/2016 σκέψη 13 (στην διακήρυξη δεν προβλέπεται υποχρέωση αρίθμησης των σελίδων της προσφοράς και σύνταξης ευρετηρίου)

ΕΑΣΤΕ 374/2013 σκέψη 33 (στην διακήρυξη δεν ορίζεται ρητώς ότι όλα τα αλλοδαπά ιδιωτικά έγγραφα πρέπει να φέρουν βεβαίωση του γνησίου της υπογραφής με επικύρωση με την επισημείωση της Σύμβασης της Χάγης)

ΕΑΣΤΕ 284/2013 σκέψη 13 (αναντιστοιχία στο σώμα του μεταφρασμένου κειμένου εγγράφου οφειλόμενη σε προφανή παραδρομή δεν καθιστά απαράδεκτη την προσφορά)

ΕΑΣΤΕ 428/2011 σκέψεις 11 και 13 (εγγυητική στην οποία δεν αναγραφόταν ότι ισχύει μέχρι την επιστροφή της. Δεν απαιτούταν, αφού η χρονική ισχύς της εγγυητικής ήταν μεγαλύτερη από αυτήν που όριζε η διακήρυξη)

ΕΑΣΤΕ 1139/2010 σκέψη 8 (τεχνική προσφορά αποδεκτή παρά το ότι το αποτέλεσμα της οικονομικής αξιολόγησης εξάγεται βάσει της τιμής ανά εξέταση, πολλαπλασιαζόμενη με τον αριθμό των εξετάσεων που ζητείται από την διακήρυξη)

ΕΑΣΤΕ 433/2010 σκέψη 6 (εγγυητική εκδοθείσα εκ παραδρομής από Τράπεζα για

διάστημα μικρότερο του απαιτούμενου από την διακήρυξη),

ΕΑΣΤΕ 1165/2009 σκέψη 13 (συμπλήρωση πίνακα που αποβλέπει στην διευκόλυνση της Επιτροπής Διαγωνισμού)

ΕΑΣΤΕ 1068/2009 σκέψη 7 (πιστοποιητικό που είχε κατατεθεί κατά την υποβολή των δικαιολογητικών, έληξε την επομένη και προσκομίσθηκε το νέο εντός ευλόγου χρόνου και ενώ ήταν σε εξέλιξη ο διαγωνισμός. Παραδεκτή η προσφορά, ενόψει του ότι ο φορέας είχε υποβάλει υπεύθυνη δήλωση πριν την υποβολή ζητώντας την ανανέωσή του, κατόπιν επιθεώρησης)

ΕΑΣΤΕ 817/2007 σκέψη 12 (δεν καταλείπεται αμφιβολία ως προς την ποσότητα του προς προμήθεια υλικού, όπως προσδιορίζεται στον πίνακα του παραρτήματος της διακήρυξης), κ.α.

Δ.2.7-----Οι διαγωνιζόμενοι οφείλουν να υποβάλουν μόνον τα αξιούμενα από την διακήρυξη ή από τυχόν άλλη διάταξη, στην οποία αυτή ρητώς και ειδικώς παραπέμπει, δικαιολογητικά και στοιχεία για την απόδειξη ιδιοτήτων ή γεγονότων κρίσιμων για την συμμετοχή στον διαγωνισμό, η δε αναθέτουσα αρχή δεν δύναται να προβεί σε αποκλεισμό διαγωνιζομένου από την διαγωνιστική διαδικασία λόγω μη προσκόμισης διαφορετικών ή και επιπλέον από τα προβλεπόμενα δικαιολογητικών συμμετοχής

ΣΤΕ 1819/2020 σκέψη 25 (το ΕΠΕ-Ερωτηματολόγιο Ποιοτικής Επιλογής επέχει θέση υπεύθυνης δήλωσης. Δικαιολογητικά από τα οποία δεν προέκυπτε η εξουσία του νομίμου εκπροσώπου να υπογράψει έγγραφο που αφορούν στον διαγωνισμό για λογαριασμό των τρίτων φορέων, δάνεια εμπειρία των οποίων επικαλείται)

ΕΑ ΣΤΕ 68/2021 σκέψη 11 (συλλογική προσφορά, η εγγύηση πρέπει να καλύπτει τις υποχρεώσεις όλων των προσώπων δεν καταλείπεται αμφιβολία ότι η εγγυητική αφορούσε όλα τα μέλη της ένωσης)

ΕΑΣΤΕ 72/2020 σκέψη 20 (υποβολή ΕΠΕ-Ερωτηματολόγιο Ποιοτικής Επιλογής μόνον από τον φορέα και όχι και από τους τρίτους, στις ικανότητες των οποίων στηρίζεται)

ΕΑΣΤΕ 384/2015 σκέψεις 6 και 9 (αρκούσε η κατάθεση υπεύθυνης δήλωσης του εγγυητή για την ανάληψη της εγγυητικής ευθύνης και δεν απαιτούταν και προηγούμενη λήψη απόφασης του εταιρικού οργάνου και η προσκόμιση αυτής)

ΕΑΣΤΕ 721/2011 σκέψη 11 (δικαιολογητικό άνευ περιγραφής της επιχείρησης τεχνικού εξοπλισμού και των μέσων ελέγχου. Δεν αντικαθίσταται από το ISO)

ΕΑΣΤΕ 53/2011 σκέψη 7 (υπεύθυνη δήλωση που το κείμενό της δεν συνεχίζεται στην οπίσθια σελίδα αλλά σε ξεχωριστό έγγραφο είναι νόμιμη, αφού η διακήρυξη δεν προβλέπει τον τρόπο σύνταξης αυτών).

ΣΤΕ 1118/2010 σκέψη 7 (υπεύθυνη δήλωση με ημερομηνία προγενέστερη της υποβολής της προσφοράς μη παραδεκτή. Δεν αναπληρώνεται το περιεχόμενό της από άλλα υποβληθέντα δικαιολογητικά)

ΕΑΣΤΕ 747/2010 σκέψη 9 (από την διακήρυξη δεν απαιτούνται και υπεύθυνη δήλωση περί νόμιμης λειτουργίας της αλλοδαπής επιχείρησης στην Ελλάδα)

ΕΑΣΤΕ 615/2010 σκέψη 8 (δεν απαιτούνται ως δικαιολογητικό στοιχείο αναφορικά με τους συνοδούς και τους ξεναγούς με διαπιστωμένη εμπειρία σε ταξίδια επιμορφωτικού και πολιτιστικού χαρακτήρα)

ΕΑΣΤΕ 79/2010 σκέψη 8 (δεν απαιτούνται από την διακήρυξη βεβαίωση ασφαλιστικής ενημερότητας)

ΕΑΣΤΕ 860/2007 σκέψη 7 (δεν απαιτούνται από την διακήρυξη βεβαίωση του ΤΣΜΕΔΕ για καταβολή ή διακανονισμό εισφορών)

IV. Περί της ΑΡΧΗΣ της ΕΠΙΕΙΚΕΙΑΣ

IV.A.Οριοθέτησή της στο στάδιο του ελέγχου των δικαιολογητικών συμμετοχής

Παρά την εφαρμογή της αρχής της τυπικότητας της διαγωνιστικής διαδικασίας, οι οικείες νομοθετικές διατάξεις υπογραμμίζουν την σημασία που έχει η ακρόαση του υποψήφιου ιδιωτικού φορέα, έστω υπό όρους, καθώς η προάσπιση των συμφερόντων του δεν παρέλκει ποτέ, όσο λεπτομερείς κι αν είναι οι εκάστοτε ρυθμίσεις.

Έτσι, η αρχή της τυπικότητας της διαγωνιστικής διαδικασίας **κάμπτεται** από την αρχή της επιείκειας, η οποία επιτρέπει την παροχή διευκρινίσεων και συμπληρώσεων (άρθρα 102 και 310 του ν. 4412/2016). Με ποιές προϋποθέσεις και όρους, θα το δούμε αμέσως κατωτέρω.

Ωστόσο, για την πληρέστερη παρακολούθηση των νομολογιακών δεδομένων, όπως αυτά διαμορφώθηκαν, είναι απαραίτητο να παρακολουθήσουμε ιστορικά το νομοθετικό πλαίσιο επί του οποίου ερείδεται η ως άνω αρχή.

IV.B.ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

IV. B.1. Ενωσιακό Δίκαιο

IV.B.1α.Άρθρο 51 (11) (Συμπληρωματική τεκμηρίωση και πληροφορίες) της καταργηθείσας Οδηγίας 2004/18/ΕΕ (του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 2004, περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης δημόσιων

συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών), επί της οποίας διαπλάσθηκε το μεγαλύτερο μέρος της νομολογίας του ΔΕΕ. Σημειώνεται ότι η Οδηγία 2004/17/ΕΕ δεν περιείχε ανάλογο άρθρο όπως το προηγούμενο, ωστόσο, το ΔΕΕ έχει δεχθεί ότι και στα πλαίσια συμβάσεων βάσει της ως άνω Οδηγίας, η αναθέτουσα μπορεί να καλέσει τον προσφέροντα να διευκρινίσει μια προσφορά ή να διορθώσει πρόδηλα εκ παραδρομής σφάλματα που περιέχει η τελευταία, υπό τον όρο της τηρήσεως ορισμένων προϋποθέσεων, και, ειδικότερα, η πρόσκληση διευκρίνσεως να απευθυνθεί επί ίσοις όροις σε όλους τους προσφέροντες που βρίσκονται στην ίδια κατάσταση, όλοι οι προσφέροντες να αντιμετωπιστούν κατά ισότιμο και ειλικρινή τρόπο και αυτή η διευκρίνιση να μην μπορεί να εξομοιωθεί με υποβολή νέας προσφοράς (σκέψη 39 των C-523/16 και C-536/16, MA.T.I. και Duemme και σκέψεις 29-39 της C-131/16, Archus και Gama). Προγενέστερη αυτής ήταν η Οδηγία 93/36/ΕΕ της 14 Ιουνίου 1993 (ΕΕ αριθμ. L199 της 9.8. 1993, σελ. 1) "περί συντονισμού των διαδικασιών για την σύναψη συμβάσεων δημοσίων προμηθειών".

IV.B.1β. Άρθρα 56 (7) παρ. 3 (Γενικές αρχές) της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ και 76 παρ. 4 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ (8)

IV.B.2. Εθνικό Δίκαιο

IV.B.2.α. Π.Δ. 370/1995, Α' 1999 (Προσαρμογή της Ελληνικής νομοθεσίας περί προμηθειών του Δημοσίου προς το Κοινοτικό δίκαιο, ειδικότερα προς τις διατάξεις της Οδηγίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης 93/36/ΕΕ της 14 Ιουνίου 1993 (ΕΕ αριθμ. L199 της 9.8. 1993, σελ. 1) περί συντονισμού των διαδικασιών για την σύναψη συμβάσεων δημοσίων προμηθειών).

Άρθρο 14 (Κριτήρια Ποιοτικής Επιλογής Προμηθευτών) παρ. 11 (12)

IV.B.2.β. Π.Δ. 394/1996, α' 266 (Κανονισμός Προμηθειών Δημοσίου (Κ.Π.Δ.))

Άρθρο 12 (Προσφορές) παρ. 5 (13)

IV.B.2.γ. Π.Δ. 60/2007, Α' 64 (Προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 2004/18/ΕΚ "περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών", όπως τροποποιήθηκε με την Οδηγία 2005/51/ΕΚ της Επιτροπής και την Οδηγία 2005/75/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Νοεμβρίου 2005).

Άρθρο 49 (Συμπληρωματική τεκμηρίωση και πληροφορίες) σημ. Αποτελεί ακριβή μεταφορά του άρθρου 51 της ως άνω Οδηγίας 2004/18/ΕΚ (14)

IV.B.2.δ. Π.Δ. 118/2007(Α' 150) (Κανονισμός Προμηθειών Δημοσίου (Κ.Π.Δ.)).

Άρθρο 12 (Προσφορές) παρ. 5 (15)

IV.B.2.ε. Ν. 3669/2008 (Α' 116) (Κύρωση της κωδικοποίησης της νομοθεσίας κατασκευής δημοσίων έργων)

Άρθρο 150 (16)

IV.B.2.στ. Ν. 4412/2016, Α 147 Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ ΕΕ και 2014/25/ΕΕ). Διόρθωση σφαλμάτων Α' 200

Άρθρο 102, ως ίσχυε πριν την αντικατάστασή του από το άρθρο 42 του ν. 4678/2021, ήτοι από 8/8/2016 έως και 8-3-2021 (Συμπλήρωση - αποσαφήνιση πληροφοριών και δικαιολογητικών (άρθρο 56 παρ. 3 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ), βλ. και αιτιολογική έκθεση (17)

IV.B.2.ζ. Ν. 4412/2016,

Άρθρο 310 - Συμπλήρωση - αποσαφήνιση πληροφοριών και δικαιολογητικών (άρθρο 76 παρ. 4 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ), ως ίσχυε πριν την αντικατάστασή του από το άρθρο 121 του ν. 4678/2021, ήτοι από 8/8/2016 έως και 8-3-2021, βλ. και αιτιολογική έκθεση (18)

IV.B.2.η. Άρθρο 102 του ως άνω νόμου 4412/2016, ως ισχύει μετά την αντικατάστασή του από το άρθρο 42 του ν. 4678/2021 (Α' 36/9-3-2021), «Εκσυγχρονισμός, απλοποίηση και αναμόρφωση του ρυθμιστικού πλαισίου των δημοσίων συμβάσεων, ειδικότερες ρυθμίσεις προμηθειών στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας και άλλες διατάξεις για την ανάπτυξη, τις υποδομές και την υγεία», το οποίο ισχύει, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ. 2 του ίδιου νόμου, από την δημοσίευσή του (9-3-2021)(βλ. και αιτιολογική έκθεση) (19)

IV.B.2.θ. Άρθρο 310 του ως άνω ν. 4412/2016, ως ισχύει μετά την αντικατάστασή του από το άρθρο 121 του ν. 4782/2021, ισχύς από 9-3-2021 (βλ. και αιτιολογική έκθεση) (20)

IV.Γ.ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

IV.Γ.1. Νομολογική προσέγγιση των ενωσιακών διατάξεων

Με δεδομένο ότι στο ενωσιακό δίκαιο οι διατάξεις που διέπουν τους δημόσιους διαγωνισμούς στοχεύουν στο άνοιγμα των δημοσίων συμβάσεων στον ανταγωνισμό, το ΔΕΕ έχει διαπλάσει τη νομολογία του δεχόμενο ότι τυχόν ελλείψεις στην προσφορά των οικονομικών φορέων που συμμετέχουν επάγεται τον αποκλεισμό τους, μόνον όταν οι ελλείψεις αυτές παραβιάζουν ουσιώδεις όρους του νόμου και της διακήρυξης και όχι όταν οι ελλείψεις αυτές, με κριτήριο την αρχή της αναλογικότητας ή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και ασφάλειας του δικαίου, παραβιάζουν επουσιώδεις όρους. Όταν οι

πλημμέλειες αφορούν επουσιώδεις όρους, οι διαγωνιζόμενοι καλούνται να διευκρινίζουν ή να συμπληρώνουν τα υποβληθέντα έγγραφα και πιστοποιητικά τους, με σκοπό την θεραπεία της πλημμέλειας.

IV.Γ.2.α. Ενδεικτική νομολογία (και περιπτωσιολογία)

αα.Επί του άρθρου 51 της Οδηγίας 2004/17/ΕΕ

αα.1) C-131/16 της 11ης Μαΐου του 2017, Archus και Gama κατά Πολωνίας (Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo, εταιρείας εξόρυξης πετρελαίου και φυσικού αερίου), κατόπιν τριών προδικαστικών ερωτημάτων Πολωνικού δικαστηρίου

[https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?](https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=190585&pageIndex=0&doclang=EL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=8193295)

[text=&docid=190585&pageIndex=0&doclang=EL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=8193295](https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=190585&pageIndex=0&doclang=EL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=8193295)

Οι Archus και Gama υπέβαλαν προσφορά στα πλαίσια δημόσιας συμβάσεως με αντικείμενο την ψηφιοποίηση των εγγράφων των κεντρικών γεωλογικών αρχείων της Gazownictwo και την προετοιμασία της ηλεκτρονικής μορφής των εγγράφων για την πρόσβαση στο δίκτυο της επιχείρησης. Ακολούθως, επικαλούμενες σφάλμα εκ παραδρομής, υπέβαλαν αίτηση στην αναθέτουσα αρχή ζητώντας διόρθωση της προσφοράς τους, συνιστάμενη στην αντικατάσταση του δείγματος μικροφίλμ που είχαν επισυνάψει στην προσφορά τους με νέο, δεδομένου ότι το υποβληθέν δείγμα δεν ήταν σύμφωνο με τις προδιαγραφές της συγγραφής υποχρεώσεων. Η αναθέτουσα αρχή απάντησε στην ανωτέρω αίτηση, επισημαίνοντας ότι το νέο δείγμα μικροφίλμ θεωρούνταν συμπλήρωμα των υποβληθέντων εγγράφων, επειδή όμως δεν είχαν αναφέρει απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με τη μέθοδο παραγωγής του δείγματος μικροφίλμ και τις τεχνικές παραμέτρους, βάσει της συγγραφής υποχρεώσεων, τις κάλεσε δε να συμπληρώσουν τις πληροφορίες αυτές. Έγινε εξέταση των δύο δειγμάτων μικροφίλμ που υπέβαλαν οι Archus και Gama και η αναθέτουσα αρχή απέρριψε τελικώς την προσφορά τους, ως μη σύμφωνη με όρο της συγγραφής υποχρεώσεων. Το Πολωνικό δικαστήριο που επελήφθη της προσφυγής τους με προδικαστικό του ερώτημα ζήτησε να διευκρινιστεί αν η αρχή της ίσης μεταχείρισης των οικονομικών φορέων έχει την έννοια ότι, στο πλαίσιο πρόσκλησης για την υποβολή προσφορών, απαγορεύει στην αναθέτουσα αρχή να καλεί τους προσφέροντες να προσκομίζουν τις απαιτούμενες δηλώσεις ή έγγραφα που αυτοί δεν προσκόμισαν εντός της ταχθείσας προθεσμίας για την υποβολή των προσφορών ή να διορθώνουν, σε περίπτωση ύπαρξης σφαλμάτων, τις εν λόγω δηλώσεις ή έγγραφα, χωρίς η αναθέτουσα αρχή να υποχρεούται επιπλέον να διευκρινίζει στους οικείους προσφέροντες ότι απαγορεύεται να τροποποιήσουν το περιεχόμενο των υποβληθεισών προσφορών.

Το ΔΕΕ αφού έλαβε υπόψη : (σκέψη 25) ότι αντικείμενο της αρχής της ίσης μεταχείρισης των προσφερόντων είναι η προώθηση της ανάπτυξης υγιούς και αποτελεσματικού ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων που μετέχουν σε διαδικασία ανάθεσης δημόσιας σύμβασης και, επομένως, στους προσφέροντες πρέπει να επιφυλάσσεται ίση μεταχείριση τόσο κατά τον χρόνο

που ετοιμάζουν τις προσφορές τους όσο και κατά τον χρόνο που οι εν λόγω προσφορές εκτιμώνται από την αναθέτουσα αρχή, (σκέψη 26) ότι η αρχή αυτή επιβάλλει να έχουν όλοι οι προσφέροντες τις ίδιες ευκαιρίες κατά τη διατύπωση των όρων των προσφορών τους και συνεπάγεται, ως εκ τούτου, ότι οι προσφορές αυτές πρέπει να υποβάλλονται με τους ίδιους όρους για όλους τους διαγωνιζομένους, (σκέψη 27) ότι η αρχή της ίσης μεταχείρισης και η υποχρέωση διαφάνειας αντιτίθενται επίσης σε κάθε διαπραγμάτευση μεταξύ της αναθέτουσας αρχής και ενός προσφέροντος, στο πλαίσιο διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης, πράγμα που συνεπάγεται ότι, καταρχάς, μια προσφορά δεν δύναται να τροποποιηθεί μετά την κατάθεσή της, είτε κατόπιν πρωτοβουλίας της αναθέτουσας αρχής είτε του προσφέροντος, (σκέψη 28) ότι αν γινόταν δεκτό ότι η αναθέτουσα αρχή έχει την εξουσία να ζητεί διευκρινίσεις από συγκεκριμένο υποψήφιο, την προσφορά του οποίου κρίνει ανακριβή ή μη σύμφωνη με τις τεχνικές προδιαγραφές της συγγραφής υποχρεώσεων, η εν λόγω αρχή θα κινδύνευε να θεωρηθεί ύποπτη, σε περίπτωση που τελικώς επέλεγε την επίμαχη προσφορά, ότι διεξήγαγε μυστικές διαπραγματεύσεις με τον οικείο υποψήφιο, εις βάρος των λοιπών υποψηφίων και κατά παράβαση της αρχής της ίσης μεταχείρισης, (σκέψη 29) ότι, εντούτοις, η αρχή της ίσης μεταχείρισης δεν απαγορεύει την διόρθωση ή κατά περίπτωση συμπλήρωση της προσφοράς, μεταξύ άλλων, επειδή απαιτείται προφανώς η απλή διευκρίνισή της ή η διόρθωση πρόδηλων εκ παραδρομής σφαλμάτων, υπό τον όρο ωστόσο ότι θα τηρηθούν ορισμένες προϋποθέσεις, (σκέψη 30) ότι μια αίτηση διευκρίνισης προσφοράς, η οποία χωρεί μόνον αφότου η αναθέτουσα αρχή έλαβε γνώση του συνόλου των προσφορών, πρέπει, καταρχάς, να απευθυνθεί επί ίσοις όροις σε όλους τους προσφέροντες που βρίσκονται στην ίδια κατάσταση και πρέπει να αφορά όλα τα σημεία της προσφοράς που χρήζουν διευκρίνισης, (σκέψη 31) ότι η αίτηση αυτή δεν δύναται να καταλήξει στο να υποβάλει, στην πραγματικότητα, ο συγκεκριμένος προσφέρων νέα προσφορά, (σκέψη 32) ότι κατά την άσκηση της διακριτικής ευχέρειας που διαθέτει όσον αφορά την δυνατότητα να ζητήσει από τους υποψήφιους να διευκρινίσουν την προσφορά τους, η αναθέτουσα αρχή πρέπει να μεταχειριστεί τους υποψήφιους με ισότιμο και ειλικρινή τρόπο, έτσι ώστε μια αίτηση διευκρίνισης να μη δύναται, κατά το πέρας της διαδικασίας επιλογής των προσφορών και λαμβανομένου υπόψη του αποτελέσματός της, να έχει περιαγάγει αδικαιολόγητα σε ευμενή ή δυσμενή θέση τον υποψήφιο ή τους υποψήφιους που αποτέλεσαν το αντικείμενο της αίτησης αυτής, (σκέψη 33) ότι μια αίτηση διευκρίνισης δεν μπορεί να θεραπεύσει την παράλειψη προσκόμισης εγγράφων ή παροχής πληροφοριών, των οποίων η κοινοποίηση ήταν απαραίτητη βάσει των εγγράφων της οικείας σύμβασης, δεδομένου ότι η αναθέτουσα αρχή οφείλει να ελέγχει αυστηρώς αν τηρήθηκαν τα κριτήρια που η ίδια έχει καθορίσει, αποφάνθηκε, ενόψει των πραγματικών περιστατικών της δίκης ότι το δικαστήριο οφείλε να διερευνήσει αν η αντικατάσταση στην οποία προέβησαν οι Archus και Gama παρέμεινε εντός των ορίων της διόρθωσης πρόδηλου σφάλματος της προσφοράς τους (σκέψη 39) και ότι η αρχή της ίσης μεταχείρισης των οικονομικών φορέων έχει την έννοια ότι, στο πλαίσιο διαδικασίας σύναψης δημόσιας σύμβασης, απαγορεύει στην αναθέτουσα αρχή να καλεί τους προσφέροντες να προσκομίζουν τις απαιτούμενες δηλώσεις ή έγγραφα των οποίων η κοινοποίηση ήταν απαραίτητη

βάσει της συγγραφής υποχρεώσεων και η οποία δεν πραγματοποιήθηκε εντός της ταχθείσας προθεσμίας για την υποβολή των προσφορών. Αντιθέτως, το άρθρο αυτό δεν απαγορεύει στην εν λόγω αναθέτουσα αρχή να καλεί τους προσφέροντες να διευκρινίζουν μια προσφορά ή να διορθώνουν πρόδηλα εκ παραδρομής σφάλματα που εμπεριέχει η τελευταία, υπό τον όρο ωστόσο ότι η πρόσκληση αυτή απευθύνεται σε όλους τους προσφέροντες που βρίσκονται στην ίδια κατάσταση, ότι όλοι οι προσφέροντες αντιμετωπίζονται κατά ισότιμο και ειλικρινή τρόπο και ότι η διευκρίνιση αυτή δεν μπορεί να εξομοιωθεί με υποβολή νέας προσφοράς, πράγμα που απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

αα.2) C-523/16 και C-536/16 της 28ης Φεβρουαρίου του 2018, συνεκδικαζόμενες της MA.T.I. SUD SpA κατά Centostazioni SpA και Duemme SGR SpA κατά Associazione Cassa Nazionale di Previdenza e Assistenza in favore dei Ragionieri e Periti Commerciali, εκδοθείσα κατόπιν δύο προδικαστικών ερωτημάτων του Διοικητικού Πρωτοδικείου του Λάτιο.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A62016CJ0523>

(Στην C-523/16) Η MA.TI, ως εκπρόσωπος κοινοπραξίας υπέβαλε προσφορά στα πλαίσια δημόσιας συμβάσεως με αντικείμενο την συντήρηση ακινήτων της αναθέτουσας εταιρείας σιδηροδρόμων, χωρίς να υπογράψει ο νόμιμος εκπρόσωπός της την υποβληθείσα δήλωση ανάληψης υποχρέωσης της επικεφαλής επιχείρησης της κοινοπραξίας. Κλήθηκε να συμπληρώσει την έλλειψη και της επιβλήθηκε η προβλεπόμενη από το ιταλικό δίκαιο χρηματική κύρωση ύψους 35.000 ευρώ, την οποία και αμφισβήτησε δικαστικά.

(Στην C-536/16) Η Duemme υπέβαλε προσφορά στα πλαίσια δημόσιας σύμβασης με ασφαλιστικό οργανισμό της Ιταλίας, με αντικείμενο τη σύναψη συμφωνίας-πλασιού για τη διαχείριση του χαρτοφυλακίου κινητών αξιών του, χωρίς να επισυνάψει υπεύθυνες δηλώσεις περί μη καταδίκης του αντιπρόεδρου και του γενικού διευθυντή της με τελεσίδικη δικαστική απόφαση. Κλήθηκε να συμπληρώσει την έλλειψη και της επιβλήθηκε η προβλεπόμενη από το ιταλικό δίκαιο χρηματική κύρωση ύψους 50.000 ευρώ, την οποία και αμφισβήτησε δικαστικά.

Το ερώτημα του ιταλικού δικαστηρίου (σκέψη 43) ήταν αν το δίκαιο της Ένωσης, και ιδίως το άρθρο 51 της οδηγίας 2004/18, οι αρχές που διέπουν τη σύναψη των δημοσίων συμβάσεων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται οι αρχές της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας που διαλαμβάνονται στο άρθρο 10 της οδηγίας 2004/17 και στο άρθρο 2 της οδηγίας 2004/18, καθώς και η αρχή της αναλογικότητας έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση που θεσπίζει μηχανισμό συνδρομής στην κατάρτιση του φακέλου, κατ' εφαρμογή του οποίου η αναθέτουσα αρχή μπορεί, στο πλαίσιο διαδικασίας συνάψεως δημόσιας συμβάσεως, να καλέσει τους προσφέροντες των οποίων η προσφορά ενέχει ουσιώδεις παρατυπίες, κατά την έννοια της εν λόγω ρυθμίσεως, να τακτοποιήσει την προσφορά του, υπό τον όρο της καταβολής χρηματικής κυρώσεως, το υψηλό ποσό της οποίας, που έχει εκ των προτέρων καθοριστεί από την αναθέτουσα αρχή και διασφαλίζεται μέσω της προσωρινής εγγυήσεως, δεν μπορεί να διακυμανθεί ανάλογα με τη βαρύτητα της θεραπεύσιμης παρατυπίας.

Το ΔΕΕ έλαβε υπόψη του ότι κατά το άρθρο 51 της Οδηγίας 2004/18, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να καλέσει τους επιχειρηματίες να συμπληρώσουν ή να διευκρινίσουν τα πιστοποιητικά και έγγραφα που υπέβαλαν (σκέψη 44), ότι η δυνατότητα αυτή δεν εξειδικεύεται από το ενωσιακό δίκαιο πώς θα πραγματοποιηθεί (σκέψη 45) και ότι τα κράτη-μέλη, είναι καταρχάς ελεύθερα να αποφασίσουν αν η δυνατότητα τακτοποίησης θα εξαρτηθεί από την καταβολή χρηματικής κύρωσης (σκέψεις 46-47). Ωστόσο, ενόψει των αρχών της ίσης μεταχείρισης, της διαφάνειας και της αναλογικότητας (σκέψη 48), η αναθέτουσα αρχή δεν δύναται να δέχεται οιαδήποτε διόρθωση παράλειψης που επάγεται υποχρεωτικά τον αποκλεισμό του προσφέροντος (σκέψη 49), η δε αίτηση διευκρίνισης δεν μπορεί να θεραπεύσει την παράλειψη προσκομίσεως εγγράφων ή παροχής πληροφοριών, των οποίων η κοινοποίηση ήταν απαραίτητη βάσει των εγγράφων της σύμβασης, διαφορετικά πρόκειται για νέα προσφορά (σκέψεις 49-52). Κατά το δικαστήριο, μπορεί να εξετασθεί το θέμα πρόσκρουσης στην αρχή της αναλογικότητας της ως άνω κύρωσης, μόνον αν οι αιτήσεις διευκρίνισης αφορούσαν προσφορές που μπορούν να τακτοποιηθούν.

Εν κατακλείδι, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι : - Το δίκαιο της Ένωσης, ιδίως το άρθρο 51 της οδηγίας 2004/18, οι αρχές που διέπουν τη σύναψη των δημοσίων συμβάσεων (της ίσης μεταχείρισεως και της διαφάνειας της αναλογικότητας) έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται, κατ' αρχάς, σε εθνική ρύθμιση, η οποία θεσπίζει μηχανισμό συνδρομής στην κατάρτιση του φακέλου, κατ' εφαρμογήν του οποίου η αναθέτουσα αρχή μπορεί, στο πλαίσιο διαδικασίας συνάψεως δημόσιας συμβάσεως, να καλέσει τους προσφέροντες των οποίων η προσφορά ενέχει ουσιώδεις παρατυπίες, κατά την έννοια της λόγω κανονιστικής ρυθμίσεως, να τακτοποιήσουν την προσφορά τους, υπό τον όρο της καταβολής χρηματικής κυρώσεως, εφόσον το ύψος της κυρώσεως αυτής παραμένει σύμφωνο με την αρχή της αναλογικότητας, πράγμα που εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να κρίνει. -Αντιθέτως, οι ίδιες αυτές διατάξεις και αρχές έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση που θεσπίζει μηχανισμό συνδρομής στην κατάρτιση του φακέλου, κατ' εφαρμογήν του οποίου η αναθέτουσα αρχή μπορεί να απαιτήσει από τον προσφέροντα, έναντι καταβολής από αυτόν χρηματικής κυρώσεως, να θεραπεύσει την έλλειψη εγγράφου η οποία, κατά τους ρητούς όρους των εγγράφων της προσκλήσεως υποβολής προσφορών, συνεπάγεται υποχρεωτικώς τον αποκλεισμό του, ή να εξαλείψει τις παρατυπίες που επηρεάζουν την προσφορά του κατά τέτοιον τρόπο ώστε οι διενεργούμενες διορθώσεις ή τροποποιήσεις να προσομοιάζουν με υποβολή νέας προσφοράς.

αα.3) C-199/15 της 10ης Νοεμβρίου του 2016, *Ciclat Soc. coop. κατά Consip SpA* και της *Autorite per la vigilanza sui contratti pubblici di lavori, servizi e forniture* (εθνικής αρχής για την εποπτεία των δημοσίων συμβάσεων έργων, υπηρεσιών και προμηθειών).

Προδικαστικό ερώτημα του Ιταλικού ΣΤΕ

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionId=B82BFD6ACD94737B751427E95F402F93?>

[text=&docid=185251&pageIndex=0&doclang=EL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4529205](https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionId=B82BFD6ACD94737B751427E95F402F93?text=&docid=185251&pageIndex=0&doclang=EL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=4529205)

Η Ciclat, ως εκπρόσωπος κοινοπραξίας εταιρειών (μεταξύ των οποίων και η Ancora), υπέβαλε προσφορά στα πλαίσια δημόσιας συμβάσεως με αντικείμενο την ανάθεση υπηρεσιών καθαριότητας και λοιπών υπηρεσιών συντηρήσεως κτιριακών υποδομών της δημόσιας διοικήσεως. Μετά την κατάταξή της στην πρώτη θέση, κατόπιν αιτήματος της αναθέτουσας αρχής, υποβληθέντος στο πλαίσιο συνήθους ελέγχου, εκδόθηκε πιστοποιητικό ασφαλιστικού οργανισμού, με το οποίο διαπιστωνόταν ότι η Ancora, κατά την ημερομηνία υποβολής της δηλώσεώς της, δεν είχε εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της, τις σχετικές με την καταβολή κοινωνικοασφαλιστικών εισφορών, τις οποίες εκπλήρωσε ενδιάμεσα, σε χρόνο πριν την διενέργεια του ελέγχου και πριν καταστεί γνωστό το αποτέλεσμα της διαγωνιστικής διαδικασίας.

Το Ιταλικό ΣτΕ υπέβαλε ερώτημα αν το άρθρο 45 της οδηγίας 2004/18 καθώς και τα άρθρα 49 και 56 ΣΛΕΕ έχουν την έννοια ότι δεν επιτρέπουν την εφαρμογή εθνικής ρυθμίσεως, δυνάμει της οποίας η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται να θεωρεί ως λόγο αποκλεισμού από τη διαδικασία παράβαση συνιστάμενη στην μη καταβολή κοινωνικοασφαλιστικών εισφορών και βεβαιούμενη με πιστοποιητικό που έχει ζητηθεί αυτεπαγγέλτως από την αναθέτουσα αρχή και έχει εκδοθεί από τους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης, στην περίπτωση που η παράβαση αυτή υφίστατο μεν κατά την ημερομηνία συμμετοχής σε διαγωνισμό, πλην όμως έπαψε να υφίσταται κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως περί αναθέσεως ή κατά τον χρόνο διενέργειας αυτεπάγγελτου ελέγχου από την αναθέτουσα αρχή.

Το ΔΕΕ έλαβε υπόψη ότι από το ενωσιακό δίκαιο προέβλεπε ότι εναπόκειται στα κράτη μέλη να ορίζουν εντός ποιάς προθεσμίας οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους τις σχετικές με την καταβολή κοινωνικοασφαλιστικών εισφορών και μπορούν να τακτοποιούν εκ των υστέρων τις οφειλές τους, εξυπακουμένου ότι η προθεσμία αυτή πρέπει να καθορίζεται κατά τρόπο σύμφωνο προς τις αρχές της διαφάνειας και της ίσης μεταχειρίσεως, οπότε δεν είχε στην κρινόμενη υπόθεση σημασία το ότι τελικώς τακτοποίησε την υποχρέωσή της η εταιρεία μεταγενέστερα του χρόνου υποβολής της προσφοράς της, καθώς η εθνική ρύθμιση έτασσε τον χρόνο ως απώτατο. Περαιτέρω, έλαβε υπόψη ότι (σκέψη 29) μολονότι η αναθέτουσα αρχή δύναται να ζητεί τη διόρθωση ή τη συμπλήρωση, ως προς συγκεκριμένα σημεία, των στοιχείων που περιλαμβάνει ορισμένη προσφορά, εντούτοις τέτοιες διορθώσεις ή συμπληρώσεις επιτρέπονται μόνον εφόσον αφορούν στοιχεία τα οποία μπορεί αντικειμενικώς να εξακριβωθεί ότι ανάγονται σε χρόνο προγενέστερο της λήξεως της ορισθείσας προθεσμίας για την υποβολή υποψηφιοτήτων και όχι όταν αφορούν πληροφορίες των οποίων η υποβολή είναι υποχρεωτική επί ποινή αποκλεισμού και ότι το άρθρο 51 της οδηγίας 2004/18 δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιτρέπει στην ανωτέρω αρχή να δέχεται οποιαδήποτε διόρθωση παραλείψεων οι οποίες, κατά τις ρητές διατάξεις των εγγράφων του διαγωνισμού, συνεπάγονται υποχρεωτικώς τον αποκλεισμό του ενδιαφερόμενου προσφέροντος. Με τα ως άνω δεδομένα αποφάνθηκε ότι (σκέψη 40) δεν αποκλείεται η εφαρμογή εθνικής ρυθμίσεως, δυνάμει της οποίας η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται να θεωρεί ως λόγο αποκλεισμού από την διαδικασία παράβαση συνιστάμενη στην μη καταβολή κοινωνικοασφαλιστικών εισφορών και βεβαιούμενη με πιστοποιητικό που έχει ζητηθεί

αυτεπαγγέλτως από την αναθέτουσα αρχή και έχει εκδοθεί από τους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης, στην περίπτωση που η παράβαση αυτή υφίστατο μεν κατά την ημερομηνία συμμετοχής σε διαγωνισμό, πλην όμως έπαψε να υφίσταται κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως περί αναθέσεως ή κατά τον χρόνο διενέργειας αυτεπάγγελτου ελέγχου από την αναθέτουσα αρχή.

αα.4) C-387/14 της 4ης Μαΐου του 2017, Esaprojekt sp. z o.o. κατά Πολωνίας

[https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?](https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=190329&pageIndex=0&doclang=el&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2732382)

[text=&docid=190329&pageIndex=0&doclang=el&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2732382](https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=190329&pageIndex=0&doclang=el&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2732382)

Η αναθέτουσα Πολωνική αρχή στα πλαίσια δημόσιας συμβάσεως με αντικείμενο τον εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων πληροφοριακών συστημάτων και την εφαρμογή νέων συστημάτων σε νοσοκομεία, ζήτησε από τους υποψήφιους, προς απόδειξη της πείρας τους, να τεκμηριώσουν ότι είχαν εκτελέσει τουλάχιστον δύο συμβάσεις με αντικείμενο την προμήθεια, την εγκατάσταση, την παραμετροποίηση και την εφαρμογή HIS στον λευκό και στον γκριζο τομέα νοσοκομείου τουλάχιστον 200 κλινών. Κάθε οικονομικός φορέας όφειλε να προσκομίσει κατάλογο των κυριότερων προμηθειών που είχε πραγματοποιήσει είτε κατά την τελευταία τριετία πριν από την ημερομηνία εκπνοής της προθεσμίας υποβολής των προσφορών. Η προσφορά κατακυρώθηκε στην Konsultant Komputer.

Το ΔΕΕ στην σκέψη 41 έλαβε υπόψη ότι η Konsultant Komputer υπέβαλε στην αναθέτουσα αρχή, κατόπιν της εκπνοής της προθεσμίας που είχε ταχθεί για την κατάθεση των υποψηφιοτήτων ως προς τον επίμαχο δημόσιο διαγωνισμό, έγγραφα τα οποία δεν περιλαμβάνονταν στην αρχική της προσφορά (ήτοι, σύμβαση την οποία είχε εκτελέσει τρίτος, καθώς και γραπτή δέσμευση του τελευταίου ότι θα θέσει στη διάθεση του οικονομικού φορέα τους αναγκαίους πόρους για την εκτέλεση της επίδικης συμβάσεως). Στην σκέψη 42 έκρινε ότι τέτοιες διευκρινίσεις σε καμία περίπτωση δεν αποσαφηνίζουν απλώς επιμέρους σημεία, ούτε διορθώνουν πρόδηλα εκ παραδρομής σφάλματα, αλλά αποτελούν, στην πραγματικότητα, ουσιώδη και σημαντική τροποποίηση της αρχικής προσφοράς, η οποία ομοιάζει περισσότερο με υποβολή νέας προσφοράς. Στην σκέψη 43 επισήμανε ότι η κοινοποίηση των στοιχείων αυτών επηρεάζει ευθέως βασικά στοιχεία της διαδικασίας συνάψεως δημόσιας συμβάσεως, όπως την ίδια την ταυτότητα του οικονομικού φορέα στον οποίο θα κατακυρωθεί, ενδεχομένως, η επίδικη δημόσια σύμβαση, καθώς και τον έλεγχο της επάρκειάς του και άρα την ικανότητά του να εκτελέσει τη σύμβαση. Στην σκέψη 44 έκρινε ότι υπό τις συνθήκες αυτές, η αναθέτουσα αρχή, αν δεχόταν την υποβολή των οικείων εγγράφων από τον οικονομικό φορέα προς συμπλήρωση της αρχικής του προσφοράς, θα τον ευνοούσε αδικαιολόγητα σε σχέση με τους λοιπούς υποψηφίους και θα παραβίαζε, κατ' επέκταση, τόσο τις αρχές της ίσης μεταχειρίσεως των οικονομικών φορέων και της απαγορεύσεως των διακρίσεων μεταξύ τους όσο και τη συνακόλουθη υποχρέωση διαφάνειας, τις οποίες οι αναθέτουσες αρχές οφείλουν να τηρούν δυνάμει του άρθρου 2 της οδηγίας 2004/18.

αα.5) C-324/14 της 7ης Απριλίου του 2016, Partner Apelski Dariusz κατά Υπηρεσίας Καθαριότητας του Δήμου Βαρσοβίας, κατόπιν δέκα προδικαστικών ερωτημάτων Πολωνικού Δικαστηρίου

[https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=6AD8E48F7E5C670632F4F77340F780E1?](https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=6AD8E48F7E5C670632F4F77340F780E1?text=&docid=175666&pageIndex=0&doclang=EL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=8189158)

[text=&docid=175666&pageIndex=0&doclang=EL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=8189158](https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=6AD8E48F7E5C670632F4F77340F780E1?text=&docid=175666&pageIndex=0&doclang=EL&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=8189158)

Η Partner Apelski Dariusz υπέβαλε προσφορά στα πλαίσια δημόσιας συμβάσεως με αντικείμενο τον γενικό καθαρισμό με μηχανικά μέσα των οδών του Δήμου Βαρσοβίας, κατά τις χειμερινές και θερινές περιόδους των ετών 2014 έως 2017, σε οκτώ τμήματα της πόλης. Κατά την συγγραφή υποχρεώσεων, προκειμένου να δικαιολογήσει τις τεχνικές ικανότητές του, κάθε προσφέρων έπρεπε να προσκομίσει κατάλογο των υπηρεσιών καθαρισμού οδών που είχε παράσχει κατά τη χειμερινή περίοδο, χρησιμοποιώντας την τεχνολογία της υγράνσεως, τα τρία τελευταία έτη πριν από τη λήξη της προθεσμίας για την υποβολή προσφοράς. Η αιτούσα επισύναψε στην προσφορά της έγγραφο άλλης εταιρείας (της PUM), με το οποίο η εν λόγω επιχείρηση δεσμευόταν να θέσει τις δυνατότητές της στη διάθεση της Partner, ιδίως με την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών οι οποίες περιελάμβαναν, μεταξύ άλλων, την κατάρτιση των εργαζομένων της Partner και την παροχή βοήθειας για την επίλυση προβλημάτων που θα μπορούσαν να ανακύψουν κατά την εκτέλεση της επίμαχης συμβάσεως. Η Αναθέτουσα Αρχή ζήτησε διευκρινίσεις για τις υπηρεσίες της PUM στην εκτέλεση της σύμβασης. Η Partner ζήτησε, σε περίπτωση που θα έκρινε ανεπαρκή την προβαλλόμενη πείρα, να αποδώσει τους επικαλούμενους πόρους σε καθένα από τα οκτώ τμήματα της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης συμβάσεως, με ορισμένη σειρά προτεραιότητας, κατά τρόπο ώστε ενδεχόμενη απόρριψη της προσφοράς της να μην αφορά το σύνολο της συμβάσεως αυτής, αλλά μόνον τα επιμέρους τμήματα ως προς τα οποία αυτή δεν πληρούσε τις απαιτούμενες προϋποθέσεις. Οι διευκρινίσεις δεν κρίθηκαν ικανοποιητικές και απορρίφθηκε η προσφορά της. Με το έβδομο ερώτημά του το Πολωνικό Δικαστήριο ζήτησε να διευκρινιστεί, εάν οι αρχές της ίσης και άνευ διακρίσεων μεταχειρίσεως των οικονομικών φορέων, έχουν την έννοια ότι η αναθέτουσα αρχή, μετά το άνοιγμα των προσφορών που έχουν υποβληθεί στο πλαίσιο διαδικασίας συνάψεως δημοσίας συμβάσεως, δεν επιτρέπεται να δεχτεί το αίτημα οικονομικού φορέα, ο οποίος έχει υποβάλει προσφορά για το σύνολο της επίμαχης συμβάσεως, να ληφθεί υπόψη η προσφορά του μόνο για ορισμένα τμήματα της συμβάσεως αυτής.

Το ΔΕΕ, στις σκέψεις 62-63 επανέλαβε την πάγια νομολογία του, ότι δηλαδή α) οι αρχές της ίσης μεταχειρίσεως και της απαγορεύσεως των διακρίσεων καθώς και η υποχρέωση διαφάνειας αντιτίθενται σε κάθε διαπραγμάτευση μεταξύ της αναθέτουσας αρχής και προσφέροντος στο πλαίσιο διαδικασίας συνάψεως δημοσίας συμβάσεως, τούτο δε συνεπάγεται ότι, κατ' αρχάς, μια προσφορά δεν μπορεί να τροποποιηθεί μετά την κατάθεσή της, κατόπιν πρωτοβουλίας είτε της αναθέτουσας αρχής είτε του προσφέροντος. Επομένως, η αναθέτουσα αρχή δεν δύναται να ζητήσει διευκρινίσεις από προσφέροντα του οποίου την προσφορά θεωρεί αόριστη ή μη σύμφωνη

με τις τεχνικές προδιαγραφές της συγγραφής υποχρεώσεων και β) το άρθρο 2 της οδηγίας 2004/18 δεν αντιτίθεται στη διόρθωση ή συμπλήρωση, σε επιμέρους σημεία, των δεδομένων που αφορούν την προσφορά, ιδίως όταν αυτά χρήζουν προφανώς απλής διευκρίνσεως, ή για να απαλειφθούν πρόδηλα εκ παραδρομής σφάλματα και αποφάνθηκε ότι (σκέψη 64) εναπόκειται στην αναθέτουσα αρχή να διασφαλίσει, μεταξύ άλλων, ότι το αίτημα διευκρίνσεως μιας προσφοράς δεν θα καταλήξει σε υποβολή, στην πραγματικότητα, νέας προσφοράς εκ μέρους του οικείου προσφέροντα και (σκέψη 65) ότι κατά την άσκηση της ευχέρειας εκτιμήσεως που διαθέτει όσον αφορά τη δυνατότητα να ζητήσει από τους υποψήφιους να διευκρινίσουν την προσφορά τους, πρέπει να μεταχειρίζεται τους υποψήφιους με ισότιμο και ειλικρινή τρόπο, κατά τρόπο ώστε μια αίτηση διευκρίνσεως να μη δύναται, κατά το πέρας της διαδικασίας επιλογής των προσφορών και λαμβανομένου υπόψη του αποτελέσματός της, να εκληφθεί ως έχουσα αδικαιολογήτως περιαγάγει σε ευμενή ή δυσμενή θέση τον υποψήφιο ή τους υποψήφιους τους οποίους αφορά η αίτηση αυτή.

αα.6) C-42/13 της 6ης Δεκεμβρίου του 2014, Cartiera dell'Adda SpA κατά CEM Ambiente SpA

[https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf;jsessionid=0C90F03CF82E5C50E6DCFC2F5A18149C?](https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf;jsessionid=0C90F03CF82E5C50E6DCFC2F5A18149C?text=&docid=159290&pageIndex=0&doclang=el&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2726826)

[text=&docid=159290&pageIndex=0&doclang=el&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2726826](https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf;jsessionid=0C90F03CF82E5C50E6DCFC2F5A18149C?text=&docid=159290&pageIndex=0&doclang=el&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2726826)

Απόρριψη προσφοράς από την αναθέτουσα αρχή, λόγω μη καταθέσεως με την προσφορά δηλώσεως σχετικής με το πρόσωπο που οριζόταν ως τεχνικός διευθυντής της προσωρινής ένωσης επιχειρήσεων.

Το Δικαστήριο επανέλαβε την πάγια νομολογία του ότι η αναθέτουσα αρχή οφείλει να ελέγχει αυστηρώς αν τηρήθηκαν τα κριτήρια που η ίδια έχει καθορίσει, με αποτέλεσμα να είναι υποχρεωμένη να αποκλείσει από τον διαγωνισμό επιχείρηση που δεν προσκόμισε ορισμένο έγγραφο ή στοιχείο του οποίου η υποβολή επιβαλλόταν από τα έγγραφα του εν λόγω διαγωνισμού επί ποινή αποκλεισμού (σκέψη 42), υποχρέωση που ανακύπτει από την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως και την υποχρέωση διαφάνειας (σκέψη 43). Στην σκέψη 44 εξειδικεύει τις ως άνω αρχές : Η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως επιβάλλει να έχουν όλοι οι προσφέροντες τις ίδιες ευκαιρίες κατά τη διατύπωση των όρων των προσφορών τους και συνεπάγεται, ως εκ τούτου, ότι οι προσφορές αυτές υποβάλλονται με τους ίδιους όρους για όλους τους προσφέροντες. Η υποχρέωση διαφάνειας έχει ως σκοπό να αποκλείσει τον κίνδυνο ευνοιοκρατίας και καταχρήσεως εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής. Προϋποθέτει ότι όλοι οι όροι και τρόποι διεξαγωγής της διαδικασίας αναθέσεως πρέπει να διατυπώνονται με σαφήνεια, ακρίβεια και χωρίς αμφισημία στην προκήρυξη του διαγωνισμού ή στη συγγραφή υποχρεώσεων, κατά τρόπο ώστε, πρώτον, να παρέχουν σε όλους τους ευλόγως ενημερωμένους και κανονικά επιμελείς προσφέροντες τη δυνατότητα να κατανοούν το ακριβές περιεχόμενό τους και να τους ερμηνεύουν με τον ίδιο τρόπο και δεύτερον, να καθιστούν δυνατό τον εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής αποτελεσματικό έλεγχο του αν οι προσφορές των διαγωνιζομένων ανταποκρίνονται στα κριτήρια που διέπουν την εν λόγω σύμβαση (σκέψη 45). Εκ των ανωτέρω προκύπτει ότι, υπό περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της

κύριας δίκης, το άρθρο 45 της οδηγίας 2004/18, σε συνδυασμό με το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής, δεν αντιτίθεται στον αποκλεισμό προσφέροντος λόγω του γεγονότος ότι δεν επισύναψε στην προσφορά του υπεύθυνη δήλωση για το πρόσωπο που ορίζεται ως τεχνικός διευθυντής στην προσφορά αυτή. Ειδικότερα, στο μέτρο που η αναθέτουσα αρχή εκτιμά ότι η παράλειψη αυτή δεν συνιστά αμιγώς τυπική παρατυπία, δεν μπορεί να επιτρέψει στον εν λόγω προσφέροντα να συμπληρώσει εκ των υστέρων την παράλειψη αυτή με οποιονδήποτε τρόπο, μετά την παρέλευση της ταχθείσας προθεσμίας για την κατάθεση των προσφορών. Καταλήγοντας στην σκέψη 46, κρίνει ότι, υπό τις περιστάσεις αυτές, το άρθρο 51 της εν λόγω οδηγίας, το οποίο ορίζει ότι η αναθέτουσα αρχή μπορεί να καλεί τους οικονομικούς φορείς να συμπληρώνουν ή να διευκρινίζουν τα πιστοποιητικά και τα έγγραφα που υπέβαλαν κατ' εφαρμογήν των άρθρων 45 έως 50 της ίδιας οδηγίας, δεν μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο που να επιτρέπει στην ανωτέρω αρχή να δέχεται οιοσδήποτε διορθώσεις παραλείψεων οι οποίες, κατά τις ρητές διατάξεις των εγγράφων του διαγωνισμού, πρέπει να συνεπάγονται τον αποκλεισμό του οικείου προσφέροντος.

αα.7) C-336/12 της 10ης Οκτωβρίου του 2013 Δανία κατά Manona A/S, Προδικαστικό

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?>

[docid=142824&mode=lst&pageIndex=1&dir=&occ=first&part=1&text=&doclang=EL&cid=6091761](https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=142824&mode=lst&pageIndex=1&dir=&occ=first&part=1&text=&doclang=EL&cid=6091761)

Επρόκειτο για διαγωνισμό σχετικά με τις υπηρεσίες που απαιτούνται για την εκμετάλλευση επτά κέντρων επαγγελματικού προσανατολισμού και παροχής επαγγελματικών συμβουλών. Προδικαστικό ερώτημα για το αν η αρχή της ίσης μεταχείρισεως αντιτίθεται στο να ζητήσει η αναθέτουσα αρχή από υποψήφιο, μετά τη λήξη της ταχθείσας προθεσμίας για την υποβολή υποψηφιότητας σε δημόσιο διαγωνισμό, να κοινοποιήσει έγγραφα που περιγράφουν την κατάσταση του υποψηφίου αυτού, όπως ο δημοσιευμένος ισολογισμός, των οποίων την κοινοποίηση απαιτούσε η προκήρυξη διαγωνισμού, αλλά τα οποία δεν είχαν επισυναφθεί στον φάκελο υποψηφιότητας που είχε καταθέσει ο υποψήφιος αυτός. Δεν υπήρχε όρος περί αποκλεισμού του υποψηφίου. Αίτηση για διευκρίνηση δεκτή, αρκεί να αφορά στοιχεία ή δεδομένα, όπως ο δημοσιευμένος ισολογισμός, των οποίων είναι αντικειμενικά εξακριβώσιμος ο προγενέστερος χαρακτήρας σε σχέση με το πέρας της προθεσμίας που είχε ταχθεί για την υποβολή υποψηφιότητας).

Το ΔΕΕ στην σκέψη 40 αποφάνθηκε ότι παρά ταύτα, πρέπει να διευκρινιστεί ότι τα πράγματα θα ήσαν διαφορετικά αν τα έγγραφα της δημόσιας συμβάσεως επέβαλλαν επί ποινή αποκλεισμού από τη διαδικασία την κοινοποίηση του εγγράφου ή της πληροφορίας που λείπει. Πράγματι, η αναθέτουσα αρχή οφείλει να ελέγχει αυστηρώς αν τηρήθηκαν τα κριτήρια που η ίδια έχει καθορίσει. Βλ. και σκέψεις 30 έως και 39, όσον αφορά το στάδιο της προεπιλογής των προσφερόντων

αα.8) C-496/99 της 29ης Απριλίου του 2004, Επιτροπή κατά CAS Succhi di Frutta (απόσυρση παρτίδων μήλων. Αντικατάσταση πληρωμής με ροδάκινα και πορτοκάλια της προμηθεύτριας, αντί για μήλα που προέβλεπε ο όρος της διακήρυξης)

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:61999CJ0496&from=e>

(σκέψη 115) Συνεπώς, σ' ένα τέτοιο πλαίσιο εναπόκειται στην Επιτροπή, ως αναθέτουσα αρχή, να τηρεί αυστηρά τα κριτήρια που η ίδια έχει καθορίσει όχι μόνον κατά τη διαδικασία του διαγωνισμού αυτή καθ' εαυτή, η οποία έχει ως αντικείμενο την αξιολόγηση των προσφορών και την ανακήρυξη του μειοδότη, αλλά, γενικότερα, μέχρι το πέρας του σταδίου εκτελέσεως της οικείας συμβάσεως.

Επίσης, βλ. σκέψη 35 της C-223/16, απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2017 Casertana Costruzioni Srl (η αναθέτουσα δεν μπορεί να ζητήσει διευκρινίσεις από προσφέροντα του οποίου την προσφορά θεωρεί αόριση ή ασύμβατη στις τεχνικές προδιαγραφές της συγγραφής υποχρεώσεων), **C 599/10** απόφαση της 29ης Μαρτίου 2012, SAG ELV Slovensko κ.λπ., σκέψεις 35 έως 45 (όσον αφορά το στάδιο αξιολόγησης των προσφορών και το πότε ζητούνται διευκρινίσεις)

ββ.Επί των άρθρων 56 παρ. 3 της Οδηγίας 2004/17/ΕΕ και 76 παρ. 4 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ

ββ1).C-309/18 της 2ας Μαΐου του 2019, Lavorgna Srl κατά 4 Δήμων της Ιταλίας, εκδοθείσα κατόπιν προδικαστικού ερωτήματος του Διοικητικού Πρωτοδικείου του Λάτιο.

<https://op.europa.eu/el/publication-detail/-/publication/730095ac-9bd8-11e9-9d01-01aa75ed71a1>

Αφορά ανάθεση δημόσιας σύμβασης σε εταιρεία που παρέλειψε να αναγράψει χωριστά το κόστος εργασίας στην οικονομική προσφορά της. Με βάση το ιταλικό δίκαιο, η εταιρεία (στην οποία ανατέθηκε η σύμβαση) λόγω της πλημμέλειας αυτής έπρεπε να αποκλεισθεί, ωστόσο, η αναθέτουσα αρχή, ερμηνεύοντας αντίστοιχο άρθρο του 56 παρ. 3 του ιταλικού κώδικα δημοσίων συμβάσεων, κάλεσε την εταιρεία να συμπληρώσει την παράλειψη. Το ερώτημα του ιταλικού δικαστηρίου ήταν αν οι αρχές της ασφάλειας δικαίου, της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας, πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση, κατά την οποία η μη χωριστή αναγραφή σε οικονομική προσφορά του κόστους εργασίας επιφέρει τον αποκλεισμό της εν λόγω προσφοράς, χωρίς δυνατότητα συμπλήρωσης ή διευκρίνισης των υποβληθέντων εγγράφων, ακόμη και όταν η υποχρέωση χωριστής αναγραφής δεν προβλέπεται στα έγγραφα του διαγωνισμού.

Το ΔΕΕ επανέλαβε την πάγια νομολογία του : α) (σκέψη 19) ότι η αρχή της ίσης μεταχείρισης επιβάλλει να έχουν όλοι οι προσφέροντες τις ίδιες ευκαιρίες κατά τη διατύπωση των όρων των προσφορών τους και συνεπάγεται, ως εκ τούτου, ότι οι προσφορές αυτές υποβάλλονται υπό τις ίδιες προϋποθέσεις για όλους τους προσφέροντες, ότι η υποχρέωση διαφάνειας έχει ως σκοπό να αποκλείσει τον κίνδυνο ευνοιοκρατίας και αυθαιρεσίας εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής. Η υποχρέωση αυτή συνεπάγεται ότι όλοι οι όροι και οι κανόνες διεξαγωγής του διαγωνισμού πρέπει να είναι διατυπωμένοι με σαφήνεια, ακρίβεια και χωρίς αμφισημία είτε στην προκήρυξη του διαγωνισμού είτε στη συγγραφή υποχρεώσεων, ώστε, πρώτον, να μπορούν όλοι οι προσφέροντες οι οποίοι είναι ευλόγως ενημερωμένοι και επιδεικνύουν τη συνήθη επιμέλεια να αντιληφθούν επακριβώς το περιεχόμενό τους και να τους ερμηνεύσουν με τον ίδιο τρόπο και, δεύτερον, να είναι σε θέση η αναθέτουσα αρχή να ελέγξει αποτελεσματικά αν οι προσφορές ανταποκρίνονται στα κριτήρια της επίμαχης σύμβασης και β) (σκέψη 20) οι ως άνω αρχές δεν επιτρέπουν τον

αποκλεισμό οικονομικού φορέα από διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης λόγω μη τήρησης από τον φορέα αυτόν υποχρέωσης, η οποία δεν προκύπτει ρητώς από τα σχετικά με τη διαδικασία έγγραφα ή από την ισχύουσα εθνική νομοθεσία, αλλά από ερμηνεία της εν λόγω νομοθεσίας και των εν λόγω εγγράφων, καθώς και από την εκ μέρους των εθνικών διοικητικών αρχών και των εθνικών δικαστηρίων συμπλήρωση των κενών των εγγράφων και της νομοθεσίας.

Περαιτέρω, έκρινε ότι οι ως άνω αρχές δεν απαγορεύουν, κατ' αρχάς, τον αποκλεισμό οικονομικού φορέα από διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης λόγω μη τήρησης από τον φορέα αυτόν υποχρέωσης, η οποία επιβάλλεται ρητώς, επί ποινή αποκλεισμού, από τα σχετικά με τη διαδικασία έγγραφα ή από τις ισχύουσες διατάξεις του εθνικού δικαίου (σκέψη 21). Υπενθύμισε την πάγια νομολογία του (σκέψη 22) ότι, σε περίπτωση κατά την οποία υποχρεώσεις είχαν ρητώς επιβληθεί, επί ποινή αποκλεισμού, με τα σχετικά με την δημόσια σύμβαση έγγραφα, η αναθέτουσα αρχή δεν μπορεί να δέχεται οιοσδήποτε διορθώσεις παραλείψεων των εν λόγω υποχρεώσεων, ενώ στην σκέψη 23 διατύπωσε την κρίση ότι το άρθρο 56 παρ. 3 της Οδηγίας επιτρέπει στα κράτη μέλη να περιορίσουν τις περιπτώσεις στις οποίες οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να ζητούν από τους ενδιαφερόμενους οικονομικούς φορείς να υποβάλουν, συμπληρώσουν, αποσαφηνίσουν εντός προθεσμίας τις πληροφορίες ή τα έγγραφα που φέρονται ως ελλιπή, εσφαλμένα ή ελλείποντα.

Με τα δεδομένα δε της υπόθεσης, ενώ έλαβε υπόψη ότι η προκήρυξη δεν υπενθύμιζε ρητά την ως άνω υποχρέωση, ενόψει του ότι η προκήρυξη παρέπεμπε στις οικείες διατάξεις της ιταλικής νομοθεσίας, στην σκέψη 27 διατύπωσε την θέση ότι κάθε προσφέρων, ο οποίος ήταν ευλόγως ενημερωμένος και επιδείκνυε τη συνήθη επιμέλεια ήταν, κατ' αρχάς, σε θέση να λάβει γνώση των σχετικών κανόνων που ήσαν εφαρμοστέοι στην επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης διαδικασία διαγωνισμού, συμπεριλαμβανομένης της υποχρέωσης να αναγράφεται στην οικονομική προσφορά το κόστος εργασίας. Τέλος, ενόψει ισχυρισμού της εταιρείας ότι το έντυπο που είχε δοθεί από την αναθέτουσα δεν είχε σχετική στήλη συμπλήρωσης του κόστους εργασιών, έκρινε ότι έπρεπε να διερευνηθεί τούτο από το εθνικό δικαστήριο, αφού σε μια τέτοια περίπτωση θα μπορούσε να είναι επιτρεπτή η κλήση της εταιρείας για συμπλήρωση, εφόσον προέκυπτε ότι δημιουργείτο σύγχυση στους προσφέροντες από τα έγγραφα.

Εν κατακλείδι, το ΔΕΕ αποφάνθηκε ότι : Οι αρχές της ασφάλειας δικαίου, της ίσης μεταχείρισεως και της διαφάνειας, όπως διατυπώνονται στην οδηγία 2014/24/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2014, σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων και την κατάργηση της οδηγίας 2004/18/ΕΚ, πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, κατά την οποία η μη χωριστή αναγραφή, σε μια οικονομική προσφορά υποβληθείσα στο πλαίσιο διαδικασίας αναθέσεως δημόσιας σύμβασης, του κόστους εργασίας επιφέρει τον αποκλεισμό της εν λόγω προσφοράς, χωρίς δυνατότητα συμπληρώσεως ή διευκρινίσεως των υποβληθέντων εγγράφων, ακόμη και όταν η υποχρέωση χωριστής αναγραφής δεν προβλέπεται στα έγγραφα του διαγωνισμού, στο μέτρο που η εν λόγω προϋπόθεση και η εν λόγω δυνατότητα αποκλεισμού προβλέπονται σαφώς από την εθνική ρύθμιση σχετικά με τις διαδικασίες σύναψης δημοσίων

συμβάσεων στην οποία γινόταν ρητή παραπομπή. Ωστόσο, εάν οι διατάξεις του διαγωνισμού δεν παρέχουν τη δυνατότητα στους προσφέροντες να αναγράψουν το εν λόγω κόστος στις οικονομικές προσφορές τους, οι αρχές της διαφάνειας και της αναλογικότητας πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι δεν αντιτίθενται στο να επιτραπεί στους προσφέροντες να θεραπεύσουν την παράλειψή τους, και να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις που προβλέπει η σχετική εθνική ρύθμιση εντός προθεσμίας ταχθείσας από την αναθέτουσα αρχή.

ββ2).C-210/20 της 3ης Ιουνίου του 2021, Rad Service Srl Unipersonale κλπ κατά Ιταλίας <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=FE692A6AA8B898C2B9160B86FCF2B7D4?>

(ψευδείς δηλώσεις υποβληθείσες από φορέα που στηρίζει τον προσφέροντα, αποκλεισμός του χωρίς να επιβάλλεται ή να επιτρέπεται να προβεί σε αντικατάσταση), σκέψεις 43 και 44, στο ίδιο πνεύμα με την ως άνω απόφαση

Επίσης πρβλ. και **C-387/19** της 14ης Ιανουαρίου του 2021, RTS infra BVBA κλπ κατά Βελγίου (σκέψεις 34 έως και 42) για το δικαίωμα ακρόασης των οικονομικών φορέων σε περίπτωση που συντρέχουν προαιρετικοί λόγοι αποκλεισμού, να προσκομίσουν διορθωτικά μέτρα

IV.Γ.3. Νομολογιακή προσέγγιση των εθνικών διατάξεων

IV.Γ.3.α.Επί των άρθρων 14 του π.δ/τος 370/1995, 12 παρ. 5 του π.δ/τος 394/1996 και 118/2007, 150 του ν. 3669/2008 και 102, 310 του ν. 4412/2016 (πριν την αντικατάστασή τους από το ν. 4782/2021)

Το ΣΤΕ, ερμηνεύοντας τις ως άνω διατάξεις, διέπλασε **παγίως** τη νομολογία του ως εξής : Παρέχεται στον αναθέτοντα φορέα η ευχέρεια και του επιβάλλεται, κατά περίπτωση, η υποχρέωση να καλεί τους διαγωνιζομένους να υποβάλουν διευκρινίσεις επί του περιεχομένου και των δικαιολογητικών της προσφοράς τους, λόγω υπάρξεως ασαφειών και άλλων επουσιωδών ελλείψεών τους, που δεν επιφέρουν έννομες συνέπειες ως προς το περιεχόμενό τους. Οι διατάξεις αυτές, ωστόσο, κατά την ρητή διατύπωσή τους και την ανέκαθεν νομολογιακώς διαγνωσθείσα ανάγκη στενής ερμηνείας της σχετικής δυνατότητας, αφορούν μόνον σε διευκρίνιση ή συμπλήρωση νομίμως κατ' αρχάς υποβληθέντων στοιχείων και όχι σε αναπλήρωση μη υποβληθέντων ή μη νομίμως υποβληθέντων στοιχείων. Αντίθετη ερμηνευτική εκδοχή θα επέτρεπε την εκ των υστέρων αντικατάσταση μη πληρούντων τους όρους της διακηρύξεως εγγράφων της προσφοράς των διαγωνιζομένων με νέα έγγραφα, εκδιδόμενα σε συμμόρφωση προς τους όρους της διακηρύξεως, αποτέλεσμα, το οποίο, εκτός του ότι απαγορεύεται ρητώς από τις ως άνω

διατάξεις, έρχεται σε αντίθεση με τις αρχές της διαφάνειας και της ίσης μεταχειρίσεως των διαγωνιζομένων.

Περαιτέρω, διευκρινίζεται ότι (**ΕΑΣΤΕ 233/2020** σκέψη 6) τα άρθρα 102 και 310 του ν. 4412/2016, προκειμένου περί διαγωνισμών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ (σημείωση της συντάκτριας, επομένως και της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ), σε κάθε περίπτωση, δεν αφορούν το στάδιο των δικαιολογητικών κατακύρωσης, αλλά τη διευκρίνιση ή συμπλήρωση ασαφειών, επουσιωδών πλημμελειών ή προδήλων τυπικών σφαλμάτων των στοιχείων που έχουν υποβάλει οι διαγωνιζόμενοι με την προσφορά τους

IV.Γ.3.β.ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΟΛΟΓΙΑ

ΣΤΕ 505/2021 σκέψη 11 (η κατάταξη εταιρείας στην έβδομη τάξη του ΜΕΕΠ δικαιολογεί την κλήση της βάσει του άρθρου 102 του ν. 4412/2016, για προσκόμιση του σχετικού εγγράφου το οποίο δηλώνεται στο ΕΕΕΣ). Όμοια και η ΕΑΣΤΕ 234/2020 σκέψη 11

ΣΤΕ 2380/2020 σκέψη 17 (νόμιμο το πιστοποιητικό εγγραφής σε μητρώο εργοληπτών ξένης χώρας. Μη νομίμως δεν εκτιμήθηκαν οι διευκρινίσεις της εταιρείας περί της εγκυρότητάς του)

ΣΤΕ 1819/2020 σκέψεις 28 και 29 (εγγυητική επιστολή με χρόνο ισχύος μικρότερο του απαιτούμενου από την διακήρυξη. Σφάλμα του φορέα και όχι της τράπεζας. Όχι υποχρέωση κλήσης της κατά το 102 του ν. 4412/2016)

ΣΤΕ 1573/2019 σκέψη 8 (απαίτηση διακήρυξης για αναφορά στην οικονομική προσφορά των κωδικών Ε.Κ.Α.Π.Τ.Υ. Τάσσεται επί ποινή αποκλεισμού. Δεν ήταν επιτρεπτό να ζητηθούν εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής διευκρινίσεις, σύμφωνα με το άρθρο 102 του ν. 4412/2016, δοθέντος ότι η επιγενόμενη του χρόνου υποβολής της προσφοράς της εκ μέρους της αιτούσας απόκτηση Κωδικών Ε.Κ.Α.Π.Τ.Υ. και η γνωστοποίησή τους στην αναθέτουσα αρχή, συνιστά αναπλήρωση παντελώς ελλείποντος κατά τον κρίσιμο χρόνο της υποβολής της προσφοράς στοιχείου αυτής και, μάλιστα, αξιούμενου επί ποινή αποκλεισμού, με σκοπό αυτή να καταστεί επιγενομένως παραδεκτή). Είχε προηγηθεί σε επίπεδο αναστολής η **ΕΑΣΤΕ 58/2019** σκέψη 10

ΣΤΕ 1490/2019 σκέψεις 25-27 (ΕΕΕΣ που υποβλήθηκε σε ξένη γλώσσα άνευ μετάφρασης στην ελληνική. Δεν εφαρμόζεται το 310 του ν. 4412/2016, αφού πρόκειται για έλλειψη της προσφοράς κατά παράβαση όρου διακήρυξης που έχει τεθεί επί ποινή αποκλεισμού)

ΣΤΕ 827/2019 σκέψεις 24 και 28 (για την απόδειξη της τεχνικής επάρκειας και της επαγγελματικής ικανότητας οι συμμετέχοντες οφείλουν επί ποινή απόρριψης της τεχνικής προσφοράς τους να υποβάλουν “διαπιστεύσεις πωλήσεων”, δηλαδή κατάλογο πωλήσεων και συστατικές επιστολές. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να καλεί τους συμμετέχοντες να

υποβάλουν διευκρινίσεις επί του περιεχομένου και των δικαιολογητικών της τεχνικής προσφοράς τους λόγω πχ ύπαρξης ασαφειών, όχι όμως να δέχεται και την αναπλήρωση τέτοιων ή μη υποβληθέντων εξαρχής)

ΣτΕ 2975/2015 σκέψη 14 (για την απόδειξη της εμπειρίας του κατασκευαστικού οίκου των προσφερόμενων υλικών δεν αρκούσε η προσκόμιση συστατικών επιστολών και δεν μπορούσε η επιτροπή να ζητήσει συμπλήρωση αυτών εκ των υστέρων)

ΣτΕ 3550/2011 σκέψη 5 (υπεύθυνη δήλωση περί μη καταδίκης σε ορισμένα αδικήματα, μη πτώχευσης και μη εκκαθάρισης υποβάλλεται με ημερομηνία αυτήν της υποβολής της προσφοράς και όχι προγενέστερης. Δέσμια αρμοδιότητα της αρχής για αποκλεισμό του φορέα, δεν τίθεται θέμα κλήσης του, αφού η υποβληθείσα υπεύθυνη δήλωση δεν ήταν νόμιμη)

ΣτΕ 1118/2010 σκέψη 11 (υπεύθυνη δήλωση με ημερομηνία προγενέστερη της υποβολής της προσφοράς μη παραδεκτή. Δεν αναπληρώνεται το περιεχόμενό της από άλλα υποβληθέντα δικαιολογητικά. Η αναθέτουσα αρχή ουδεμία υποχρέωση υπείχε να ελέγξει η ίδια, ανατρέχοντας σε άλλα έγγραφα υποβληθέντα ως εκ περισσού με την προσφορά, ή να ζητήσει από την αιτούσα εταιρεία να αποδείξει το περιεχόμενο της ως άνω δηλώσεως, ενώ δεν εφαρμόζεται η διάταξη του άρθρου 12 παρ.5 του π.δ/τος 118/2007 περί παροχής διευκρινίσεων, αφού επρόκειτο περί μη νομίμως υποβληθέντος στοιχείου)

ΣτΕ 804/2010 σκέψη 6 (οι διευκρινήσεις δίδονται όχι προς τροποποίηση του περιεχομένου της προσφοράς, προκειμένου να απαλειφθούν αντιθέσεις στους όρους της διακήρυξης)

ΣτΕ 1095/2009 σκέψεις 7 και 8 (για την απόδειξη της ονομαστικοποίησης μετοχών ανωνύμων εταιριών μέχρι φυσικού προσώπου και την παραδεκτή συμμετοχή στο διαγωνισμό πρέπει να συνυποβληθεί και αναλυτική κατάσταση των μετόχων, με τον αριθμό μετοχών καθενός από αυτούς. Μη υποβολή του στοιχείου δεν επάγεται υποχρέωση ή δυνατότητα της αναθέτουσας αρχής να κληθεί ο φορέας προς συμπλήρωση του ελλείποντος δικαιολογητικού)

ΣτΕ 3638/2008 σκέψεις 5 και 6 (καταβολή ελλιπούς αριθμού μηχανοσήμων. Δεν προβλέπεται δυνατότητα εκ των υστέρων συμπλήρωσής τους)

ΣτΕ 3075/2008 σκέψεις 6 έως και 8 (Τεχνική προσφορά από την οποία δεν προέκυπταν η μάρκα, ο τύπος, ο αριθμός τεμαχίων που πραγματοποιεί κάθε μηχανή του υφάσματος προς προμήθεια. Η παράλειψη αυτή δεν μπορεί να καλυφθεί με εκ των υστέρων παροχή διευκρινίσεων)

ΣτΕ 567/2008 σκέψεις 3 και 4 (άρθρο 12 παρ. 5 του πδ/τος 394/1996, Διευκρινίσεις δίνονται από τον προμηθευτή μόνο εφόσον ζητηθούν από το όργανο που διενεργεί τον διαγωνισμό και μόνο προς συμπλήρωση ή διευκρίνιση νομίμως κατ' αρχήν υποβληθέντων

δικαιολογητικών και στοιχείων της προσφοράς, όχι δε και προς τροποποίηση του περιεχομένου της προσφοράς, προκειμένου να απαλειφθούν αντιθέσεις προς όρους της διακήρυξης. Κατά την έννοια, όμως, των ίδιων διατάξεων, ερμηνευομένων εν όψει της αρχής της χρηστής διοικήσεως, είναι δυνατή μετά την κατάθεση των προσφορών και η υποβολή στοιχείων διορθωτικών τυχόν γραφικών ή αριθμητικών σφαλμάτων της προσφοράς, που οφείλονται σε παραδρομή. Έτσι, είναι δυνατή, μετά την κατάθεση των προσφορών, η υποβολή στοιχείων διορθωτικών τυχόν γραφικών ή αριθμητικών σφαλμάτων της προσφοράς οφειλομένων σε παραδρομή, στην προκειμένη δε περίπτωση η Διοίκηση δεν ερεύνησε αν, επί τη βάση των λοιπών στοιχείων που συνόδευαν την προσφορά -δείγματα και φύλλο συμμορφώσεως- και τον κωδικό εργοστασίου του προσφερόμενου από την αιτούσα προϊόντος, το αναγραφόμενο στην προσφορά μήκος των 61cm οφείλετο σε τυπογραφικό σφάλμα και αν πράγματι, παρά το σφάλμα αυτό, η αιτούσα είχε προσφέρει το ζητούμενο από την διακήρυξη είδος)

ΕΑΣΤΕ 64/2021 σκέψεις 5 και 11 (οι Βεβαιώσεις καλής λειτουργίας του εξοπλισμού GIS αποτελούν ιδιαίτερα δικαιολογητικά της τεχνικής προσφοράς και όχι συμπληρωματικά στοιχεία του πίνακα δοκιμότητας και δεν είναι δυνατό ούτε να ζητηθούν από τον αναθέτοντα φορέα ούτε να προσκομιστούν από το διαγωνιζόμενο εκ των υστέρων, στο πλαίσιο διευκρινίσεων της προσφοράς)

ΕΑΣΤΕ 15/2021 σκέψεις 17 και 18 (μη προσκόμιση των βεβαιώσεων καλής εκτέλεσης. Δεν χωρεί έδαφος εφαρμογής του άρθρου 310 του ν. 4412/2016)

ΕΑΣΤΕ 271 και 273/2020 σκέψη 12 (επανάληψη της πάγιας νομολογίας. Εν προκειμένω ετίθετο ζήτημα παραδεκτού επειδή οι προσβαλλόμενες πράξεις δεν είχαν εκτελεστικό χαρακτήρα)

ΕΑΣΤΕ 248/2020 σκέψη 10 (επεβάλλετο, επί ποινή αποκλεισμού, η υποβολή, με την προσφορά, των στοιχείων από τα οποία προκύπτει η δυνατότητα του τύπου του μηχανήματος, που διέθετε η αιτούσα, να παράγει ζεστό και κρύο αέρα. Δεν κατελείπετο, συνεπώς στάδιο κλήσεως της αιτούσης, μετά την υποβολή των προσφορών, προς παροχή σχετικών διευκρινίσεων)

ΕΑΣΤΕ 233/2020 σκέψεις 7 και 8 (εγγυητική επιστολή με χρόνο ισχύος μικρότερο του απαιτούμενου από την διακήρυξη. Σφάλμα του φορέα και όχι της τράπεζας. Όχι υποχρέωση κλήσης του κατά το 310 του ν. 4412/2016)

ΕΑΣΤΕ 72/2020 σκέψη 23 (Παραχώρηση Άδειας Λειτουργίας Επιχείρησης Καζίνο στον Μητροπολιτικό Πόλο Ελληνικού - Αγίου Κοσμά. Εγγυητική επιστολή με χρόνο ισχύος μικρότερο του απαιτούμενου από την διακήρυξη. Σφάλμα του φορέα και όχι της τράπεζας. Όχι υποχρέωση κλήσης του κατά το 102 του ν. 4412/2016)

ΕΑΣΤΕ 68/2020 σκέψη 16 (προμήθεια εξοπλισμού τηλεματικής 1.400 οχημάτων. Προσφορά απαράδεκτη λόγω μη πληρώσεως του κριτηρίου ποιοτικής επιλογής που αφορά την προηγούμενη εμπειρία των διαγωνιζομένων στην υλοποίηση έργων τηλεματικής -μη προσκόμιση αποδεικτικών εγγράφων και λόγω μη κάλυψης των τεχνικών απαιτήσεων -προτεινόμενοι χάρτες που δεν συνοδεύονταν από αντίστοιχες άδειες χρήσης ή από οποιοδήποτε έγγραφο που πιστοποιεί τη νόμιμη χρήση τους. Κρίση ότι δεν αρκούσε εν προκειμένω η υποβολή υπεύθυνης δήλωσης, αλλά απαιτούταν και η προσκόμιση των σχετικών αποδεικτικών μέσων και ότι δεν συνέτρεχε περίπτωση επιτρεπτής αναπλήρωσης και χρήσης της δυνατότητας περί κλήσης της εταιρείας, διότι δεν είχαν υποβληθεί τα σχετικά απαιτούμενα από την διακήρυξη δικαιολογητικά).

ΕΑΣΤΕ 51/2020 σκέψη 8 (μη υποβολή μελέτης προσομοίωσης έλξης συρμών, πληρούσα την ικανοποίηση συγκεκριμένων προϋποθέσεων λειτουργίας του συστήματος αερισμού των συρμών χωρίς κλιματισμό ή θέρμανση. Η αναζήτηση και παροχή "διευκρινίσεων" δεν μπορούσε να οδηγήσει στην επανυποβολή της μελέτης με διαφορετικό περιεχόμενο, όπως ζητήθηκε εν προκειμένω, δεδομένου ότι η επανυποβολή της μελέτης προσομοίωσης με διαφορετικά δεδομένα και υπολογισμούς και, μάλιστα, προκειμένου να αρθεί η διαπιστωθείσα απόκλιση της από την πρόσκληση (η οποία συνίστατο στην εκπόνηση της μελέτης κατά τρόπο που δεν ικανοποιούσε τη ρητή απαίτηση για συνεχή λειτουργία του συστήματος αερισμού συρμών), συνιστά "ουσιώδη αλλοίωση της προσφοράς", η οποία δεν είναι επιτρεπτή στο πλαίσιο διαδικασίας παροχής διευκρινίσεων)

ΕΑΣΤΕ 45/2020 σκέψη 10 (Σύμβαση με αντικείμενο την μελέτη και κατασκευή έργων για την μεταβατική διαχείριση αποβλήτων.Οι συμμετέχοντες οφείλουν, επί ποινή ακυρότητας της προσφοράς, να δηλώσουν στο ΕΕΕΣ με υπεύθυνη δήλωση και επισυναπτόμενο πίνακα, την στελέχωση του προσφέροντος οικονομικού φορέα, στην οποία περιλαμβάνονται 2 μηχανικοί ΠΕ τουλάχιστον δωδεκαετούς (12) επαγγελματικής εμπειρίας και ελαχίστου ποσού εμπειρίας εκτελεσμένων έργων προϋπολογισμού συμβάσεων 600.000 € ή δύο Μηχανικοί ΜΕΚ Δ, δηλώνοντας ειδικότερα τα ονοματεπώνυμα των στελεχών αυτών με αναφορά στα επαγγελματικά προσόντα τους, δηλαδή είτε την εγγραφή στο ΜΕΚ και την τάξη του πτυχίου είτε, εάν δεν είναι εγγεγραμμένοι στο ΜΕΚ, το πτυχίο που κατέχουν, το αντίστοιχο πανεπιστημιακό ίδρυμα και τα στοιχεία που αποδεικνύουν την εμπειρία. Η συμπλήρωση ή η διευκρίνιση εγγράφων δεν επιτρέπεται να έχει ως συνέπεια μεταγενέστερη αντικατάσταση εγγράφων που έχουν υποβληθεί σύμφωνα με τους όρους της διακήρυξης και μάλιστα, όπως εν προκειμένω του ΕΕΕΣ, δηλαδή, του ουσιώδους εκείνου δικαιολογητικού συμμετοχής το οποίο, σύμφωνα με το άρθρο 79 του ν. 4412/2016, επέχει θέση υπεύθυνης δήλωσης, με τις συνέπειες του ν. 1599/1986, και λειτουργεί ως

προκαταρκτική απόδειξη των κριτηρίων τεχνικής επάρκειας για την ανάθεση και εκτέλεση του έργου που ορίζονται στην οικεία προκήρυξη και στην κείμενη νομοθεσία. Μη εφαρμογή εν προκειμένω του άρθρου 102 του ν. 4412/2016)

ΕΑΣΤΕ 42/2020 σκέψη 12 (Προμήθεια 22 τριφασικών μετασχηματιστών διανομής. Υποβολή προσφοράς στα ελληνικά, υποβολή του ΕΕΕΣ στα αγγλικά για την ίδια και την εταιρεία που την στήριζε. Πλημμέλεια ουσιώδης. Δεν υφίστατο ευχέρεια του αναθέτοντος φορέα να την καλέσει να υποβάλει συμπληρωματικά την μη αρχήθεν υποβληθείσα μετάφραση, αφού η διάταξη αφορά μόνο σε διευκρίνιση ή συμπλήρωση νομίμως υποβληθέντων στοιχείων και όχι σε αναπλήρωση μη υποβληθέντων ή μη νομίμως υποβληθέντων)

ΕΑΣΤΕ 315/2019 σκέψη 6 (μη υποβολή αποδεικτικών στοιχείων για την εμπειρία και βιογραφικών σημειωμάτων των απαιτούμενων προσόντων των μελών του υποχρεωτικού προσωπικού. Δεν απαιτούνταν κλήση για διευκρινίσεις)

ΕΑΣΤΕ 291/2019 σκέψεις 11 και 12 (Έργο για επέκταση, συμπλήρωση και εκσυγχρονισμό Εγκατάστασης Επεξεργασίας Λυμάτων Δήμου και κατασκευής των έργων μεταφοράς λυμάτων οικισμών του Δήμου. Τεχνική προσφορά που συνοδευόταν από πιστοποιητικά ISO και δηλώσεις εγγυήσεων σε άλλη γλώσσα από την ελληνική. Ουσιώδης πλημμέλεια, δεν αποτελούσαν τεχνικά φυλλάδια και δεν μπορούσε να κληθεί ο φορέας για να τα υποβάλλει στην ελληνική)

ΕΑ 238/2019 σκέψη 9 (Οι συμμετέχοντες οφείλουν, επί ποινή ακυρότητας της προσφοράς, να δηλώσουν στο ΕΕΕΣ αν στηρίζονται στις ικανότητες τρίτων προσώπων για την πλήρωση των κριτηρίων τεχνικής καταλληλότητας. Σε καταφατική περίπτωση οφείλουν να υποβάλουν, ομοίως επί ποινή ακυρότητας της προσφοράς, ΕΕΕΣ για κάθε ένα από τα πρόσωπα, στις ικανότητες των οποίων στηρίζονται για την απόδειξη των κριτηρίων της τεχνικής επάρκειας. Μη εφαρμογή του 102 παρ. 3 του ν. 4412/2016, διότι η συμπλήρωση ή η διευκρίνιση εγγράφων δεν επιτρέπεται να έχει ως συνέπεια μεταγενέστερη αντικατάσταση εγγράφων που έχουν υποβληθεί σύμφωνα με τους όρους της προκήρυξης και μάλιστα, όπως εν προκειμένω, του ΕΕΕΣ, δηλαδή, του ουσιώδους εκείνου δικαιολογητικού συμμετοχής το οποίο, σύμφωνα με το άρθρο 79 του ν. 4412/2016, επέχει θέση υπευθύνου δηλώσεως, με τις συνέπειες του ν. 1599/1986, και λειτουργεί ως προκαταρκτική απόδειξη των κριτηρίων τεχνικής επάρκειας)

ΕΑΣΤΕ 205/2019 σκέψη 9 (δηλώσεις τρίτων για συνεργασία με τον προσφέροντα, που πρέπει να φέρουν ημερομηνία υπογραφής μέχρι 30 ημέρες πριν την καταληκτική ημερομηνία υποβολής των προσφορών. Εάν υποβληθούν με τον φάκελο υποψηφιότητας ανεπίκαιρες δηλώσεις, δεν υφίσταται δυνατότητα της αναθέτουσας αρχής να ζητήσει εκ

των υστέρων την επικαιροποίησή τους, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 310 του ν.4412/2016)

ΕΑΣΤΕ 204/2019 σκέψεις 16 και 17 (επιβολή προστίμου από την Επιτροπή Ανταγωνισμού, αυτοτελής λόγος επαγόμενος αυτοδικαίως την απόρριψη της προσφοράς της στο σύνολό της. Δεν παρείχετο η δυνατότητα επίκλησης μέτρων αυτοκάθαρσης στην εταιρεία, ούτε στον αναθέτοντα φορέα να την καλέσει να υποβάλει δήλωση σχετική με τα εν λόγω μέτρα)

ΕΑΣΤΕ 159/2019 σκέψεις 14, 16, 17 και 18 (προσκόμιση πιστοποιητικού άνευ αναφοράς του προτύπου βάσει του οποίου διενεργήθηκε η δοκιμή τύπου σε κεκλιμένο επίπεδο και δη προτύπου που απαιτείται από την τεχνική προδιαγραφή. Ουσιώδης πλημμέλεια που δεν θεραπεύεται με βεβαίωση του κινεζικού εργαστηρίου, που δεν περιλαμβανόταν στον φάκελο της τεχνικής προσφοράς. Νομίμως δεν κλήθηκε ο φορέας)

ΕΑΣΤΕ 30/2019 σκέψεις 19 και 25 (για την απόδειξη τεχνικών απαιτήσεων για τους μετρητές ηλεκτρικής ενέργειας που θα εγκατασταθούν στους σταθμούς φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων απαιτούνταν πιστοποιητικά συμμόρφωσης και δοκιμών, που εκδίδονται από κοινοποιημένους οργανισμούς αξιολόγησης και αναγνωρισμένα εργαστήρια δοκιμών και δεν αρκεί η δήλωση συμμόρφωσης της κατασκευάστριας εταιρείας. Δεν χωρούσε δυνατότητα κλήσης της κατά το άρθρο 310 του ν. 4412/2016 για να τα αντικαταστήσει)

ΕΑΣΤΕ 401/2018 σκέψεις 17 και 19 (τεχνική προσφορά απαράδεκτη διότι δεν αρκούσε μόνη η μνεία ότι υλικά-κιβώτια παρόμοιου τύπου από SMC τοποθέτησης μετρητών έχουν ήδη εγκατασταθεί στο δίκτυο της ΔΕΔΔΗΕ, διότι δεν είχαν συνυποβληθεί σχετικά αποδεικτικά στοιχεία. Νομίμως δεν κλήθηκε προς διευκρινήσεις κατά το 102 του ν. 4412/2016)

ΕΑΣΤΕ 135/2018 και **132/2018** σκέψεις 7 και 12 (δήλωση στο ΕΕΕΣ ως υπεργολάβου άλλης εταιρείας. Πλημμέλεια που δεν διορθώνεται με την κλήση του φορέα κατά το 102 του ν. 4412/2016)

ΕΑΣΤΕ 346/2017 σκέψη 11 (μη υποβολή υπεύθυνης δήλωσης νομικού προσώπου για το αν είναι εγγεγραμμένο στο Γ.Ε.ΜΗ και τηρεί όλες τις υποχρεώσεις δημοσιότητας, ποιά τα μέλη του ΔΣ, ο νόμιμος εκπρόσωπος επάγεται απόρριψη της προσφοράς, ενώ η αναθέτουσα αρχή δεν υποχρεούται και δεν επιτρέπεται) ούτε να καλέσει τον διαγωνιζόμενο σε συμπλήρωση της δήλωσής του, προς κάλυψη των αντίστοιχων ουσιωδών ελλείψεων της, ούτε να θεωρήσει ότι τα ελλείποντα στοιχεία της υπεύθυνης δήλωσης μπορούν να αναπληρωθούν από το περιεχόμενο άλλων εγγράφων της προσφοράς του διαγωνιζόμενου, τα οποία απαιτούνται από τη διακήρυξη)

ΕΑΣΤΕ 219/2017 σκέψη 13 (Η ασυμφωνία του συνολικού προσφερόμενου τιμήματος με το άθροισμα των καταχωρίσεων στα επιμέρους πεδία και η μη αναγραφή κάθε κόστους που περιλαμβάνεται στην προσφορά κατά τρόπο αναλυτικό, αλλά η συμπερίληψή του μόνο στο συνολικό αποτέλεσμα, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ασάφεια ή σσονος σημασίας ή ατέλεια, ή ως επουσιώδης παράλειψη. Εξάλλου, η επίκληση στοιχείων που περιλαμβάνονται σε άλλα έγγραφα της οικονομικής προσφοράς και όχι στους πίνακες αυτής και ειδικότερα τα στοιχεία που προκύπτουν από την υπεύθυνη δήλωση που υπέβαλε η αιτούσα με την προσφορά της δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη για τη συναγωγή αριθμητικών συμπερασμάτων ως προς τη σύνθεση της προσφοράς της αιτούσας, πρωτίστως για τον λόγο ότι τα ποσά αυτά, αναλυόμενα κατά τρόπο διαφορετικό από τους πίνακες της οικονομικής προσφοράς, είχαν ανάγκη πρόσθετων υπολογισμών και αριθμητικών πράξεων. Και τούτο ανεξαρτήτως αν θα ήταν νόμιμη, κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 310 του ν. 4412/2016, η συμπλήρωση ή διευκρίνιση της οικονομικής προσφοράς διά παραπομπής σε στοιχεία που περιλαμβάνονται στη δήλωση αυτή, η υποχρεωτική υποβολή της οποίας σε διαγωνιστικές διαδικασίες, κατά την αιτιολογική έκθεση των διατάξεων του άρθρου 68 του ν.3863/2010, έχει τεθεί προς εξυπηρέτηση διαφορετικού σκοπού που συνδέεται με την προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων)

ΕΑΣΤΕ 184/2017 σκέψεις 7 και 9 (τεχνική προσφορά άνευ καθορισμού των τετραγωνικών μέτρων καθαρισμού ανά άτομο είναι απορριπτέα, δεν χωρεί δυνατότητα κλήσης της προς άρση της παράβασης)

ΕΑΣΤΕ 14/2017 σκέψη 7 (για την τεχνική ικανότητα του τρίτου δανείζοντος εμπειρία απαιτείται και η προσκόμιση στοιχείων από τα οποία να προκύπτει, επί ποινή αποκλεισμού, τόσο η επιτυχής ολοκλήρωση έργου ΥΗΣ όσο και η επιτυχής λειτουργία του. Μόνη η προσκόμιση βεβαίωσης περί επιτυχούς ολοκλήρωσης του έργου δεν ενέχει, κατά λογική αναγκαιότητα, και βεβαίωση περί της επιτυχούς λειτουργίας του. Δεν λαμβάνονται υπόψη αποδεικτικά που προσκομίσθηκαν το πρώτον με την προδικαστική προσφυγή και όχι με την προσφορά. Δεν ετίθετο ζήτημα κλήσης του φορέα)

ΕΑΣΤΕ 14/2017 σκέψη 17 (οι προσκομισθείσες με την προσφορά συστατικές επιστολές δεν αναφέρονταν σε συγκεκριμένες ποσότητες, όπως αυτές ζητούνταν από την διακήρυξη. Δεν υφίστατο δυνατότητα της αναθέτουσας αρχής να ζητήσει μεταγενέστερα στοιχεία προς συμπλήρωση του ελλείποντος περιεχομένου αυτών)

ΕΑΣΤΕ 228/2013 σκέψη 7 (στα δικαιολογητικά συμμετοχής περιλαμβάνονται και τα ανάλογα ένσημα του ΤΣΜΕΔΕ, άλλως η προσφορά είναι απαράδεκτη. Ανεξαρτήτως του ζητήματος αν η εκ των υστέρων καταβολή των ελλিপών ενσήμων θα συνιστούσε θεμιτή περίπτωση συμπλήρωσης υποβληθέντων δικαιολογητικών, εν όψει της σαφούς

διατύπωσης της διακήρυξης, η διοίκηση δεν υπείχε υποχρέωση βάσει του άρθρου 49 του πδ/τος 60/2007 να καλέσει την αιτούσα για να προσκομίσει αυτά)

ΕΑΣΤΕ 721/2011 σκέψη 11 (δικαιολογητικό άνευ περιγραφής της επιχείρησης τεχνικού εξοπλισμού και των μέσων ελέγχου. Δεν αντικαθίσταται από το ISO, η αναθέτουσα αρχή ούτε όφειλε ούτε μπορούσε να ζητήσει διευκρινίσεις)

ΕΑΣΤΕ 996/2010 σκέψεις 8 και 10 (στάδιο κατακύρωσης, μη νομίμως κλήθηκε ο φορέας να προσκομίσει δικαιολογητικά που δεν είχαν υποβληθεί με την προσφορά του)

ΕΑΣΤΕ 70/2010 σκέψη 6 (εκ παραδρομής παράλειψη αναφοράς ποινικής καταδίκης νομίμου εκπροσώπου σε σχετική υπεύθυνη δήλωση. Νομίμως δεν κλήθηκε κατά το άρθρο 12 παρ. 5 του πδ 118/2007 για προσκόμιση νέας)

ΕΑΣΤΕ 867/2009 σκέψεις 9 και 10 (μη υποχρέωση της αναθέτουσας να καλέσει τον φορέα να καλύψει την ελλείπουσα ημερομηνία ισχύος των αντιγράφων του βιβλίου μετόχων)

ΕΑΣΤΕ 696/2009 σκέψεις 5 και 6 (η υποβολή ενίων σελίδων της απαιτούμενης ως δικαιολογητικού ένορκης βεβαίωσης, έστω και εκ παραδρομής, δεν θεμελιώνει υποχρέωση της αναθέτουσας αρχής να την καλέσει προς συμπλήρωση)

ΕΑΣΤΕ 1319/2007 σκέψη 9 (όταν το πιστοποιητικό περί μη πτωχεύσεως μπορεί να αντικατασταθεί από ένορκη βεβαίωση, αυτή πρέπει να έχει συνταχθεί εντός του τελευταίου εξαμήνου πριν τον διαγωνισμό, δεν δύναται η αρχή να καλέσει τον φορέα να αντικαταστήσει την ανεπίκαιρη ένορκη βεβαίωση)

ΕΑΣΤΕ 288-289/2003 σκέψη 4 (μη υποβολή πιστοποιητικού ή ένορκης βεβαίωσης ότι δεν έχει τεθεί υπό αναγκαστική εκκαθάριση ή αναγκαστική διαχείριση, απόρριψη προσφοράς. Δεν τίθεται ζήτημα κλήσης για προσκόμιση του ελλείποντος δικαιολογητικού, διότι πρόκειται για αναπλήρωση μη υποβληθέντος στοιχείου)

IV.Γ.3.γ.Επί των άρθρων 102 και 310 του ν. 4412/2016, ως ισχύει μετά το ν. 4782/2021

Το ΣτΕ, έως την παρουσίαση της παρούσας εισήγησης δεν έχει εισέτι απασχοληθεί επί της ουσίας με τις ως άνω διατάξεις, ως ισχύουν μετά το ν. 4782/2021. Το Δικαστήριο έχει απασχοληθεί μόνο με το ζήτημα της εφαρμογής των ως άνω διατάξεων μόνον σε διακηρύξεις που είχαν δημοσιευθεί πριν το ν. 4782/2021.

Από την επισκόπηση δε της νομολογίας των Διοικητικών Εφετειών, προκύπτει ότι επί της ουσίας έχει εκδοθεί μία μόνον σχετική απόφαση, ενώ έχει απασχολήσει ομοίως το ζήτημα του χρόνου εφαρμογής των ως άνω διατάξεων.

IV.Γ.3.δ.ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΟΛΟΓΙΑ

IV.Γ.3.δ1) Νομολογία ΣΤΕ

ΕΑΣΤΕ 237/2021

(Διαγωνισμός για κατασκευή του έργου Μονάδα Επεξεργασίας Απορριμάτων, με διακήρυξη που δημοσιεύθηκε πριν τις 9-3-2021. Αποκλεισμός εταιρείας λόγω μη προσκόμισης τεχνικών φυλλαδίων για προσφερόμενο μηχανολογικό εξοπλισμό. Ισχυρισμός της ότι μη νομίμως δεν λήφθησαν υπόψη τα συμπληρωματικά στοιχεία που προσκόμισε κατόπιν διευκρινιστικού ερωτήματος της αναθέτουσας αρχής και κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 42 του ν. 4782/2021. Η ΑΕΠΠ έκανε δεκτό τον ως άνω ισχυρισμό και ανέπεμψε προς νέα κρίση.

Σκέψη 12. Το Δικαστήριο επανέλαβε την πάγια θέση του ότι στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων εφαρμοστέες είναι οι διατάξεις των οικείων οδηγιών και της σχετικής εθνικής νομοθεσίας, οι οποίες ισχύουν κατά το χρονικό σημείο που η αναθέτουσα αρχή επιλέγει, κατά κανόνα με την δημοσίευση διακήρυξης, την διαδικασία που θα εφαρμόσει για την ανάθεση της σύμβασης. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις έχουν γίνει δεκτές αποκλίσεις από τον ως άνω κανόνα, όταν διαπιστώνεται ότι με τις εφαρμοστέες και στις εκκρεμείς διαδικασίες ανάθεσης ρυθμίσεις, θεσπίζονται γενικά, αντικειμενικά και ομοιόμορφα κριτήρια, χωρίς να τίθενται προσκόμματα συμμετοχής στους διαγωνιζόμενους.

Σκέψη 17. Το Δικαστήριο έκρινε ότι εν προκειμένω δεν δύνανται να εφαρμοστούν οι διατάξεις του άρθρου 42 του ν. 4782/2021, αφενός διότι ο νόμος αυτός δεν προβλέπει ρητώς εφαρμογή αυτού και σε εκκρεμείς διαδικασίες, ενώ ο τρόπος άσκησης της αρμοδιότητας της αναθέτουσας αρχής να ζητά διευκρινήσεις/συμπληρώσεις των προσφορών, πέραν των γενικών κατευθύνσεων που περιέχει ο νόμος και η αιτιολογική του έκθεση, δεν είναι δυνατόν να καθορισθεί ειδικότερα βάσει ενός ομοιόμορφου κριτηρίου, λαμβανομένης υπόψη της εξαιρετικά μεγάλης ποικιλομορφίας των περιπτώσεων εφαρμογής τους, αλλά και του περιθωρίου εκτίμησης των σχετικών δεδομένων από τις αναθέτουσες αρχές σε κάθε ατομική περίπτωση.

Με τις ως άνω σκέψεις το Δικαστήριο αφού έκρινε ότι ο τεχνικός εξοπλισμός έπρεπε να περιλαμβάνεται και στα διαγράμματα ροής, τα οποία όφειλαν, επί ποινή αποκλεισμού, να υποβάλλουν διαγωνιζόμενοι μαζί με τα αντίστοιχα τεχνικά φυλλάδια και αφού επανέλαβε την πάγια διαμορφωθείσα νομολογία του ότι δεν είναι επιτρεπτή η το πρώτον συμπλήρωση μη υποβληθέντων στοιχείων και δικαιολογητικών, κατέληξε στην κρίση ότι μη νομίμως η αιτούσα προσκόμισε αυτά στα πλαίσια ακρόασής της για διευκρινήσεις από την αναθέτουσα αρχή, αφού η προσκόμιση αυτή δεν δύναται να εύρει έρεισμα στις διατάξεις του άρθρου 42 του ν. 4782/2021).

ΕΑΣΤΕ 171/2021

Το Δικαστήριο απασχολήθηκε σε υπόθεση που αφορούσε το στάδιο κατακύρωσης των προσφορών και αποφάνθηκε ότι το νέο άρθρο 103 του ν. 4412/2016, ως ισχύει μετά την τροποποίησή του από το άρθρο 43 του ν. 4782/2021 δεν εφαρμόζεται στις εκκρεμείς διαγωνιστικές διαδικασίες και σε κάθε περίπτωση δεν ίσχυε κατά τον χρόνο δημοσίευσης της απόφασης της ΑΕΠΠ

IV.Γ.3.δ2) Νομολογία Διοικητικών Εφετείων

Επί της ουσίας : ΔΕΑ 234/2021 Ως Συμβούλιο (Τριμελές)

(Διαγωνισμός για την ανάθεση υπηρεσιών αποκομιδής, μεταφοράς και διαχείρισης επικινδύνων αποβλήτων υγειονομικών μονάδων. Αποκλεισμός αιτούσας διότι υπέβαλε με την προσφορά της ασφαλιστήριο συμβόλαιο που είχε λήξει, ενώ εν ισχύ ασφαλιστήριο προσκομίσθηκε με την υποβολή ένστασης της ανταγωνίστριας. Μη νόμιμος ο αποκλεισμός διότι έπρεπε να κληθεί η αιτούσα για την προσκόμισή του, αφού δεν επρόκειτο για ελλείπον δικαιολογητικό αλλά για λανθασμένη τεκμηρίωση της προσφοράς και η διευκρίνηση δεν θα επηρέαζε το ουσιαστικό της περιεχόμενο. Εφαρμόζεται το άρθρο 102 του ν. 4412/2016 ως ισχύει μετά την τροποποίησή του από το ν. 4782/2021, διότι πρόκειται για διαγωνισμό που δημοσιεύθηκε μετά την έναρξη εφαρμογής του ως άνω νόμου)

Επί της εφαρμογής ή μη της ως άνω διάταξης :

ΔΕΑ 288/2021 Ως Συμβούλιο (Μονομελές)

(Το άρθρο 102 του ν. 4412/2016 ως ισχύει μετά την τροποποίησή του από το ν. 4782/2021 εφαρμόζεται μόνο στους διαγωνισμούς που προκηρύσσονται μετά από την έναρξη εφαρμογής του νόμου, χωρίς να καταλαμβάνει και τους εν εξελίξει διαγωνισμούς, δεδομένου ότι δεν υφίσταται ρητή αντίθετη διάταξη στο άρθρο 140 («Μεταβατικές διατάξεις Μέρους Α΄») του παραπάνω νόμου (πρβλ. ΕΑ ΣτΕ 1904/2020), όπου ρυθμίζονται όλα τα θέματα μεταβατικού χαρακτήρα. Αντίθετη, άλλωστε, εκδοχή δεν μπορεί να συναχθεί μόνο από το εν λόγω άρθρο 42 του ν. 4782/2021, δεδομένου ότι οι ρυθμίσεις του δεν θα μπορούσαν, με βάση τη φύση και το περιεχόμενό τους (συμπληρώσεις και διευκρινίσεις των προσφορών μετά την υποβολή και το άνοιγμά τους, κατ' εκτίμηση της εκάστοτε αναθέτουσας αρχής), να εφαρμοστούν σε εκκρεμείς διαγωνισμούς κατά τρόπο που θα απέκλειε εκ των προτέρων κάθε κίνδυνο να κλονιστεί η πεποίθηση των υποψήφιων ότι για όλους ισχύουν οι ίδιες απαιτήσεις που προβλέφθηκαν κατά το χρόνο δημοσίευσης της οικείας διακήρυξης κατά παράβαση των αρχών της ίσης μεταχείρισης, της τυπικότητας και της διαφάνειας)

ΔΕΑ 385/2021 (Μονομελές)

(σκέψη 9, Διαγωνισμός για την προμήθεια γάλακτος. Το άρθρο 42 του ν. 4782/2021 δεν

εφαρμόζεται σε εκκρεμείς διαδικασίες)

ΔΕΑ 288/2021 (Μονομελής) σκέψη 5 ως άνω

ΔΕΘεσσαλονίκης 127/2021 Ως Συμβούλιο (Μονομελής)

(Διαγωνισμός για προμήθεια πλυντηρίου ρούχων. Το άρθρο 102 του ν. 4412/2016 ως ισχύει μετά την τροποποίησή του από το ν. 4782/2021 δεν προκύπτει ότι καταλαμβάνει και τις εκκρεμείς διαγωνιστικές διαδικασίες, καθόσον δεν περιέχεται στον ως άνω νόμο ειδική ρύθμιση)

ΔΕΘεσσαλονίκης 117/2021 Ως Συμβούλιο (Μονομελής)

(Διαγωνισμός για εκπόνηση μελέτης. Εφαρμοστέο νομοθετικό και κανονιστικό πλαίσιο που διέπει την διεξαγωγή της διαδικασίας ανάθεσης μίας δημόσιας σύμβασης είναι εκείνο που ισχύει κατά τον χρόνο δημοσίευσης της οικείας διακήρυξης. Εν προκειμένω η διακήρυξη είχε δημοσιευθεί πριν το ν. 4782/2021 και δεν εφαρμόζεται το άρθρο 102 του ν. 4412/2016 ως ισχύει μετά την τροποποίησή του από το νόμο αυτό)

ΔΕΠειραιά 82/2021 και 61/2021 Ως Συμβούλιο (Τριμελής), όμοια ως άνω

ΔΕΠειραιά 61/2021 Ως Συμβούλιο (Τριμελής)

(Το άρθρο 102 του ν. 4412/2016 αφορά το στάδιο αξιολόγησης των στοιχείων της προσφοράς και όχι το στάδιο της κατακύρωσης (σημ. αφορά διαγωνισμό προγενέστερο του ν. 4782/2021)

V.ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η Αρχή της Τυπικότητας, ως απόρροια των αρχών της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας των διαγωνισμών, κατοχυρώνεται (εμμέσως) σε μία σειρά διατάξεις τόσο του Ενωσιακού όσο και του Εθνικού Δικαίου. Βάσει της αρχής αυτής, όπως και νομολογιακά έχει αποκρυσταλλωθεί, οι όροι διεξαγωγής των δημοσίων διαγωνισμών πρέπει να είναι εκ των προτέρων γνωστοί και να δεσμεύουν τόσο τους διαγωνιζόμενους όσο και την αναθέτουσα αρχή. Στο στάδιο ελέγχου των δικαιολογητικών, εφόσον διαπιστώνεται ότι η προσφορά των διαγωνιζομένων δεν συμμορφώνεται με τους επί ποινή αποκλεισμού όρους της διακήρυξης και του νόμου, επάγεται τον αποκλεισμό τους.

Υπό το παλαιότερο εθνικό νομοθετικό καθεστώς (από την ισχύ των διατάξεων του π.δ/τος 370/1995 έως και τις 8-3-2021, που τα άρθρα 42 και 121 του ν. 4782/2021 τροποποίησαν τα αντίστοιχα άρθρα 102 και 310 του ν. 4412/2016) οι οικονομικοί φορείς, στο στάδιο ελέγχου των δικαιολογητικών συμμετοχής καλούνταν για διευκρινήσεις ή συμπληρώσεις που αφορούσαν νομίμως υποβληθέντα δικαιολογητικά και έγγραφα **και όχι**

νέα, οι δε διευκρινήσεις και συμπληρώσεις αφορούσαν μόνον ασάφειες, επουσιώδεις πλημμέλειες ή προδήλως τυπικά σφάλματα, που δεν επέφεραν έννομες συνέπειες ως προς το περιεχόμενό τους.

Με τις νέες ρυθμίσεις των άρθρων 42 και 121 του ν. 4782/2021, σε συνδυασμό με την αιτιολογική έκθεση επί των άρθρων αυτών, φαίνεται ότι υιοθετείται διατύπωση πλησιέστερη στο πνεύμα των άρθρων 56 παρ. 3 και 76 παρ. 4 των Οδηγιών 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ, με συνέπεια να παρατηρείται αύξηση των περιπτώσεων στις οποίες επιτρέπονται διευκρινίσεις, καθώς παρέχεται πλέον η δυνατότητα να υποβάλλονται και νέα έγγραφα, έγγραφα δηλαδή που λείπουν ή αποδεικτικά έγγραφα με τα οποία δίδεται η δυνατότητα εκ των υστέρων υποβολής τεκμηρίωσης, αρκεί να μην δίδεται αθέμιτο πλεονέκτημα έναντι των λοιπών συμμετεχόντων. Κατά την οικεία αιτιολογική έκθεση, ωστόσο, η οποία διαφοροποιείται στο σημείο αυτό από την διάταξη του νόμου, αυτά τα νέα έγγραφα φαίνεται ότι πρέπει να αφορούν στοιχεία ή δεδομένα, για τα οποία ο προγενέστερος χαρακτήρας πρέπει να είναι αντικειμενικά εξακριβώσιμος, σε σχέση με το πέρας της προθεσμίας που είχε ταχθεί για την υποβολή της υποψηφιότητας. Σε κάθε περίπτωση, οι ρυθμίσεις αυτές θα πρέπει πάντα να ερμηνεύονται σε συνδυασμό με το άρθρο 91 του ν. 4412/2016 (Λόγοι απόρριψης των προσφορών) και την κατοχυρωμένη στο άρθρο 18 του ίδιου νόμου αρχή της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας.

Το πλέον σαφές είναι ότι με τις ως άνω ρυθμίσεις ο νομοθέτης δεν καταργεί την αρχή της τυπικότητας. Φαίνεται, όμως, στα πλαίσια προσέγγισης του σκοπού θέσπισης των διατάξεων των σχετικών Οδηγιών του ενωσιακού δικαίου, ότι αφενός προσπαθεί να δώσει μια δεύτερη ευκαιρία στους οικονομικούς φορείς που υπέπεσαν σε πλημμέλειες, τέτοιες, που μπορούν να διορθωθούν, με γνώμονα την τήρηση ιδίως της αρχής της ισότητας και αφετέρου ότι προσπαθεί να κάμψει την αρχή της τυπικότητας, ώστε να αποφεύγεται η ακραιφνής προσήλωση στον τύπο, στα όρια τυπολατρίας, όπως στις περιπτώσεις που αντιμετωπίστηκαν με τις ΣΤΕ 3231/2012, ΕΑΣΤΕ 79/2009 και ΕΑΣΤΕ 1202/2008, όπου η διακήρυξη ρητώς προέβλεπε την αρίθμηση των σελίδων της προσφοράς επί ποινή αποκλεισμού.

Για τον εθνικό δικαστή, η νομολογία του ΔΕΕ θα είναι πολύτιμη αρωγή, λόγω της διατύπωσης των ως άνω διατάξεων με βάση την διατύπωση που υπάρχει και στις Οδηγίες του 2014, αν και αυτή ακόμη δεν έχει αρκούντως διαπλασθεί ad hoc (η συντριπτική πλειοψηφία των αποφάσεων του ως άνω δικαστηρίου αφορά τις προγενέστερες Οδηγίες του 2004). Με δεδομένο, όμως, ότι οι υποθέσεις εισάγονται και τρέχουν ταχύτατα ενώπιον της διοικητικής δικαιοσύνης, τα εθνικά μας δικαστήρια θα αποκτήσουν χρονικό προβάδισμα έναντι του ΔΕΕ. Επομένως, θα είναι πράγματι πολύ ενδιαφέρον το να δούμε

στο εγγύς μέλλον, πώς τα εθνικά μας δικαστήρια θα δικαιοδοτήσουν περιπτώσιολογικά. Οι βάσεις έχουν ήδη τεθεί από την παλαιότερη διαπλασθείσα νομολογία, η δε εφαρμογή της ως άνω νέας ρύθμισης θα πρέπει πάντα να λαμβάνει υπόψη και τις ιδιαιτερότητες του εθνικού μας δικαίου, αφού το δίκαιο των δημοσίων συμβάσεων πολλάκις εμπλέκεται και με διατάξεις άλλων δικαίων, όπως του ασφαλιστικού, του φορολογικού ή του εργατικού. Όπως δε εύστοχα επισημαίνεται και στην πρόσφατη ΕΑΣΤΕ 237/2021 (σκέψη 17) “ο κατά τις διατάξεις του άρθρου αυτού (εν. το 42 του ν. 4782/2021) τρόπος ασκήσεως της αρμοδιότητας της αναθέτουσας αρχής να ζητεί διευκρινήσεις ή συμπληρώσεις των προσφορών - πέραν ορισμένων γενικών κατευθύνσεων που παρέχει ο νόμος και η αιτιολογική του έκθεση, όπως η τήρηση των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της διαφάνειας και η μη τροποποίηση της προσφοράς με τρόπο που να παρέχεται αθέμιτο πλεονέκτημα - δεν είναι εφικτό να καθορισθεί ειδικότερα βάσει ενός ομοιόμορφου κριτηρίου, λαμβανομένης υπόψη της **εξαιρετικά μεγάλης ποικιλομορφίας των περιπτώσεων εφαρμογής τους**, αλλά και του περιθωρίου εκτιμήσεως των σχετικών δεδομένων από τις αναθέτουσες αρχές **σε κάθε ατομική περίπτωση**”.

(1) <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/34/%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CF%83%CE%B9%CE%B5%CF%82-%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82>
https://ec.europa.eu/growth/single-market/public-procurement_en
[PP MONITORING REPORT 2017_GR.pdf](https://ec.europa.eu/growth/single-market/public-procurement_en)

(2) https://geedd.blogspot.com/p/blog-page_31.html

(3) Άρθρο 18 Ν. 4412/2016, Αρχές εφαρμοζόμενες στις διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων (άρθρο 18 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

«1. Οι αναθέτουσες αρχές αντιμετωπίζουν τους οικονομικούς φορείς ισότιμα και χωρίς διακρίσεις και ενεργούν με διαφάνεια, τηρώντας την αρχή της αναλογικότητας, της αμοιβαίας αναγνώρισης, της προστασίας του δημόσιου συμφέροντος, της προστασίας των δικαιωμάτων των ιδιωτών, της ελευθερίας του ανταγωνισμού και της προστασίας του περιβάλλοντος και της βιώσιμης και αειφόρου ανάπτυξης.

Ο σχεδιασμός των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων δεν γίνεται με σκοπό την εξαίρεσή τους από το πεδίο εφαρμογής του παρόντος Βιβλίου (άρθρα 3 έως 221) ή τον τεχνητό περιορισμό του ανταγωνισμού. Ο ανταγωνισμός θεωρείται ότι περιορίζεται τεχνητά όταν οι διαδικασίες σύναψης συμβάσεων έχουν σχεδιαστεί με σκοπό την αδικαιολόγητα ευνοϊκή ή δυσμενή μεταχείριση ορισμένων οικονομικών φορέων. Οι αναθέτουσες αρχές λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να διασφαλίζεται η αποτελεσματικότητα των διαδικασιών σύναψης δημοσίων συμβάσεων και η χρηστή δημοσιονομική διαχείριση των διατιθέμενων προς το σκοπό αυτό δημοσίων πόρων.

2. Κατά την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων, οι οικονομικοί φορείς τηρούν τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τις διατάξεις της περιβαλλοντικής, κοινωνικοασφαλιστικής και εργατικής νομοθεσίας, που έχουν θεσπισθεί με το δίκαιο της Ένωσης, το εθνικό δίκαιο, συλλογικές συμβάσεις ή διεθνείς διατάξεις περιβαλλοντικού, κοινωνικού και εργατικού δικαίου, οι οποίες απαριθμούνται στο Παράρτημα Χ του Προσαρτήματος Α'. Η τήρηση των εν λόγω υποχρεώσεων ελέγχεται και βεβαιώνεται από τα όργανα που επιβλέπουν την εκτέλεση των δημοσίων συμβάσεων και τις αρμόδιες δημόσιες αρχές και υπηρεσίες που ενεργούν εντός των ορίων της ευθύνης και της αρμοδιότητάς τους.

3. Οι ανάδοχοι δημοσίων συμβάσεων εντάσσονται κατά προτεραιότητα στα προγράμματα επιθεωρήσεων και ελέγχων του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας (Σ.ΕΠ.Ε.), σύμφωνα με το π.δ.

113/2004 (Α' 180) και του Σώματος Επιθεώρησης Περιβάλλοντος, Δόμησης, Ενέργειας και Μεταλλείων, σύμφωνα με το π.δ. 100/2014 (Α' 167), εφόσον πληρούν τα ειδικότερα κριτήρια που ορίζονται στις διατάξεις που διέπουν τη λειτουργία των υπηρεσιών αυτών.

4. Η υποχρέωση της παραγράφου 2: (α) επισημαίνεται στα έγγραφα της σύμβασης, σύμφωνα με το άρθρο 53 και (β) αποτελεί ειδικό όρο της σύμβασης, σύμφωνα με το άρθρο 130.

5. Η αθέτηση της υποχρέωσης της παραγράφου 2 συνιστά σοβαρό επαγγελματικό παράπτωμα του οικονομικού φορέα κατά την έννοια της περίπτωσης θ' της παραγράφου 4 του άρθρου 73, κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στις κείμενες διατάξεις. Ειδικά, κατά τη διαδικασία σύναψης δημόσιας σύμβασης παροχής υπηρεσιών καθαρισμού ή/και φύλαξης, ως σοβαρό επαγγελματικό παράπτωμα νοούνται ιδίως τα προβλεπόμενα στο δεύτερο εδάφιο της περίπτωσης γ' της παρ. 2 του άρθρου 68 του ν. 3863/2010 (Α' 115).».

(4) Αρθρογραφία-Βιβλιογραφία (για την σύνταξη της παρούσας, βλ. παρατιθέμενη στο τέλος της εισήγησης)

(5) ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΡΙΘΜΗΣΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΔΕΕ

C-210/20 της 3ης Ιουνίου του 2021, Rad Service Srl Unipersonale κλπ κατά Ιταλίας, **C-387/19** της 14ης Ιανουαρίου του 2021, RTS infra BVBA κλπ κατά Βελγίου, **C-395/18** της 30ης Ιανουαρίου του 2020 Tim SpA κατά Αυστρίας,

Επί της προγενέστερης Οδηγίας 2004/18 : **C-101/18** της 28ης Μαρτίου του 2019, Idi Srl κατά Ιταλίας, **C-63/18** της 26ης Σεπτεμβρίου 2019 Vitali SpA κατά Ιταλίας, **C-406/14** της 14ης Ιουλίου 2016, Wrocław – Miasto na prawach powiatu, **C-387/14** της 4ης Μαΐου του 2017, Esaprojekt sp. z o.o. κατά Πολωνίας, **C-42/13** της 6ης Δεκεμβρίου του 2014, Cartiera dell'Adda SpA κατά CEM Ambiente SpA, **C-336/12** της 10ης Οκτωβρίου του 2013 Δανία κατά Manona A/S, **C-6/05** της 14ης Ιουνίου 2007 Medipac-Καζαντζίδης ΑΕ σκέψη 33, **C-496/99** της 29ης Απριλίου του 2004, Επιτροπή κατά CAS Succhi di Frutta σκέψη 115, **C-87/94** της 25ης Απριλίου του 1996, Επιτροπή κατά Βελγίου σκέψη 35 κ.α.

(6) ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΡΙΘΜΗΣΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΣΤΕ:

ΣΤΕ **1819/2020** σκέψη 25, **1490/2019** σκέψη 26, **1217/2018** σκέψη 10, **2768-2770/2013** σκέψεις 11, **194/2011** σκέψη 9, **843/2010** σκέψη 8

ΕΑΣΤΕ **15/2021** σκέψη 17, **248/2020** σκέψη 10, **241/2020** σκέψη 13, **42/2020** σκέψη 6, **240/2019** σκέψη 10, **154/2016** σκέψη 8, **127/2015** σκέψη 8

(7) 2014/24/ΕΕ

Τμήμα 3. Επιλογή των συμμετεχόντων και ανάθεση των συμβάσεων

Άρθρο 56 (Γενικές αρχές)

1. Οι συμβάσεις ανατίθενται βάσει των κριτηρίων που καθορίζονται σύμφωνα με τα άρθρα 67 έως 69, εφόσον η αναθέτουσα αρχή έχει επαληθεύσει, σύμφωνα με τα άρθρα 59 έως 61, ότι πληρούνται όλες οι κατωτέρω σωρευτικές προϋποθέσεις:

α) η προσφορά συνάδει με τις απαιτήσεις, τις προϋποθέσεις και τα κριτήρια που προβλέπονται στη γνωστοποίηση προκήρυξης σύμβασης ή στην πρόσκληση επιβεβαίωσης ενδιαφέροντος και στα έγγραφα της προμήθειας, λαμβανομένου υπόψη, κατά περίπτωση, του άρθρου 45?

β) η προσφορά προέρχεται από προσφέροντα ο οποίος δεν αποκλείεται από τη συμμετοχή δυνάμει του άρθρου 57 και πληροί τα κριτήρια επιλογής που καθορίζονται από την αναθέτουσα αρχή σύμφωνα με το άρθρο 58, και, κατά περίπτωση, τους κανόνες και τα κριτήρια αμεροληψίας που αναφέρονται στο άρθρο 65.

Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αποφασίζουν να μην αναθέσουν σύμβαση στον προσφέροντα ο οποίος υποβάλλει την οικονομικώς περισσότερο συμφέρουσα προσφορά, όταν διαπιστώνουν ότι η προσφορά δεν τηρεί τις ισχύουσες υποχρεώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 18 παράγραφος 2.

2. Στις ανοικτές διαδικασίες, οι αναθέτουσες αρχές δύνανται να αποφασίζουν να εξετάσουν τις προσφορές πριν από την επαλήθευση της μη ύπαρξης λόγων αποκλεισμού και της πλήρωσης των κριτηρίων επιλογής, σύμφωνα με τα άρθρα 57 έως 64. Όταν κάνουν χρήση της δυνατότητας αυτής, εξασφαλίζουν ότι η επαλήθευση απουσίας των λόγων αποκλεισμού και πλήρωσης των κριτηρίων επιλογής πραγματοποιείται κατά τρόπο αμερόληπτο και διαφανή ώστε να μην έχει ανατεθεί σύμβαση σε

προσφέροντα που θα έπρεπε να είχε αποκλειστεί σύμφωνα με το άρθρο 57 ή δεν πληροί τα κριτήρια επιλογής που έχει καθορίσει η αναθέτουσα αρχή.

Τα κράτη μέλη μπορούν να αποκλείουν τη χρήση της διαδικασίας του πρώτου εδαφίου ή να την περιορίζουν σε ορισμένα είδη προμηθειών ή σε ειδικές περιπτώσεις.

3. Όταν οι πληροφορίες ή η τεκμηρίωση που πρέπει να υποβάλλονται από τους οικονομικούς φορείς είναι ή εμφανίζονται ελλιπείς ή λανθασμένες ή όταν λείπουν συγκεκριμένα έγγραφα, οι αναθέτουσες αρχές μπορούν, εφόσον δεν ορίζεται άλλως από την εθνική νομοθεσία με την οποία εφαρμόζεται η παρούσα οδηγία, να ζητούν από τους ενδιαφερόμενους οικονομικούς φορείς να υποβάλλουν, να συμπληρώνουν, να αποσαφηνίζουν ή να ολοκληρώνουν τις σχετικές πληροφορίες ή τεκμηρίωση εντός εύλογης προθεσμίας υπό την προϋπόθεση ότι τα σχετικά αιτήματα υποβάλλονται τηρουμένων απολύτως των αρχών της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας.

4. Ανατίθεται στην Επιτροπή η εξουσία να εκδίδει κατ'Α εξουσιοδότηση πράξεις σύμφωνα με το άρθρο 87 για την τροποποίηση του καταλόγου του παραρτήματος Χ, εφόσον κρίνεται απαραίτητο, με σκοπό την προσθήκη νέων διεθνών συμφωνιών που έχουν επικυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη ή σε περίπτωση που οι αναφερόμενες υφιστάμενες διεθνείς συμφωνίες δεν απολαύουν πλέον της επικύρωσης του συνόλου των κρατών μελών ή έχουν υποστεί άλλες τροποποιήσεις, επί παραδείγματι όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής, το περιεχόμενο ή την ονομασία τους.

(8) Τμήμα 3. Επιλογή των συμμετεχόντων και ανάθεση των συμβάσεων

Άρθρο 76 (Γενικές αρχές)

1. Για τους σκοπούς της επιλογής των συμμετεχόντων στις διαδικασίες προμήθειας εφαρμόζονται οι ακόλουθοι κανόνες:

α) οι αναθέτοντες φορείς που έχουν θεσπίσει κανόνες και κριτήρια αποκλεισμού των προσφερόντων ή των υποψηφίων σύμφωνα με το άρθρο 78 παράγραφος 1 ή με το άρθρο 80 παράγραφος 1, αποκλείουν τους οικονομικούς φορείς που προσδιορίζονται σύμφωνα με τους εν λόγω κανόνες και πληρούν τα εν λόγω κριτήρια?

β) επιλέγουν τους προσφέροντες και τους υποψηφίους σύμφωνα με τους αντικειμενικούς κανόνες και κριτήρια που θεσπίζονται δυνάμει των άρθρων 78 και 80?

γ) στις κλειστές διαδικασίες, στις διαδικασίες με διαπραγμάτευση με προκήρυξη διαγωνισμού, στους ανταγωνιστικούς διαλόγους και στις συμπράξεις καινοτομίας, περιορίζουν, ενδεχομένως, τον αριθμό των επιλεγέντων υποψηφίων δυνάμει των στοιχείων α) και β) της παρούσας παραγράφου, σύμφωνα με το άρθρο 78 παράγραφος 2.

2. Όταν η έναρξη του διαγωνισμού πραγματοποιείται με ανακοίνωση για την ύπαρξη συστήματος προεπιλογής και ενόψει της επιλογής των συμμετεχόντων σε διαδικασίες προμήθειας για τις ειδικές συμβάσεις που αποτελούν αντικείμενο της προκήρυξης του διαγωνισμού, οι αναθέτοντες φορείς:

α) επιλέγουν τους οικονομικούς φορείς σύμφωνα με το άρθρο 77?

β) εφαρμόζουν τις διατάξεις της παραγράφου 1 που αφορούν τις κλειστές ή με διαπραγμάτευση διαδικασίες, τους ανταγωνιστικούς διαλόγους ή τις συμπράξεις καινοτομίας στους εν λόγω οικονομικούς φορείς.

3. Οι αναθέτοντες φορείς δεν μπορούν, όταν επιλέγουν τους συμμετέχοντες σε μια διαδικασία κλειστή ή με διαπραγμάτευση, σε ανταγωνιστικό διάλογο ή σε μια σύμπραξη καινοτομίας, όταν λαμβάνουν την απόφασή τους για την προεπιλογή ή όταν αναπροσαρμόζουν τα κριτήρια και τους κανόνες προεπιλογής:

α) να επιβάλλουν διοικητικούς, τεχνικούς ή χρηματοοικονομικούς όρους σε ορισμένους οικονομικούς φορείς, εφόσον δεν θα τους επέβαλλαν σε άλλους?

β) να απαιτούν δοκιμές ή αποδεικτικά στοιχεία για θέματα ως προς τα οποία υπάρχουν ήδη αντικειμενικές αποδείξεις.

4. Όταν οι πληροφορίες ή η τεκμηρίωση που πρέπει να υποβάλλονται από τους οικονομικούς φορείς είναι ή εμφανίζονται ελλιπείς ή λανθασμένες, ή λείπουν συγκεκριμένα έγγραφα, οι αναθέτοντες φορείς δύνανται, εκτός εάν προβλέπεται άλλως από την εθνική νομοθεσία για την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας, να απαιτούν από τους ενδιαφερόμενους οικονομικούς φορείς να υποβάλλουν, να συμπληρώνουν, να αποσαφηνίζουν ή να ολοκληρώνουν τις σχετικές πληροφορίες ή τεκμηρίωση εντός εύλογης προθεσμίας υπό την προϋπόθεση ότι οι αιτήσεις αυτές υποβάλλονται σε πλήρη συμμόρφωση με τις αρχές της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας.

5. Οι αναθέτοντες φορείς ελέγχουν τη συμβατότητα των προσφορών που έχουν υποβάλει οι επιλεγμένοι προσφέροντες προς τους κανόνες και τις απαιτήσεις που ισχύουν για τις προσφορές και

αναθέτουν τη σύμβαση βάσει των κριτηρίων που προβλέπονται στα άρθρα 82 και 84, λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 64.

6. Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να αποφασίζουν να μην αναθέσουν σύμβαση στον προσφέροντα ο οποίος υποβάλλει την καλύτερη προσφορά, όταν διαπιστώνουν ότι η προσφορά δεν τηρεί τις ισχύουσες υποχρεώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 36 παράγραφος 2.

7. Σε ανοικτές διαδικασίες, οι αναθέτοντες φορείς μπορεί να αποφασίσουν να εξετάσουν τις προσφορές πριν από την επαλήθευση της καταλληλότητας των προσφερόντων, εφόσον τηρούνται οι σχετικές διατάξεις των άρθρων 76 έως 84, συμπεριλαμβανομένου του κανόνα ότι η σύμβαση δεν θα ανατεθεί σε προσφέροντα που θα έπρεπε να έχει αποκλειστεί δυνάμει του άρθρου 80 ή που δεν πληροί τα κριτήρια επιλογής που ορίζει ο αναθέτων φορέας, σύμφωνα με το άρθρο 78 παράγραφος 1 και το άρθρο 80.

Τα κράτη μέλη μπορούν να αποκλείουν τη χρήση της διαδικασίας του πρώτου εδαφίου ή να την περιορίζουν σε ορισμένα είδη προμηθειών ή σε ειδικές περιπτώσεις.

8. Ανατίθεται στην Επιτροπή η εξουσία να εκδίδει κατά εξαίρεση πράξεις σύμφωνα με το άρθρο 103 για την τροποποίηση του καταλόγου του παραρτήματος XIV, εφόσον κρίνεται απαραίτητο, με σκοπό την προσθήκη νέων διεθνών συμφωνιών που έχουν επικυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη ή σε περίπτωση που οι αναφερόμενες υφιστάμενες διεθνείς συμφωνίες δεν απολαύουν πλέον της επικύρωσης του συνόλου των κρατών μελών ή έχουν υποστεί άλλες τροποποιήσεις, επί παραδείγματι όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής, το περιεχόμενο ή την ονομασία τους.

(9) Άρθρο 91 του ν. 4412/2021, ως ισχύει

1. Η αναθέτουσα αρχή με βάση τα αποτελέσματα του ελέγχου και της αξιολόγησης των προσφορών, απορρίπτει, σε κάθε περίπτωση, προσφορά:

α) Η οποία αποκλίνει από τα άρθρα 92 έως 100, και 102 έως 104 ή υποβλήθηκε κατά παράβαση των απαράβατων όρων περί σύνταξης και υποβολής της προσφοράς, όπως οι όροι αυτοί ορίζονται στα έγγραφα της σύμβασης.

β) Η οποία περιέχει ατέλειες, ελλείψεις, ασάφειες ή σφάλματα, εφόσον αυτά δεν επιδέχονται συμπλήρωση ή διόρθωση ή, εφόσον επιδέχονται συμπλήρωση ή διόρθωση, δεν έχουν αποκατασταθεί κατά την αποσαφήνιση και τη συμπλήρωση της, σύμφωνα με το άρθρο 102.

γ) Για την οποία ο προσφέρων δεν έχει παράσχει τις απαιτούμενες εξηγήσεις, εντός της προκαθορισμένης προθεσμίας ή η εξήγηση δεν είναι αποδεκτή από την αναθέτουσα αρχή, σύμφωνα με το άρθρο 102.

δ) Η οποία είναι εναλλακτική προσφορά, αν τέτοια δεν επιτρέπεται ή, αν επιτρέπεται, δεν πληροί τις ελάχιστες απαιτήσεις των εγγράφων της σύμβασης.

ε) Η οποία υποβάλλεται από έναν προσφέροντα που έχει υποβάλει δύο ή περισσότερες προσφορές εκτός αν επιτρέπεται η υποβολή εναλλακτικής προσφοράς. Ο περιορισμός αυτός ισχύει, «υπο τους ορους της περίπτωσης γ της παραγράφου 4 του άρθρου 73», και στην περίπτωση ενώσεων οικονομικών φορέων με κοινά μέλη, καθώς και στην περίπτωση οικονομικών φορέων που συμμετέχουν είτε αυτοτελώς είτε ως μέλη ενώσεων [Η φράση «υπό τους όρους της παραγράφου 4 του άρθρου 73» της περ. ε' αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 107 παρ.16 Ν.4497/2017, ΦΕΚ Α 171/13.11.2017].

στ) Προσφορά υπό αίρεση.

ζ) Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης έργου, μελέτης ή παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών στις περιπτώσεις α' και β' της παρ. 2 του άρθρου 95 [Η περ.ζ' αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο 22 περ.21 Ν.4441/2016, ΦΕΚ Α 227/6.12.2016].

η) Στις διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης προμηθειών ή γενικών υπηρεσιών, προσφορά η οποία θέτει όρο αναπροσαρμογής, χωρίς αυτό να προβλέπεται από τα έγγραφα της σύμβασης ή, εφόσον στα έγγραφα της σύμβασης προβλέπεται η κατάθεση δειγμάτων, η μη προσήκουσα κατάθεση τους.

2. Η παράγραφος 1 εφαρμόζεται αναλόγως στο πλαίσιο της διαδικασίας αξιολόγησης των αιτήσεων συμμετοχής στην κλειστή διαδικασία, τη διαδικασία του ανταγωνιστικού διαλόγου, στην ανταγωνιστική διαδικασία με διαπραγμάτευση ή στη σύμπραξη καινοτομίας.

(10) Κατ'εξουσιοδότηση εκδοθέντα νομοθετήματα

ΚΥΑ 100672-26/09/2018, Β' 4748/23.10.2018) Υπουργού και Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομίας και Ανάπτυξης, Συγκρότηση και αρμοδιότητες Επιτροπής Προγραμματισμού Κεντρικών Αγορών στο Υπουργείο Οικονομίας και Ανάπτυξης.

Π.Δ. 71/2019 (Α' 112), Μητρώα συντελεστών παραγωγής δημοσίων και ιδιωτικών έργων, μελετών, τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών (ΜΗ.Τ.Ε).

Δ.Σ.Επ.Επ.Πειραιά 7508/2018 (Β' 2676), Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων του Διοικητικού Συμβουλίου του Επαγγελματικού Επιμελητηρίου Πειραιά (Ε.Ε.Π.) στη Διοικητική Επιτροπή. Ε.Α.Α.ΔΗ.ΣΥ 158/2016 (Β' 3698) Έγκριση "Τυποποιημένου Εντύπου Υπεύθυνης Δήλωσης" (ΤΕΥΔ) του άρθρου 79 παρ. 4 του Ν. 4412/2016 (Α' 147), για διαδικασίες σύναψης δημόσιας σύμβασης κάτω των ορίων των οδηγιών.

(11) Άρθρο 51 της 2004/17/ΕΕ :

Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να καλεί τους οικονομικούς φορείς να συμπληρώνουν ή να διευκρινίζουν τα πιστοποιητικά και έγγραφα που υπέβαλαν κατ' εφαρμογή των άρθρων 45 έως 50.

(12) 14 παρ. 11 του π.δ/τος 370/1995

Η αναθέτουσα αρχή δύσεται να καλεί τους προμηθευτές να συμπληρώνουν τα υποβληθέντα δικαιολογητικά ή να παρέχουν σχετικές διευκρινίσεις εντός των ορίων του παρόντος άρθρου.

(13) 12 παρ. 5 του π.δ/τος 394/1996

Ο προσφέρων θεωρείται ότι αποδέχεται πλήρως και ανεπιφύλακτως όλους τους όρους της διακήρυξης ή πρόσκλησης, εκτός εάν κατά περίπτωση στην προσφορά του ρητά αναφέρει τα σημεία εκείνα τα οποία τυχόν δεν αποδέχεται. Στην περίπτωση αυτή, πρέπει ο προσφέρων να αναφέρει στην προσφορά του τους όρους της προσφοράς που είναι διαφορετικοί από τους όρους της διακήρυξης, προκειμένου να αξιολογηθούν. Μετά την κατάθεση της προσφοράς δεν γίνεται αποδεκτή, αλλά απορρίπτεται ως απαράδεκτη κάθε διευκρίνιση, τροποποίηση ή απόκρουση όρου της διακήρυξης ή της πρόσκλησης ή της προσφοράς. Διευκρινίσεις δίνονται μόνο όταν ζητούνται από αρμόδιο όργανο, είτε ενώπιόν του, είτε ύστερα από έγγραφο της Υπηρεσίας, μετά από σχετική γνωμοδότηση του οργάνου. Σημειώνεται ότι, από τις διευκρινίσεις που δίνονται σύμφωνα με τα παραπάνω, λαμβάνονται υπόψη μόνο εκείνες που αναφέρονται στα σημεία που ζητήθηκαν.

(14) 49 του π.δ/τος 60/2007

Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να καλεί τους οικονομικούς φορείς να συμπληρώνουν ή να διευκρινίζουν τα πιστοποιητικά και έγγραφα που υπέβαλαν κατ' εφαρμογή των άρθρων 43 έως 48.

(15) 12 παρ. 5 του π.δ/τος 118/2007

Ο προσφέρων, εφόσον δεν έχει ασκήσει, εμπροθέσμως, την ένσταση του άρθρου 15 παρ. 2 περ. α κατά της διακήρυξης του διαγωνισμού, ή έχει απορριφθεί η ανωτέρω ένσταση, θεωρείται ότι αποδέχεται πλήρως και ανεπιφύλακτως όλους τους όρους της διακήρυξης ή πρόσκλησης και δεν δύναται, με την προσφορά του ή με οιονδήποτε άλλο τρόπο, να αποκρούσει, ευθέως ή εμμέσως, τους ανωτέρω όρους. Η άσκηση ενστάσεως κατά της διακήρυξης δεν κωλύει τη συμμετοχή στον διαγωνισμό. Στους διαγωνισμούς, οι οποίοι εμπíπτουν στο Πεδίο Εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου, οι ρυθμίσεις της παρούσης παραγράφου δεν θίγουν τις ειδικές διατάξεις του ν. 2522/1997. Μετά την κατάθεση της προσφοράς, επί νομίμως υποβληθέντων δικαιολογητικών οι διαγωνιζόμενοι παρέχουν διευκρινίσεις μόνο όταν αυτές ζητούνται από αρμόδιο όργανο είτε κατά την ενώπιον του διαδικασία, είτε κατόπιν εγγράφου της Υπηρεσίας, μετά την σχετική γνωμοδότηση του οργάνου. Από τις διευκρινίσεις, οι οποίες παρέχονται, σύμφωνα με τα παραπάνω, λαμβάνονται υπόψη μόνο εκείνες που αναφέρονται στα σημεία για τα οποία υποβλήθηκε σχετικό αίτημα από το αρμόδιο όργανο.

(16) Άρθρο 150 του ν. 3629/2008

(Συμπληρωματική τεκμηρίωση και πληροφορίες)

Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να καλεί τους οικονομικούς φορείς να συμπληρώνουν ή να διευκρινίζουν τα πιστοποιητικά και έγγραφα που υπέβαλαν κατ' εφαρμογή των άρθρων 144 έως 149 του παρόντος.

(17) Άρθρο 102 του Ν. 4412/2016, ως ίσχυε πριν την αντικατάστασή του από το άρθρο 42 του ν. 4678/2021, ήτοι από 8/8/2016 έως και 8-3-2021

(Συμπλήρωση - αποσαφήνιση πληροφοριών και δικαιολογητικών (άρθρο 56 παρ. 3 της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ)

1. Κατά τη διαδικασία αξιολόγησης των προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής, η αναθέτουσα αρχή μπορεί να καλεί εγγράφως τους προσφέροντες ή τους υποψηφίους να διευκρινίζουν ή να συμπληρώνουν τα έγγραφα ή δικαιολογητικά που έχουν υποβάλει, μέσα σε εύλογη προθεσμία, η οποία

δεν μπορεί να είναι μικρότερη από επτά (7) ημέρες από την ημερομηνία κοινοποίησης σε αυτούς της σχετικής πρόσκλησης. Οποιαδήποτε διευκρίνιση ή συμπλήρωση που υποβάλλεται από τους προσφέροντες ή υποψηφίους, χωρίς να έχει ζητηθεί από την αναθέτουσα αρχή, δεν λαμβάνεται υπόψη.

2. Η πιο πάνω διευκρίνιση ή η συμπλήρωση αφορά μόνο τις ασάφειες, επουσιώδεις πλημμέλειες ή πρόδηλα τυπικά σφάλματα που επιδέχονται διόρθωση ή συμπλήρωση, ιδίως δε παράλειψη μονογραφών, διακεκομμένη αρίθμηση, ελαττώματα συσκευασίας και σήμανσης του φακέλου και των υποφακέλων των προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής, λεκτικές και φραστικές αποκλίσεις των εγγράφων της προσφοράς από την ορολογία των εγγράφων της σύμβασης, που δεν επιφέρουν έννομες συνέπειες ως προς το περιεχόμενό τους, ελλείψεις ως προς τα νομιμοποιητικά στοιχεία, πλημμελής σήμανση αντιγράφων που εκδίδονται, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 του ν. 4250/2014 (Α' 74), μεταφράσεων και λοιπών πιστοποιητικών ή βεβαιώσεων, διαφοροποίηση της δομής των εγγράφων της προσφοράς από τα υποδείγματα, υποχρεωτικά ή μη, που θεσπίζονται με νόμο, κανονιστικές πράξεις ή τα έγγραφα της σύμβασης. Η συμπλήρωση ή η διευκρίνιση, κατά το πρώτο εδάφιο, δεν επιτρέπεται να έχει ως συνέπεια μεταγενέστερη αντικατάσταση ή υποβολή εγγράφων σε συμμόρφωση με τους όρους της διακήρυξης, αλλά μόνο τη διευκρίνιση ή συμπλήρωση, ακόμη και με νέα έγγραφα, εγγράφων ή δικαιολογητικών που έχουν ήδη υποβληθεί.

3. Η διευκρίνιση ή η συμπλήρωση δεν πρέπει να εισάγει διακρίσεις, άνιση μεταχείριση των οικονομικών φορέων ή να έχει ως συνέπεια ευνοϊκή μεταχείριση συγκεκριμένου οικονομικού φορέα στη διαδικασία ανάθεσης της δημόσιας σύμβασης.

4. Η αναθέτουσα αρχή μπορεί να καλεί εγγράφως τους προσφέροντες να διευκρινίσουν, μέσα σε εύλογη προθεσμία η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη από επτά (7) ημέρες από την ημερομηνία κοινοποίησης της σχετικής πρόσκλησης, το περιεχόμενο της τεχνικής ή οικονομικής προσφοράς που έχουν υποβάλει, αν περιέχει ασάφειες ή σσονος σημασίας ατέλειες, επουσιώδεις παραλείψεις ή πρόδηλα τυπικά ή υπολογιστικά σφάλματα που η αναθέτουσα αρχή κρίνει ότι μπορεί να θεραπευθούν. Η διευκρίνιση αυτή δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα την ουσιώδη αλλοίωση της προσφοράς και δεν πρέπει να προσδίδει αθέμιτο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στη συγκεκριμένη προσφορά σε σχέση με τις λοιπές.

5. Η παροχή της δυνατότητας διευκρινίσεων στον προσφέροντα ή υποψήφιο, σύμφωνα με τις παραραγράφους 1 έως 4, είναι υποχρεωτική για την αναθέτουσα αρχή, αν επίκειται αποκλεισμός του από τη διαδικασία, λόγω ασαφειών των δικαιολογητικών και εγγράφων της προσφοράς.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Με το άρθρο 102 εισάγεται ρύθμιση η οποία εξυπηρετεί στη διάσωση προσφορών οι οποίες πάσχουν από πρόδηλα σφάλματα ή επουσιώδεις παραλείψεις. Με τις παραγράφους 1, 2 και 3 δίνεται η δυνατότητα στην αναθέτουσα αρχή να καλεί τους προσφέροντες/υποψηφίους κατά τη διαδικασία ελέγχου και αξιολόγησης των προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής να διευκρινίζουν ή να συμπληρώνουν τα έγγραφα ή τα δικαιολογητικά που έχουν υποβάλει. Ωστόσο, προκειμένου να διασφαλιστεί η αρχή της διαφάνειας και της ίσης μεταχείρισης των υποψηφίων, η δυνατότητα συμπλήρωσης/ διευκρίνισης που παρέχεται αφορά μόνο τις ασάφειες, επουσιώδεις πλημμέλειες ή πρόδηλα τυπικά σφάλματα που επιδέχονται διόρθωσης ή συμπλήρωσης και δεν επιτρέπεται να άγει σε μεταγενέστερη αντικατάσταση ή υποβολή νέων εγγράφων σε συμμόρφωση των όρων της διακήρυξης, αλλά μόνο στην διευκρίνιση ή συμπλήρωση, ακόμη και με νέα έγγραφα, εγγράφων ή δικαιολογητικών που έχουν ήδη υποβληθεί. Ενδεικτικά αναφέρονται περιπτώσεις που μπορεί να τύχει εφαρμογής αυτή η δυνατότητα όπως παράλειψη τινών μονογραφών, διακεκομμένη αρίθμηση, ελαττώματα συσκευασίας και σήμανσης του φακέλου και των υποφακέλων των προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής, λεκτικές και φραστικές αποκλίσεις των εγγράφων της προσφοράς από την ορολογία των εγγράφων της σύμβασης που δεν επιφέρουν έννομες συνέπειες ως προς το περιεχόμενό τους, ελλείψεις ως προς τα νομιμοποιητικά στοιχεία, πλημμελή σήμανση επικυρωμένων αντιγράφων και μεταφράσεων και λοιπών πιστοποιητικών ή βεβαιώσεων, διαφοροποίηση της δομής των εγγράφων της προσφοράς από τα δια του νόμου, κανονιστικών πράξεων ή των εγγράφων της σύμβασης καθιερωμένα υποδείγματα, υποχρεωτικά ή μη. Κατ' αντιστοιχία, σύμφωνα με την παράγραφο 4, η αναθέτουσα αρχή δύναται να ζητά έγγραφη διευκρίνιση του περιεχομένου της τεχνικής ή οικονομικής προσφοράς, εάν περιέχει ασάφειες, ήσσονος σημασίας ατέλειες, επουσιώδεις παραλείψεις ή πρόδηλα τυπικά ή υπολογιστικά σφάλματα που κρίνονται θεραπεύσιμα. Η διευκρίνιση αυτή δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα την ουσιώδη τροποποίηση ή αλλοίωση της προσφοράς ή τη μεταβολή στην κατάταξη των προσφορών, σύμφωνα με τα κριτήρια ανάθεσης και δεν πρέπει να προσδίδει αθέμιτο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της συγκεκριμένης προσφοράς σε σχέση με τις λοιπές. Σύμφωνα με την παράγραφο 5, η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται να ακολουθεί αυτή τη διαδικασία εάν επίκειται αποκλεισμός του από τη διαδικασία λόγω ασαφειών των δικαιολογητικών και εγγράφων της προσφοράς.

(18) Άρθρο 310 του Ν. 4412/2016, ως ίσχυε πριν την αντικατάστασή του από το άρθρο 121 του ν. 4678/2021, ήτοι από 8/8/2016 έως και 8-3-2021

(Συμπλήρωση - αποσαφήνιση πληροφοριών και δικαιολογητικών (άρθρο 76 παρ. 4 της Οδηγίας 2014/25/ΕΕ)

1. Κατά τη διαδικασία αξιολόγησης των προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής, ο αναθέτων φορέας μπορεί να καλεί εγγράφως τους προσφέροντες ή τους υποψηφίους να διευκρινίζουν ή να συμπληρώνουν τα έγγραφα ή τα δικαιολογητικά που έχουν υποβάλει, μέσα σε εύλογη προθεσμία, η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη από επτά (7) ημέρες από την ημερομηνία κοινοποίησης σε αυτούς της σχετικής πρόσκλησης. Οποιαδήποτε διευκρίνιση ή συμπλήρωση υποβάλλεται από τους προσφέροντες ή υποψηφίους χωρίς να έχει ζητηθεί από την αναθέτουσα αρχή δεν λαμβάνεται υπόψη.

2. Η πιο πάνω διευκρίνιση ή η συμπλήρωση αφορά μόνο στις ασάφειες, επουσιώδεις πλημμέλειες ή πρόδηλα τυπικά σφάλματα που επιδέχονται διόρθωση ή συμπλήρωση, όπως ιδίως παράλειψη μονογραφών, διακεκομμένη αρίθμηση, ελαττώματα συσκευασίας και σήμανσης του φακέλου και των υποφακέλων των προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής, λεκτικές και φραστικές αποκλίσεις των εγγράφων της προσφοράς από την ορολογία των εγγράφων της διαδικασίας σύναψης σύμβασης, που δεν επιφέρουν έννομες συνέπειες ως προς το περιεχόμενό τους, ελλείψεις ως προς τα νομιμοποιητικά στοιχεία, πλημμελή σήμανση αντιγράφων που εκδίδονται, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 του ν. 4250/2014 (Α' 74) και μεταφράσεων και λοιπών πιστοποιητικών ή βεβαιώσεων, διαφοροποίηση της δομής των εγγράφων της προσφοράς από τα υποδείγματα που θεσπίζονται με το νόμο, τις κανονιστικές πράξεις ή τα έγγραφα της σύμβασης. Η συμπλήρωση ή η διευκρίνιση κατά το πρώτο εδάφιο δεν επιτρέπεται να έχει ως συνέπεια μεταγενέστερη αντικατάσταση ή υποβολή εγγράφων σε συμμόρφωση των όρων της διακήρυξης, αλλά μόνο τη διευκρίνιση ή συμπλήρωση, ακόμη και με νέα έγγραφα, εγγράφων ή δικαιολογητικών που έχουν ήδη υποβληθεί.

3. Η διευκρίνιση ή η συμπλήρωση της παραγράφου 1 δεν πρέπει να εισάγει διακρίσεις, άνιση μεταχείριση των οικονομικών φορέων ή να έχει ως συνέπεια ευνοϊκή μεταχείριση συγκεκριμένου οικονομικού φορέα στη διαδικασία ανάθεσης της σύμβασης.

4. Ο αναθέτων φορέας μπορεί να καλεί εγγράφως τους προσφέροντες να διευκρινίσουν, μέσα σε εύλογη προθεσμία η οποία δεν μπορεί να είναι μικρότερη από επτά (7) ημέρες από την ημερομηνία κοινοποίησης της σχετικής πρόκλησής, το περιεχόμενο της τεχνικής ή οικονομικής προσφοράς που έχουν υποβάλει, αν περιέχει ασάφειες ή σσονος σημασίας ατέλειες, επουσιώδεις παραλείψεις ή πρόδηλα τυπικά ή υπολογιστικά σφάλματα που ο αναθέτων φορέας κρίνει ότι μπορεί να θεραπευθούν. Η διευκρίνιση αυτή δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα την ουσιώδη αλλοίωση της προσφοράς και δεν πρέπει να προσδίδει αθέμιτο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της συγκεκριμένης προσφοράς σε σχέση με τις λοιπές.

5. Η παροχή της δυνατότητας διευκρινίσεων στον προσφέροντα ή υποψήφιο, σύμφωνα με τις παραγράφους 1 έως 4, είναι υποχρεωτική για τον αναθέτοντα φορέα, εάν επίκειται αποκλεισμός του προσφέροντα ή υποψηφίου από τη διαδικασία, λόγω ασαφειών των δικαιολογητικών και εγγράφων της προσφοράς.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Το άρθρο 310 εξειδικεύει τις γενικές αρχές που διέπουν τόσο την επιλογή των συμμετεχόντων, όσο και την ανάθεση των συμβάσεων. Ορίζει κατάλληλη προθεσμία προκειμένου οι προσφέροντες ή υποψήφιοι να παράσχουν συμπληρώσεις ή διευκρινήσεις των εγγράφων ή δικαιολογητικών που έχουν υποβάλλει στο πλαίσιο της μη διακριτικής μεταχείρισης των από τον αναθέτοντα φορέα. Η τελευταία παράγραφος του εν λόγω άρθρου ορίζει υποχρεωτικότητα της δυνατότητας παροχής διευκρινίσεων στον προσφέροντα ή υποψήφιο, στην περίπτωση που επίκειται αποκλεισμός του από τη διαδικασία, λόγω ασαφειών των δικαιολογητικών και εγγράφων της προσφοράς.

(19) Άρθρο 102 του ως άνω νόμου 4412/2016, ως ισχύει μετά την αντικατάστασή του από το άρθρο 42 του ν. 4678/2021 (Α' 36/9-3-2021), «Εκσυγχρονισμός, απλοποίηση και αναμόρφωση του ρυθμιστικού πλαισίου των δημοσίων συμβάσεων, ειδικότερες ρυθμίσεις προμηθειών στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας και άλλες διατάξεις για την ανάπτυξη, τις υποδομές και την υγεία», το οποίο ισχύει, σύμφωνα με το άρθρο 142 παρ. 2 του ίδιου νόμου, από την δημοσίευσή του (9-3-2021)

Κατά τη διαδικασία αξιολόγησης των προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής, οι αναθέτουσες αρχές, τηρώντας τις αρχές της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας, ζητούν από τους προσφέροντες ή υποψηφίους οικονομικούς φορείς, όταν οι πληροφορίες ή η τεκμηρίωση που πρέπει να υποβάλλονται είναι ή εμφανίζονται ελλιπείς ή λανθασμένες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων στο ΕΕΕΣ, ή όταν λείπουν συγκεκριμένα έγγραφα, να υποβάλλουν, να συμπληρώνουν, να αποσαφηνίζουν ή να ολοκληρώνουν τις

σχετικές πληροφορίες ή τεκμηρίωση, εντός προθεσμίας όχι μικρότερης των δέκα (10) ημερών και όχι μεγαλύτερης των είκοσι (20) ημερών από την ημερομηνία κοινοποίησης σε αυτούς της σχετικής πρόσκλησης.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Με το άρθρο 42 τροποποιείται το άρθρο 102 του ν. 4412/2016. Ειδικότερα, αναμορφώνονται πλήρως και απλοποιούνται οι διατάξεις, με τις οποίες παρέχεται η δυνατότητα συμπλήρωσης των υποβληθέντων στοιχείων της προσφοράς, με σκοπό τον περιορισμό των αδικαιολόγητων αποκλεισμών των οικονομικών φορέων για αυστηρά τυπικούς λόγους, ενώ πληρούνται κατ' ουσίαν οι προϋποθέσεις συμμετοχής. Συγκεκριμένα, προβλέπεται ότι οι αναθέτουσες αρχές, τηρώντας τις αρχές της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας, ζητούν από τους οικονομικούς φορείς, όταν οι πληροφορίες ή η τεκμηρίωση που πρέπει να υποβάλλονται είναι ή εμφανίζονται ελλιπείς ή λανθασμένες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων στο ΕΕΕΣ, ή όταν λείπουν συγκεκριμένα έγγραφα, να υποβάλουν, να συμπληρώνουν, να αποσαφηνίζουν ή να ολοκληρώνουν τις σχετικές πληροφορίες ή τεκμηρίωση, εντός προθεσμίας όχι μικρότερης των δέκα (10) ημερών και όχι μεγαλύτερης των είκοσι (20) ημερών από την ημερομηνία κοινοποίησης σε αυτούς της σχετικής πρόσκλησης. Η προτεινόμενη τροποποίηση αποτελεί ουσιαστική μετατόπιση του εθνικού θεσμικού πλαισίου πλησιέστερα προς το πνεύμα της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ (παρ. 3 άρθρου 56) της οποίας τη διατύπωση, ουσιαστικά, υιοθετεί. Η τροποποίηση του άρθρου κρίνεται αναγκαία χάριν της ανάπτυξης του ευρύτερου δυνατού υγιούς ανταγωνισμού, της κάμψης της τυπολατρίας και του formalισμού και της διευκόλυνσης της πρόσβασης των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στις δημόσιες συμβάσεις, προς όφελος της επιτυχούς έκβασης των διαγωνιστικών διαδικασιών και της καλύτερης εξυπηρέτησης του δημοσίου συμφέροντος. Με τη νέα διατύπωση του άρθρου 102, η αναθέτουσα αρχή δύναται να ζητήσει να διορθωθούν ή να συμπληρωθούν σε επιμέρους σημεία τα στοιχεία που περιλαμβάνονται σε ένα φάκελο υποψηφιότητας, αρκεί να μην τροποποιείται η προσφορά του οικονομικού φορέα με τέτοιο τρόπο ώστε να του δίνεται αθέμιτο πλεονέκτημα έναντι των λοιπών συμμετεχόντων στη διαδικασία ανάθεσης της σύμβασης και η αίτηση αυτή, της αναθέτουσας αρχής, να αφορά στοιχεία ή δεδομένα, των οποίων είναι αντικειμενικά 372 εξακριβώσιμος ο προγενέστερος χαρακτήρας σε σχέση με το πέρας της προθεσμίας που είχε ταχθεί για την υποβολή υποψηφιότητας. Τα ανωτέρω ισχύουν κατ' αναλογία και για τυχόν ελλείπουσες δηλώσεις, υπό την προϋπόθεση ότι βεβαιώνουν γεγονότα αντικειμενικώς εξακριβώσιμα.

(20) Άρθρο 310 του ως άνω ν. 4412/2016, ως ισχύει μετά την αντικατάστασή του από το άρθρο 121 του ν. 4782/2021, ισχύς από 9-3-2021

Κατά τη διαδικασία αξιολόγησης των προσφορών ή αιτήσεων συμμετοχής, οι αναθέτοντες φορείς, τηρώντας τις αρχές της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας, ζητούν από τους οικονομικούς φορείς, όταν οι πληροφορίες ή η τεκμηρίωση που πρέπει να υποβάλλονται είναι ή εμφανίζονται ελλιπείς ή λανθασμένες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων στο ΕΕΕΣ, ή όταν λείπουν συγκεκριμένα έγγραφα, να υποβάλουν, να συμπληρώνουν, να αποσαφηνίζουν ή να ολοκληρώνουν τις σχετικές πληροφορίες ή τεκμηρίωση εντός προθεσμίας όχι μικρότερης των δέκα (10) ημερών και όχι μεγαλύτερης των είκοσι (20) ημερών από την ημερομηνία κοινοποίησης σε αυτούς της σχετικής πρόσκλησης.»

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Με το άρθρο 121 τροποποιείται το άρθρο 310 του ν.4412/2016 και εισάγονται οι τροποποιήσεις του άρθρου 102 του ν.4412/2016 (Βιβλίο Ι) στις αντίστοιχες διατάξεις του Βιβλίου ΙΙ για τους αναθέτοντες φορείς. Ειδικότερα, αναμορφώνονται πλήρως και απλοποιούνται οι διατάξεις, με τις οποίες παρέχεται η δυνατότητα συμπλήρωσης των υποβληθέντων στοιχείων της προσφοράς, με σκοπό τον περιορισμό των αδικαιολόγητων αποκλεισμών των οικονομικών φορέων για αυστηρά τυπικούς λόγους, ενώ πληρούνται κατ' ουσίαν οι προϋποθέσεις συμμετοχής. Συγκεκριμένα, προβλέπεται ότι οι αναθέτουσες αρχές, τηρώντας τις αρχές της ίσης μεταχείρισης και της διαφάνειας, ζητούν από τους οικονομικούς φορείς, όταν οι πληροφορίες ή η τεκμηρίωση που πρέπει να υποβάλλονται είναι ή εμφανίζονται ελλιπείς ή λανθασμένες, συμπεριλαμβανομένων εκείνων στο ΕΕΕΣ, ή όταν λείπουν συγκεκριμένα έγγραφα, να υποβάλουν, να συμπληρώνουν, να αποσαφηνίζουν ή να ολοκληρώνουν τις σχετικές πληροφορίες ή τεκμηρίωση, εντός προθεσμίας όχι μικρότερης των δέκα (10) ημερών και όχι μεγαλύτερης των είκοσι (20) ημερών από την ημερομηνία κοινοποίησης σε αυτούς της σχετικής πρόσκλησης. Η προτεινόμενη τροποποίηση αποτελεί ουσιαστική μετατόπιση του εθνικού θεσμικού πλαισίου πλησιέστερα προς το πνεύμα της Οδηγίας 2014/24/ΕΕ (παρ. 3 άρθρου 56) της οποίας τη διατύπωση, ουσιαστικά, υιοθετεί. Η τροποποίηση του άρθρου κρίνεται αναγκαία χάριν της ανάπτυξης του ευρύτερου δυνατού υγιούς ανταγωνισμού, της κάμψης της τυπολατρίας και του formalισμού και της διευκόλυνσης της πρόσβασης των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στις δημόσιες συμβάσεις, προς όφελος της επιτυχούς έκβασης των διαγωνιστικών διαδικασιών και της καλύτερης εξυπηρέτησης του δημοσίου συμφέροντος. Με τη νέα διατύπωση, η αναθέτουσα αρχή δύναται να ζητήσει να διορθωθούν ή να

συμπληρωθούν σε επιμέρους σημεία τα στοιχεία που περιλαμβάνονται σε ένα φάκελο υποψηφιότητας, αρκεί να μην τροποποιείται η προσφορά του οικονομικού φορέα με τέτοιο τρόπο ώστε να του δίνεται αθέμιτο πλεονέκτημα έναντι των λοιπών συμμετεχόντων στη διαδικασία ανάθεσης της σύμβασης και η αίτηση αυτή, της αναθέτουσας αρχής, να αφορά στοιχεία ή δεδομένα, των οποίων είναι αντικειμενικά εξακριβώσιμος ο προγενέστερος χαρακτήρας σε σχέση με το πέρας της προθεσμίας που είχε ταχθεί για την υποβολή υποψηφιότητας. Τα ανωτέρω ισχύουν κατ'αναλογία και για τυχόν ελλείπουσες δηλώσεις, υπό την προϋπόθεση ότι βεβαιώνουν γεγονότα αντικειμενικώς εξακριβώσιμα.

(4) Αρθρογραφία-Βιβλιογραφία (για την σύνταξη της παρούσας)

Sylvia de Mars, General principles in EU public procurement law, 29/6/2020
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3618951
<file:///C:/Users/User/Downloads/SSRN-id3618951.pdf>

Soltes Igor, Formality VS.3E Principles in Public Procurement
<http://www.ipppa.org/images/PROCEEDINGS/IPPC5/Part8/PAPER8-3.pdf>

Αλαγιαλόγλου Έλσα, «Σημαντικές νομοθετικές και νομολογιακές εξελίξεις στο πεδίο της έννομης προστασίας κατά το προσυμβατικό στάδιο των δημοσίων συμβάσεων», Δημόσιο Δίκαιο 2016, τεύχος 3

Δέγλερης Παναγιώτης «Οι δημόσιες συμβάσεις στην ενωσιακή έννομη τάξη», Εκδ. Σάκκουλα, τόμος 1, 2019

Ένωση Ελλήνων Δημοσιολόγων “Το νέο νομικό πλαίσιο για τις συμβάσεις”, 10/5/2021
http://www.dimosiodikaio.gr/docs/may_19_2021.pdf

Καφτάνη Κατερίνα «Η αρχή της τυπικότητας στους δημόσιους διαγωνισμούς. Ακραιφνής τυπολατρία ή αναγκαίος όρος της ισότητας και της διαφάνειας», Διδικ 2012/545
Κουλουμπίνη Ευαγγελία-Ελισσάβετ, Μάζος Ηλίας, Κίτσος Ιωάννης (επιμέλεια) «Δημόσιες συμβάσεις – Ν. 4412/2016. Νομολογιακή προσέγγιση και πρακτική εφαρμογή», Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, 2019, (βλ. ιδίως Αθανασίας Παπασταμάτη “Συμπλήρωση - αποσαφήνιση πληροφοριών και δικαιολογητικών” σελ. 383-398)

Κουτούπα-Ρεγκάκου Ευαγγελία «Η νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις δημόσιες συμβάσεις. Σύνοψη των αποφάσεων 1976-2021», Εκδ. Σάκκουλα 2021
Μιχαηλόπουλος και Συνεργάτες «Ν. 4782/2016. Το νέο τοπίο στις δημόσιες συμβάσεις»
file:///C:/Users/User/Downloads/GMLaw_NEWSLETTER_z_4782_21.pdf

Πανάγος Θεόδωρος, Σπηλιοπούλου Βασιλική, Μπαλτά Ιωάννα, Συμεωνίδου Όλγα «Δημόσιες Συμβάσεις.Σχόλια - Νομολογία κατ' άρθρο», Εκδ. Σάκκουλα 2021

Παπαθεοδώρου Ιουλία, «Οι νομολογιακές αρχές που διέπουν την διεξαγωγή των διαγωνισμών του Δημοσίου», Θεωρία και Πράξη του Διοικητικού Δικαίου, 10-11/2008, σελ. 1171 - 1181.

Ραΐκος Δημήτρης «Δίκαιο Δημοσίων Συμβάσεων», Εκδ. Σάκκουλα, 2017 (Β΄ έκδοση)

Ραΐκος Δημήτρης, Βλάχου Ευαγγελία, Σαββίδη Ευανθία «Δημόσιες Συμβάσεις - Ν. 4412/2016. Ερμηνεία κατ' άρθρο Σχετικές διατάξεις – Νομολογία. Τόμος Ι: Ανάθεση δημοσίων συμβάσεων βιβλίου Ι - Προδικαστική προσφυγή ενώπιον της Α.Ε.Π.Π. - Δικαστική προστασία στο προσυμβατικό στάδιο», Εκδ. Σάκκουλα, 2018